S. N. V. S. B.
50
GODINA

HRVATSKO KNJIŽEVNO DRUŠTVO SV. JERONIMA

HRVATSKA

KNJIŽEVNA

REVIJA

2

MARULIĆ

2017.

UDK 821.163.42

ISSN 0350-4220

MARULIĆ

HRVATSKA KNJIŽEVNA REVIJA
ČASOPIS ZA KNJIŽEVNOST I KULTURU

god. 50./2017.
br. 2 (275)
ožujak – travanj 2017.

Hrvatsko književno družtvo Sv. Jeronima
ZAGREB, 2017.

MARULIĆ
Hrvatska književna revija. Časopis za književnost i kulturu.

Osnivač i izdavač: Hrvatsko književno družtvo Sv. Jeronima
Zagreb, Trg kralja Tomislava 21
Zastupnik izdavača: Stjepan Razum (stjepan.razum@zg.t-com.hr)

Urednici: Ante Kraljević i Stjepan Razum
Uredničko vieće: Marica Đureković, Ivan Golčić, Ante Kraljević,
Nedjeljko Pintarić, Stjepan Razum
Ocjenitelj povjestničkih radova: Stjepan Razum

Štilnik: Branimir Petener

Oblikovanje i prielom teksta: SRZC

Likovno rješenje omota: Ante Starčević

Obljetnički znak na omotu: Urednici

© HKD Sv. Jeronima, Zagreb

Godišnje izlazi šest brojeva časopisa.
Rukopise primamo elektroničkim putom.

Uredničtvo i uprava:
10.000 Zagreb, Trg kralja Tomislava 21
Tel. (01) 4829-375; (t./f.) 4922-300
hkd.marulic@zg.t-com.hr

Godišnja predplata: 210 kuna
Račun kod Zagrebačke banke (IBAN): **HR30 2360000 1101396418**
Ciena ovoga broja: 35 kuna
Godišnja predplata za inozemstvo: 100 američkih dolara (500 kuna)
Europa: 65 eura (420 kuna)
Uplate šaljite na devizni račun kod Zagrebačke banke Zagreb:
SWIFT ZABA HR 2X **HR30 2360000 1101396418**

Naklada: 500 primjeraka

Tisak i uvez: Grafika Markulin d.o.o, Lukavec, Dolenska 32
Tiskano u svibnju 2017.

Urednička rieč

Sveti Jeronim jedan je od četiriju zapadnih crkvenih otaca, a potječe iz našega hrvatskoga podneblja i dika je hrvatskoga roda. Ni jedan europski ili kršćanski narod nije tako povezan sa Sv. Jeronimom, kao što je to naš hrvatski narod. Za sav kršćanski sviet velik je po tome, što nam je darovao prievod Svetoga Pisma na latinski jezik, koji je u njegovo doba bio službeni jezik gotovo ciele Europe. Naše Hrvatsko književno družtvo ovdje u Zagrebu postoji pod njegovom zaštitom, kao što u Rimu postoji naš hrvatski narodni zavod i crkva također pod njegovom zaštitom. Diljem Domovine, osobito u priobalju i na otocima, mnoge su crkve posvećene, kao i samostani, njemu u čast (Hum u Istri, Rieka, Lun na Pagu, Šibenik, Jasenice, Ugljan, Mrljani na Pašmanu, Kaštel-Gomilica, Split, Pučišća, Slano, Klana, Herceg-Novi, Donji Mali Ograđenik i drugdje). U Zagrebu, u liepome Maksimiru, također imamo crkvu i župu njemu u čast. Čitamo u crkvenome tisku, da je Odjel za poviest Hrvatskoga katoličkoga sveučilišta izabrao Sv. Jeronima za svojega zaštitnika. To je dodatni dokaz, da hrvatski narod i nakon mnogih stoljeća živi sa svojim Sv. Jeronimom.

Približavamo se velikoj obljetnici povezanoj s njegovim životom. Rođen je oko godine 340., a umro 30. rujna 420. To znači, da ćemo za tri godine slaviti 1600. obljetnicu njegova prelazka iz ovoga, zemaljskoga života u nebeski. Bit će to prigoda, da hrvatski narod još bolje upozna toga kršćanskoga velikana vlastitih koriena.

Samo neki ljudi znaju, da je Sv. Jeronim rođen u Štrigovi, u Međimurju. Njegova izjava "Oprosti mi, Gospodine, jer sam Dalmatinac" krivo upućuje mnoge predhodnike i mnoge sudobnike na to, da je rođen u današnjoj Dalmaciji, t.j. u uzku priobalnome pojasu. Dalmacija je, prema iztraživanju Josipa Bedekovića, u njegovo doba bila puno širi zemljopisni pojam, jer se protezala do rieke Drave. Na rieci Dravi Dalmacija je graničila s Panonijom. Stoga je točan vlastiti njegov zapis, da je rođen na razmeđu Dalmacije i Panonije. Naše je hrvatsko Međimurje bilo upravo to razmeđe Dalmacije i Panonije. Vjerujemo, da će to biti od ove godine poznata i obće prihvaćena istina za sve Hrvate i Hrvatice, koji se budu zanimali za hrvatskog i duhovnoga velikana.

Ove godine, naime, iz tiska izlazi hrvatski prievod knjige pavlina Josipa Bedekovića, koja je u latinskom izdanju objavljena godine 1752. Izvorni latinski naslov knjige slovi: *Natale solum magni ecclesiae doctoris sancti Hieronymi in ruderibus Stridonis occultatum, probatorum nihilominus historicorum et geographicorum opinionibus ac brevis Illyricanae chronologiae adiumento erutum atque cum vita eiusdem purpurati Dalmatae per A. R. P. Josephum Bedekovich, Ordinis fratrum eremitarum S. Pauli primi eremitae definitorem generalem patefactum, anno reparatae salutis, M.DCC.LII., Neostadii Austriae, ex typographeo Mülleriano.* Hrvatski mu pak prievod slovi: *Rodno mjesto velikoga crkvenoga učitelja Sv. Jeronima, skriveno pod ruševinama Štrigove, koje je objelodanio prema mišljenju vrstnih povjestničara i zemljopisaca s kratkom ilirskim doboslovljem* (kronologijom) *te objavio sa životopisom istoga grimiznoga Dalmatinca velečastni otac Josip Bedeković, glavni viećnik Reda braće pustinjaka Sv. Pavla prvoga pustinjaka, godine opet stečenoga spasa 1752., u Austrijskome Novome Gradu, iz Müllerove tiskare.* Zbog latinskoga jezika mnogi sudobnici za tu knjigu nisu znali, a još manje za njezin sadržaj. Pavlin Bedeković u njoj je na znanstveni način dokazao, da je Jeronimov Stridon upravo današnja Štrigova u Međimurju. Tko bi želio, zbog svojih mjestoljubnih (*lokalpatriotskih*) razloga, da taj Stridon bude negdje drugdje (u Istri, Dalmaciji ili Bosni), morao bi na isto tako znanstveni način pobiti tvrdnje i dokaze Josipa Bedekovića. No, to bi bio uzaludan posao, jer je Bedeković svoje djelo napisao uistinu na čvrstim dokazima.

Ove viesti u svezi s našim Sv. Jeronimom neka budu radostna najava skorih slavlja, koja bi trebala biti, ne samo na razini župe Štrigova, ili Varaždinske biskupije, ili Zagrebačke crkvene pokrajine, već na narodno-državnoj i svekršćanskoj razini.

Urednici

Nevenka NEKIĆ

Poviest kao izvorište književnoga djela

U životu ne postoji slučaj, kao što ni u znanostima, koje se zovu fizikom ili kemijom, biologijom, također ne postoji slučaj. Činjenica, da si rođen na određenu mjestu i da su ti vrata u sviet otvorili roditelji, također nije slučaj. Ti si u nizu svojega roda, a o svojemu predživotu ili onome nakon ovozemaljske smrti, ne znaš ništa. Shakespeare bi rekao, kao i Calderon, da je život san. Ali ti i u tome snu sanjaš svoje snove i tako se ostvaruje ovo: java je san, a u javi postoje snovi.

Mi zaljubljenici u muzu Klio ponekada smo zarobljeni u tim snovima i nismo samo ono, što smo mislili i činili, nego i ono, što smo sanjali. A ja sam puno sanjala, od ranoga djetinjstva, i ponešto od toga zapisala, pa su tako nastale mnoge knjige. Čini se, da se u mojemu slučaju muza Klio čvrsto priliepila za moje pero i donosila mi teme iz prošlih i sadašnjih vremena, koja će već sutra biti prošlost. Mislim, da nema ni jedne moje knjige, koja ne sadržava povjestnicu kao možda štoviše i bitan element.

Od godine 1992., kada je odtiskana moja prva knjiga **Život i djelo dr. Antuna Bauera**, objavila sam oko četrdeset knjiga najrazličitijih oblika i književnih vrsta, od kojih su neke bile već odavno napisane, ali nisu imale prigodu ugledati svjetlost dana, kako se to obično kaže. Neki su rukopisi štoviše počivali u podrumu pod gomilom ugljena, da ih u pretrazi našega stana ne nađe draga nam *milicija* ondašnje *Juge*. To se zbivalo tiekom "Hrvatskoga proljeća", o kojemu se nije pisalo kao o Pražkom ili Francuzkome proljeću. Zato se neki opravdano pitaju: Kako sam uspjela za ovih 25 godina napisati tolika djela?! A početak je zapisā bio već u ranim šestdesetima, tamo u Učiteljskoj školi u Karlovcu, kada su nastali zapisi o mojemu neprekidnu sukobu s tadašnjim svjetonazornim učiteljima, kakav je bio Milan Rakas, glavni urednik "Borbe", koji je dolazio u

našu školu, kako bi nas odgajao za vjerne komuniste, prozivao i zaplašivao. Jer, mi smo zasigurno bili najizloženiji dio učeničkoga pučanstva. To se nije događalo ni u jednoj gimnaziji ili strukovnoj školi. Budući su pak učitelji bili predodređeni za odgojitelje, i trebalo ih je pravodobno ukrotiti, u glave im uliti doktrine i svjetonazorne predložke mišljenja, a neposlušne udaljiti. (Nadam se, da će uskoro biti objavljena moja autobiografska knjiga "Moja dva stoljeća", koja već pet godina stoji kod nakladnika Pavičića i čeka na malu podporu iz Ministarstva kulture. U njoj će biti više podataka o svim vremenima, od kada pamtim događaje – od 1945. do danas.) Taj moj prvi sviet zapisa nalikuje na puno kasnije objavljenu knjigu Ivana Aralice *Život sa stricem*; samo ja nisam imala ni toga strica.

Ali, vratimo se poviesti kao nadahnuću. Dakle, od te prve tiskane knjige o mojemu prijatelju i pootčimu dr. Antunu Paji Baueru, u poviesti Vukovara – u kojemu se rodio i darovao mu svoje dvie zbirke – ogleda se uzpon njegove obitelji, kao i svi kasniji događaji, pa zapis o njegovu životopisu završava Hrvatskim obranbeno-osloboditeljskim ratom (HOOR-om). Tako je knjiga o životu i radu dr. Antuna Bauera ujedno i djelomična poviest Vukovara. Težke prilike u godini 1992. uzrokovale su jadno izdanje knjige: veličina A4, novinski papir, crno-biele slike, smanjen obseg zbog štednje te množtvo pogrješaka (jer nije provedena ni jedna štilba). Svejedno, nažalost, do danas je to ostala jedina knjiga o životopisu slavnoga Vukovarca, koji nije dobio poprsje u rodnome gradu, koji je utemeljio tridesetak galerija po Hrvatskoj i kojemu su Srbi ukrali 1648 djela iz galerije u Vukovaru, a vratili nešto oko polovice. Zgradu galerije srušili su do temelja na sam Uzkrs, mislim, 1994. I to su mu javili brzoglasno kao čestitku. Zbog toga se slike danas nalaze u drugoj zgradi.

Moje dugogodišnje prijateljevanje s profesoricom Blaženkom Kaučić – jednom od vlastnica dvorca Gorice u Pregradi, koji nekada bijaše vlastničtvo grofova Keglevića – urodilo je knjigom **Moja mala suputnica iz Pregrade** (1994.). Poviest hrvatskoga ladanjskoga svieta naših umnika našla je svoje mjesto u toj gotovo romantičnoj *sagi* o A. G. Matošu, Janku Leskovaru, prosudbeniku (kritičaru) Marijanoviću, Mariji Jurić Zagorki,

Ksaveru Šandoru Gjalskome, Miroslavu Krleži, Ivanu pl. Zajcu, Milki Trnini, a sve to u krugu Mimice Kantoci, poslije udane Kaučić, koja je bila prva simpatija M. Krleže. I dok je gorjela naša draga domovina Hrvatska, htjela sam očuvati njezinu sliku iz godine 1907. i osobe, koje su odavno bile mrtve. Očuvati dvorce Hrvatskoga Zagorja, kulturu, običaje i dostojanstven učen sviet, koji je hodočastio u taj snoviti krajolik naše domovine. Dakako, bilo je tu književne poviesti, ali i one obće, koja jest ili nije zabilježena u knjigama. Bili su to lirski zapisi kao protuteža (kontrapunkt) okrutnomu ratu.

Kao profesorica poviesti iztraživala sam mnoge osobe i događaje, i tako je nastalo životopisno književno gradivo za knjigu **Ruđe iz Dubrovnika**. U obliku triju pripoviedaka objavila sam 1995. malo poznate dielove života slavnog učenjaka. Do danas je ostala jedinom knjigom takve vrste o znamenitome Dubrovčaninu. Sve su ostale knjige dokumentarno gradivo. Činilo mi se, da je blizak mojoj nagloj i strastvenoj ćudi, tvrdoglav, sklon lutanjima i da je Dubrovnik jako pogriešio, što nije postavio poprsje svojemu građaninu. Jer, slavnijega nema, a vjerojatno ne će ni biti.

Obiteljsko ljetovanje na otoku Braču iznjedrilo je iste godine novu knjigu, **Bračku kvadriforu**. Hodajući tim otokom, koji mi je zauviek postao drugim domom, posvetila sam se poviesti glagoljaša i drugih crkvenih redova, a sve kroz liepoknjiževni bridnik (prizmu) utemeljen na podatcima. Knjiga je pisana u nadahnutu južnome blistavilu, a objavila ju je Kršćanska sadašnjost. Zavoljeli su ju ljubitelji sloga i jezika, kao i naše tradicije. Mislim, da sam za nju dobila najviše rieči pohvale.

Godine 1997. objavljena je knjiga **Legende, kronike i zapisi**, prepuna poviesti, koja je izvirala iz proučenih ljetopisa starih splitskih ljetopisaca (Cuteis) ili onih sa sjevera Hrvatske, ali je u njoj moja mašta tragala za mislima i sudbinama pojedinih likova ili mističnim događajima. Tako je dobila svetokrug (aureolu) liepe književnosti. Inače ju držim najljepšom tiskarski oblikovanom knjigom u svojem opusu, a tu kao baroknu ljepotu izveo je profesor Ivanček iz Bjelovara u svojoj maloj tiskari "Coloprint Bjelovar". Već sam naslov – koji cjelovito glasi: *Legende kronike & zapisi da se ne zaborave i koje bi hotile pokazati kako dobro i zlo zajedno svije-*

tom hode – kazuje, da je knjiga artistički i tipografski oblikovana poput onih iz osamnaestoga stoljeća.

Iduće godine, 1998., bio je završen davno započet rukopis knjige **Grad-zvijezda**, posvećene Karlovcu, u kojemu sam proživjela 17 godina. Ta je zbirka pripoviedaka posvećena malim ljudima, koji su mi došli na životnu stazu, a o njima više vjerojatno nitko ne će pisati. Njihove su male i za učbeničku poviest nebitne sudbine istinite, i danas su svi pokojni, ali žive zauviek u mojoj knjizi posvećenoj divnu gradu moje mladosti. Tu je i poviest svakoga lika uronjena u onu obću – od Katarine i Petra Zrinskoga do nesretnoga Rajsa, koji je robijao s Vladom Gotovcem. Ta se knjiga dulje vrieme darivala najboljim učenicima karlovačkih škola.

Vukovaru i tragediji u HOOR-u posvetila sam mnoge stranice. U nekim je knjigama Vukovar samostalna tema, u nekima se dodiruje s HOOR-om i drugim mjestima. Prva je knjiga **Vukovarske elegije** (1999.), zbirka pripoviedaka, koju je objavilo HKD Sv. Jeronima. Ta je zbirka prevedena u SAD-u na englezki jezik, ali nikada nije dobila nikakvu novčanu pomoć za objavu i polazak u sviet.

Potom sliedi zbirka pjesama **Croatia petrea** (2000.), u kojoj je dio pjesama posvećen Vukovaru. Već iduće godine, 2001., objavila je Hrvatska kulturna zaklada knjigu pripoviedaka **13 strašnih priča i jedna groteska**. Upravo je ta groteska moje kazališno dramsko štivo vezano za HOOR i poraće. Izvedeno je na krivotvoren način u Vinkovcima 2013., pa sam zabranila daljnje izvedbe.

Drugo je moje dramsko štivo monodrama **Ispovid Marije Mijatove sestri Grgici**, pisano za *Raosove dane* u Imotskome i nagrađeno godine 2002. prvom nagradom. Monodrama je (djelomice) izvedena tri puta: u Imotskome kao dio predstave, na trećemu programu Radio Zagreba 2007. u cielosti, pa potom u znamenitu braniteljskome "Šatoru" na Savskoj cesti 66, gdje sam sama izvela dio monodrame godine 2015. Štivo obuhvaća razdoblje od Prvoga svjetskoga rata do zime godine 1991.

Također se dio pripoviedaka tematski odnosi na Vukovar i HOOR u zbirci **Tajne sfere** (2004.). Sliedila je zbirka poezije **Anđeo tame**, objavljena u Vukovaru godine 2004. Ta je zbirka posve posvećena Vukovaru.

Djelomičan tematski krug o HOOR-u, pa posredno i o Vukovaru, nalazi se i u zbirci pripoviedaka **Stotine godina visovačke samoće** (2007.).

Svakako je moj najzapaženiji roman **Kardinalovo srce**, koji je objavljen u Zagrebu 2004. pod prvim naslovom *Susret u Emausu* pa potom pod istim naslovom 2005. u Mostaru. Ubrzo, 2008., *Verbum* iz Splita, poradi jasnoće, mienja naslov knjige i objavljuje prvo izdanje pod novim naslovom *Kardinalovo srce*. Do danas je objavljeno ukupno pet izdanja knjige, jer je *Verbum* upravo objavio treće, a u povodu sanktifikacije blaženika Stepinca. Radnja u romanu počinje rođenjem Alojzija Stepinca, a dotiče i vrieme HOOR-a prateći sudbinu likova, koji su nadživjeli Stepinca. Od objave toga romana nikada nisam mogla dobiti ni kunu od Ministarstva kulture.

Sliedio je roman u dva diela **Hobotnica I.** i **II.**, kojega likovi sudjeluju u HOOR-u i pohađaju Vukovar, gdje se zbiva i dio gotovo nadstvarne radnje. Godine 2009. objavljen je roman **Demon i Sveta Krv** u nakladi *Verbuma*. To je roman-fuga, kojemu se jedan vremenski dio događa početkom 19. stoljeća, a drugi, koji se s njime izpreplеće, tiekom HOOR-a; i opet je djelomice dotaknut Vukovar.

Iste godine, 2009., objavila sam zbirku pripoviedaka **Gospodična i drug**, u kojoj se dio ratne radnje odvija u Vukovaru i okolnim mjestima. Te je godine objavljen i roman **Burik**, oknjiževljeni životopis tovarničkoga župnika, koga su Srbi strieljali godine 1991. Taj je roman preveden na talijanski jezik.

Svjedoci života i smrti Ivana Burika knjiga je, koja sadržava dokumentarno gradivo, ponajviše izkaze svjedokā, a objavljena je godine 2011. U tu vrstu dokumentarnoga štiva spada i knjiga **Zbornik Vukovar**, koja je objavljena iste godine, a sadržava priloge sa znanstvenoga skupa održana iste godine.

Možda je najiztaknutije djelo s temom Vukovara roman **Jean ili miris smrti**, objavljen godine 2012., o sudbini Jeana Michela Nicoliera, koji danas u Vukovaru ima spomenike i čija je majka, u njegovo ime, primila mnoge počasti. Naša je skupina odradila lavovski posao i postigla, da se o Jeanu snimio i slikopis, film, za koji sam napisala prvi scenarij. U dru-

gome su scenariju izbačeni nepoćudni podatci: da je bio hosovac, da je bio izbrisan iz popisa branitelja, da ga nije bilo na popisu, temeljem kojega bi se obitelji dodielila odličja i tome slično.

Družtvo hrvatskih književnika objavilo je moju zbirku poezije **Otok svjetionik** godine 2012. Dio pjesama posvećen je Vukovaru i HOOR-u, ali i sjećanjima na Drugi svjetski rat.

Satirične i oštre **Bodljikave pripovijetke** iz godine 2013. sadržavaju i niz događaja vezanih uz HOOR i poraće.

Omerta – zakleta šutnja o našim mrtvima objavljena je 2014. i posve je posvećena HOOR-u, logorima i tragici hrvatskoga naroda. Dva znamena povezuju hrvatski jug i sjever – Velebit i Vukovar.

Bol, koju uviek osjećam za nesretnom Bosnom, izrazila sam u romanu **Jaka** godine 2016. Posvećena je sudbinama obitelji, koje su pretrpjele zeničku tamnicu, a osobito ženi, koja je čekala supruga zatvorena i mučena samo zato, jer je Hrvat. Knjiga je spomen na sve mučenike, napose Livnjake, kojima su stradali najbolji sinovi nakon Drugoga svjetskoga rata.

Dugi sam niz godina sabirala gradivo za knjigu **Hrvatske heroine**, koja je konačno objavljena godine 2016. To su poviestni ogledi o četrnaest iztaknutih Hrvatica u razdoblju od kraljice Jelene do Ivane Brlić Mažuranić. Opremom može spadati u red divot-izdanja, a korice je izradila akademska slikarica Ana Marija Botteri Peruzović.

Stotine i stotine su priloga razsute diljem Hrvatske i svieta, jer sam ih objavila u različitim periodičnim tiskovinama. Stoga sam odlučila sabrati dio toga napora u jednoj knjizi različitih oblika, i tako je ove godine, 2017., objavljena zbirka pod nazivom **Hrvatski rat i mir**. Sastoji se od četiri tematske cjeline: *Bilješke o sakralnom, Prohodu muze, Ratne kobi* i *Sadašnjost u nigdini*. Samo se po sebi razumije, da je prepuna poviesti, ali i umjetnosti, sakralnosti, kao i polemičnih štiva.

Mislim, da sam i snimajući slikopise, filmove (56!!!), pridoniela povjestnici i kulturi hrvatskoga naroda. Stoga me s pravom ljuti, štoviše mislim, da je pravi zločin, kada se netko – poput prosudbenice (kritičarke) i po struci razčlanjivačice (analitičarke) hrvatske pisane rieči u svojemu štivu objavljenom u uglednome *Forumu* (HAZU) – niti ne dotakne-

upravo ni jednoga mojega djela iz četvrtstoljetnoga rada – dok navodi ljude, koji su napisali poneku sitniju knjigicu – a sve pod nazivom o književnosti u ratu i Vukovaru. Gospođa Dubravka Orajić-Tolić nikada nije čula za ono, što učinih, ili joj se ne čini dostatno dobrim unatoč mnogim ocjenama najuglednijih književnih prosudbenika (kritičara) i povjestničara. Ne mislim, da nije obavieštena – ne, njoj ne odgovara moj NAZOR, moja uztrajnost za ISTINU. Nije ona jedina: Tonko Maroević ustmeno se očitovao, jer nije imao potrebu za pisanim načinom, da ne može "stati ni za jednu moju pjesmu", a za tu zbirku pogovor je napisao očito "glupav i nedoučen" Petar Šegedin.

O svojim znanstvenim izlaganjima i sudjelovanjima na raznim stručnim skupovima, nemam potrebu govoriti. Bilo bi predugo. U tisku su mi različiti rukopisi, a najviše se poviesti nalazi u **Mojim dvama stoljećima**. To je vlastiti životopis moj i mojega naroda, koji pet godina čeka, da mu Ministarstvo kulture dodieli dajbudi neku kunu. Rukopis je kod nakladnika Josipa Pavičića i dobio je Božjim čudom ove godine 10.000 kuna.

Ove su godine umrle mnoge moje kolege iz kruga "obilježenih" i "getoiziranih", ali su našle svoje mjesto u mojoj autobiografskoj prozi, koju ćemo, valjda, dočekati.

Paško MELVAN

Gospe naša draga
- sonetni vienac

1.
Gdje god bio, kud pošao, k cilju dođi,
On je samo Jedan, u mnogo oblika,
Do Njeg' spreman doći riedka je prilika,
Kraj zaprjeke svake, uz molitvu prođi.

A ima ih puno, pokadkad bez broja,
Koju vidiš lako, al' većinu teže,
A kad takva dođe, uza te se veže
I postane silno bitna briga tvoja.

No i za to, tada, za te ima lieka,
Glavu gore, hrabro, pomoli se smjerno,
Gospodinu kaži po istini, vjerno,

Milost Božja na te postojano čeka.
Na putu si pravom, ničem se ne čudi,
Obuci se i pripravan krenut' budi.

2.
Obuci se i pripravan krenut' budi,
A odjeća neka ti je posve laka,
Nek' ti je na torbi uprtnjača jaka,
Za ljepotom puta nek' ti srdce žudi.

A kad kreneš svojim putom putovati,
Susretat ćeš i putnike brojne druge;
Nastoj, da poznanstva budu Dobru sluge,
Sva noćenja uz put sa radošću plati.

Ne brini se, da će ponestati žara,
Za susrete nove, koji su ti blaga,
U njima ti buja blagoslovna snaga,

Pribavit će dara – za putovat mara.
Što ti putom bude, nikoga ne kudi,
Sve što trebaš činit', obavit' se trudi.

3.
Sve što trebaš činit', obavit' se trudi,
Ne sustani, ako težkoće se jave,
Ništa nije težko za putove prave,
A i kad i ako bude, ti ne sudi,

Jer nagrada to je ili pak poslanje.
A i bit će ono, što ti više treba,
Mnogo tog je vidjet' ponad vedrog neba,
S time ima veze tvoje putno zv(n)anje.

Na put ići valja, i kad put se ne da
Pa i onda, kad se malo vratit valja,
Da bliže ti bude ona zviezda dalja,

Putovati nije tek poradi reda.
Sa svakoga puta na početak dođi,
Pomoli se tad u miru, potom pođi.

4.

Pomoli se tad u miru, potom pođi,
Korakom ne brzaj, jer lakše se diše,
Kad polako hodiš, uviek vidiš više,
Tek ponekad kraj ponečeg brzo prođi.

To ti ne će umanjiti pogled zoran
Za traženje Onog, zbog čeg si na putu,
Ublažit ćeš koju uzbrdicu ljutu
I nastavit' dalje okriepljen i oran.

A odozgor vedrina se zvonko širi,
U glasbenu strofu pretvara se jeka,
Tu te mnogo liepog pripravljeno čeka,

Obzor drag i mio sve razlike miri.
Ako kada dođe, uminut će tuga,
Evo, tvoj put vidim, što ravno vijuga.

5.

Evo, tvoj put vidim, što ravno vijuga,
Kako brdo prieći, misao ti zrije,
Kako vidjet ono, što vidljivo nije,
Hodeći na sjever doći je do juga.

Il' na primjer, kako izmjeriti vrieme,
Koje s tobom biva, i kad stojiš, ide,
Tebi se ne čini, kako drugi vide,
Za poglede zorne moraš doć' na sljeme.

Na pitanja neka odgovora nema,
Il' to nije tebi, meni, nikom dano,
S vjerom možeš više, svakomu je znano,

Tko je često budan, i kad spava driema.
Svoj put vidi onaj, tko ga s pomnjom gleda,
Nabire se oblak, al' sunce mu ne da.

6.

Nabire se oblak, al' sunce mu ne da,
Silno blago nosi, a drugo mu stiže,
S rieka, mora i od gora vlagu diže,
Otežat će skoro do sniega i leda.

Preko puta, u blizini, drugi plovi,
Još od njega veći, k tomu zemlji bliže,
U daljini jedan stvorio se niže,
Začas eto sa svih strana hrle novi.

Hej, ne gledaj, što je izpod tebe,
Već spram Svjetla svoje misli digni,
U prilici svakoj pomolit' se stigni,

Težke kapi ti odpusti sam od sebe.
Bilo da je iza tebe ili sprieda,
Aurora iz daljine kišu gleda.

7.

Aurora iz daljine kišu gleda,
Nikam' se ne žurī, već strpljivo čeka,
Polako se budi njena svjetlost meka,
Uređuje halje, da se danu preda.

Znade ona, da će sutra opet doći,
I da će se možda dulje zadržati,
Više liepih slika promatraču slati,
A da tako bude, Sunce će pomoći.

Ali zna se naći koji problem mali,
Za motrenja neba zorom prije rada,
U to doba spava još većina grada,

Koji kasno legnu, vazda sna im *fali*.
Hajd' ne daj se biti svom spavanju sluga,
Štit od vjetra nađi, jer cesta je duga.

8.

Štit od vjetra nađi, jer cesta je duga,
I pripazi pri tom, s koje strane puše,
Okrenuti krivo zakloni se ruše,
Ti učini, da ti vrieme bude sluga.

Ipak nije uviek lako znat' o smjeru,
Od kuda će i kada će doći miena,
Možeš samo vidjet, kamo pada sjena,
Za priliku svaku imat jaku vjeru.

No ni ona ne će doć' od sebe sama,
Da ju stekneš, valja često budan bdjeti,
Kamo treba ići, usudit' se htjeti,

Vatra, koju s pažnjom ložiš, daje plama.
I najveći bor se s poštovanjem prigne,
Ako se kad i oluja koja digne.

9.

Ako se kad i oluja koja digne,
Znaj, da ona nikad zadugo ne traje,
Svu žestinu svoju u trenutku daje,
Poslije za njom liepo vrieme stigne.

Al' dok traje, opasna je, svuda prieti,
Izmaknut' se valja u njenu sredinu,
Mimo centra ona ode u širinu,
Kažu: "Kako siješ, tako ćeš i žeti."

Još je bolje, ako možeš, pažljiv biti
Pa birati kada, kuda, što i s kime,
Suputnike poznat', reći svoje ime,

S njima dalje ići, ni od čeg se kriti.
S liepom rieči hodi, ključ je svakoj bravi,
Dobro ti je zaklon koji imat' pravi.

10.

Dobro ti je zaklon koji imat' pravi,
Pogotovo kad ga iz temelja gradiš,
Svakim novim danom svoju dušu sladiš,
I zahvalan budi, Majku Božju slavi.

Ako tako radiš, ti ćeš vidjet, kada
U toj gradnji treba nešto popraviti;
Svaki put pri tome veseo ćeš biti,
I divit' se rastu graditeljskog sklada.

Nekad ta će zaklonica i most biti,
Ka obali drugoj preko rieke prieći,
A s obiju strana prijateljstvo steći,

Koje kao hrana i razlike siti.
Svojim tokom rieka snagu daje splavi,
Rosa puno znači tek ponikloj travi.

11.

Rosa puno znači tek ponikloj travi,
Tako raste, ojačava svoje vlati;
Pripravlja se cvieću svu podporu dati,
Da uzraste, razcvjeta se, život slavi.

Uokolo naći će se i roj pčela,
Koji novom domu skupnim letom hodi,
Nektar tražeć' marno cvjetne biljke plodi.
U blizini evo žive vode vrela.

Tu ljepotu zôra ne daj, da ti kvari
Bilo koji izpred tebe zasjen ini,
Što se javi iz daleka ili u blizini

– Nisu tako bitne te nevidne stvari.
Može biti, da te štogod i prestigne,
A ti ne daj, da te zamet koji stigne.

12.

A ti ne daj, da te zamet koji stigne,
Jer on nije uviek samo smetnja težka,
Možda se je putom pojavila grješka,
Umakni joj prije nego te sustigne.

Nemoj pri tom mislit' na veću brzinu,
To ti može biti i lagana šetnja,
Ili koja druga usmjerena kretnja,
Bitno da ti za to dobre misli sinu.

Poslije ćeš ih lakše pretvarat' u djela,
Jer Dobro se samo od dobroga stvori,
Zahvali na daru, za Dobro se bori,

Oduviek je tako, istina je ciela.
Svi ćemo te vazda s pouzdanjem zvati,
Gospe naša draga, mila s Neba Mati.

13.

Gospe naša draga, mila s Neba Mati,
Zovemo Te u Potrebi i Radosti,
Po Zavjetu Tvome, naš Ti narod posti,
Zagovore Tebi ne prestaje slati.

Po cielome svietu molitve Ti hrle,
Ti ih rado primaš, u Srdcu ih blažiš,
Molitelje svoje neprestano snažiš,
Ruke Tvoje sve nas milostivo grle.

Za sve što nam treba i u svako vrieme
Dostatno je s vjerom Tvoje Ime reći,
Milina će odmah prema nama teći,

Za Ljubav i Nadu zasijati sjeme.
Da Darove Tvoje uzmognemo brati,
Anđela čuvara šalji, da nas prati!

14.

Anđela čuvara šalji, da nas prati,
Jer sami smo slabi, izazovi brojni,
Kojim putom dalje, odabrat' smo zdvojni,
Kad krenemo krivo, da nas brzo vrati.

Ma koliko hodiš po krivome putu,
Za povratak trebaš bar dvostruko više,
Vrieme tvoje ide, minus ti se piše,
Nadoknadit' moraš baš svaku minutu.

A vrieme je novac, tako danas kažu,
I trebaš ga mnogo, a imaš ga malo,
Bez njega bi odmah sve na svietu stalo,

Sve vrjednote tvoje prema njemu važu.
Prije puta, a i uzput, svoj put prođi,
Gdje god bio, kud pošao, k Cilju dođi.

15. (Majstorski sonet)
Gdje god bio, kud pošao, k Cilju dođi,
Obuci se i pripravan krenut' budi,
Sve što trebaš činit', obavit' se trudi,
Pomoli se tad u miru, potom pođi.

Evo, tvoj put vidim, što ravno vijuga,
Nabire se oblak, al' sunce mu ne da,
Aurora iz daljine kišu gleda,
Štit od vjetra nađi, jer cesta je duga.

Ako se kad i oluja koja digne,
Dobro ti je zaklon koji imat' pravi,
Rosa puno znači tek ponikloj travi,

A ti ne daj, da te zamet koji stigne.
Gospe naša draga, mila s Neba Mati,
Anđela čuvara šalji, da nas prati!

U Zagrebu, 28. veljače 2017.

Ariana NEFAT

Bit će kasno
– pjesme

Kasno

Bit će kasno
Kada sunce zađe
Kazati
Kako li je liepo sjalo.

Bit će kasno
Kada mjesec dođe
Kazati
Gdje je dosad bio.

Kasno je, već gotovo prekasno
Izočne misli
Zbog njih razbijene
Čaše
I prečiste djece
Plač.

Tako kasno za
Praštanje
Kad već je oprošteno

A ipak
Nepovratno nestalo.

Stihovi

Stihovi neki
Iz različnih pera
Jedni drugima nalik

Kao valovi mora
U istom se akordu
Suncem pozlaćeni propinju

O, kako bih voljela
S tihom srećom izčekujem
Himnu svetosti
Svih kapljica mora.

Jesi li ikada?

Jesi li ikada
Strahovao,
Jesi li se ikada
Pobojao
Da se tvoji djetinji
Snovi
Iz mladosti
Ne će ostvariti?
Jesi li ikada
Mienjao sviet u sebi
A živio u istom?
Jesi li ikada
Strahovao da ćeš
Umrieti
Nepoznat, s imenom na križu
A tvoja će duša
Ostati žedna
Života?

U ogledalu

Bi li ti
Nedostajalo,
Da se ujutro probudiš,
U ogledalo pogledaš
I tamo ne bi stajao
Tvoj dragi poznati
Lik?

Bi li ti nedostajao
Tvoj osmjeh i pogled
Sa slike,
Poznato tielo što odievaš,
Kosa koju pažnjom češljaš?

Što bi učinio
Kada bi ti se tako nešto
Dogodilo?
Bi li zavolio ono jedino
Što je u ogledalu
Preostalo?

Asaf DURAKOVIĆ

Karinski samostan
– pjesme

Karinska listina

Otrpe redovnici Svetog Frana
Svakakvu kob za dušu izmorenu
Kad iz Asiza granu zora rana
Na san Toskane. Na braću malenu.

A stoljeća što valovima deru
Listine koje vrh vremena traju
Uzlaze tiho nad zlo i nevjeru
U ovom tužnom ružnom naraštaju.

Na kraju svoga pola tisućljeća
Pred dusima u kamenu skrivenim
Ne iztrnu se ni u mraku svieća
Nad klaustrom zavjetnim a srušenim.

Listinu tajnu čuva nad Karinom
I danas sedmi pečat odkrivenja
Kad srdce plače nad našom davninom
Vrh ovih dana težih od kamenja.

Zbor mrtvih glagoljaša

Ako se duše smrću umoruju
Neka se i nas mrtvima naziva
Nisu li naše rieči, što se čuju
K'o treći dan, kad smrt u život pliva.

Naše je mjesto i sad nedirnuto
Nad svietom smrti. U svietu nade
Gdje kao ovo naše stienje ljuto
Srušeni Karin samo vječnost znade.

I nema tuge nad srušenim stanom
Gdje vječna duša nadvisuje stiene
Kada nad smrti vjekovnom obmanom
Uzvisuju se duše ponižene.

Jer kao i mi što liepo trajemo
U svietu, kuda ne dopire zloba
Misle li da je smrću umoreno
Karinsko svjetlo ovog mračnog doba.

Korien u kamenu

Baš kao korien što ognju odoli
I ljutoj buri koja kamen sieče
Blago onima što trpe u boli
Jer uzdižu se nad vrieme što teče.

Rim, Bizant, Porta, Beč i Pešta
Sablje i krune na dnu mutnih voda
Ista je prazna jednosmjerna cesta
Kud slava svieta kratkoviekom hoda.

A koja strana ne bje nam opasna
Kad tuđe stope stižu i prolaze
Karin k'o budnik ustaje iza sna
Nad vodama što snova nadolaze.

Tako i sada. Nad crnim mirinama
Iz kamena je cvieće procvjetalo

I gledam kako korien ne prelama
Sva sila što je kratko i zamalo.

Rana u zjeni

K'o vode svih vremena što u trenu
K'o šumni val se osekom povuku
Nad Karin. Našu izranjenu zjenu
Mrakotvor pruži Herodovu ruku.

A ne znadoše ili ne smjedoše
Dirnuti Cippus praizkonskih dana
Kad izdaleka lagumom digoše
Sirotu svetost redovničkog stana.

Od istog krša i od istog neba
I stanac kamen istinu svjedoči
I čeka zemlja. Odmjerava. Vreba.
Kroz polusliepe izranjene oči.

A mrakotvori ni stazama zmija
Nemaju biega, kad ih putom prate
Karinski dusi. I kad im odbija
Srušeni zvonik strašne zadnje sate.

Gustierna

Na svakom mjestu u svakom vremenu
Imade voda što sviet prožimaju
Kad sakrivene u kamenu stienu
Prestankom suše žednike nadaju.

Kad žive vode iz stiene proteku
Zna suha usna, koja žeđu trpi

Kako se puni u svom vodotieku
Svaki studenac, koji bezdan crpi.

Tako i vječna gustierna Karinska
Sred klaustra zlom onečišćena
U vrulje klone. U prsa planinska
I čuva vodu za bolja vremena.

A slute nečastivoga obsjenari
Da u svoj zao čas su podignuli
Nečistu ruku nad studenac stari
Nad svoju kob. Svoj bezsan neminuli.

Kripta

Ni grobnicu ne ostaviše samu
Baš kao da se straše ostanaka
Što i u kripti nadvisuju tamu
I uzdižu se iznad svieta mraka.

A dan se diči. I ciprese traju
I mrav mi s kamena na ruku hita
Već nema zla u djedovskome kraju
Kuda se samo uznesenje čita.

A preda mnom je bezdana dubina
Iz grobnice granatom razvaljene
K'o da u ljetnom podnevu Karina
Iz stienja jaru nadilaze sjene.

S konopom opasanim habitima
Znamo se darom istoga otajstva
Što ma u tren u drugim svjetovima
Uzletjesmo nad padom čovječanstva.

Koji umiruješ mora
– pjesme

Vidim Te, čujem i osjećam

Ja vidim Te
u svjetlu dana,
u čari noći,
u toplini i poniznosti,
koje poput slapa
toče se kroz
ljudske oči.

I vidim Te
u šumarku na proplanku,
u cvietu čarobno obojenom,
na livadi zelenoj,
u kamenu posivjelom,
prohujalih vremena
svjedoku niemom.

I čujem Te
u pjesmi ptice pjevice,
u fijuku vjetra,
u žuboru potočića,
u molitvenoj rieči
duševna čovjeka.

I osjećam Te
u zraku, koji dišem,
u stihu, koji
Tebi u čast pišem,
u svom srdcu,
dok mi ono
za drugim uzdiše.

O, i svi vi,
ljudi dragi,
koji svietom
nesretni lutate,
prizore čudesne
možete gledati,
božanske zvukove osluškivati
i svoja prsa
radošću izpuniti.

Samo trebate
silno željeti
i za nebesku blagodat,
kao suha zemlja,
koja izčekuje
kapi kiše,
svoju dušu
razastrieti što više.

Ljubeći izgara

O, tko zna
koji put
umom svojim
odluku tvrdo donesenu,
da se više nikad
varat' dati ne ću,
srdcem lako kršim.

I ne stoga
jer se njemu
tako prohtjelo je,
već što ono
takvo stvoreno je.

Bezkrajno sam sretan,
dok se ono
ovom svietu
bez ostatka daje,
dok ljubeći izgara
i za sobom
u srdcima drugim
dojmljiv trag ostavlja.

Al' nimalo mi
drago nije,
dok ga
čovjek izsmijava
ili grubo izkorištava,
i to onaj,
kojeg ono ljubi
više nego on
sebe sama.

Usnulo sunce

Svakog dana
žudno čekam,
da mi
iz očiju njenih
sunce grane,
da mi, barem donekle,
umiri srdce
i sad vremešnu
zacieli rane.

Samo
da ne bude zubato,
samilostno ili lažno.
Neka bude
ono pravo,
koje poput ognja
gori, grije,
prži, peče.
Ono, koje
nikad ne osjetih,
a u snu ga
vidjeh davno.

O, čekat ću ga,
dok me
starost ne svlada,
dok mi za njom,
ženom bogobojaznom i čednom,
s posljednjim dahom
ne izdahne nada.

Samo tamo, gdje si Ti

Samo tamo,
gdje si Ti,
nema vjetrova olujnih,
oblaka olovnih,
kiša ledenih,
ljudskih lica
prestrašenih i mrgodnih.

Samo tamo,
gdje si Ti,
nema prostora omeđenih,
mačeva izsukanih,
ognjišta spaljenih,
ljudi raztjeranih,
očiju uplakanih.

Samo tamo,
gdje si Ti,
nema blještavila lažnih,
namjera prikrivenih,
stupica postavljenih,
misli nečastivih,
ljubavi patvorenih.

Samo tamo,
gdje si Ti,
nema njiva zapuštenih,
sjemenka neniknulih,
plodova nepobranih,
usta gladnih.

Samo tamo, o Bože,
gdje si Ti,
nema putova zamagljenih,
preprjeka nesvladivih,
vremena beznadnih.

Već dugo ...

Već dugo
uzalud pokušavam
svoj razvedriti dan
i usnuti miran
noćni san.

Već dugo
ja nemoćan gledam
njezin pogled odlutali
i nemir u očima.
I neuspjelo
smišljam način,
kako doskočiti
jadima našim
često lutajući u bezsanim noćima.

O, Bože,
jedini Ti,
koji stvaraš svjetove,
umiruješ mora
i pokrećeš vjetrove,
možeš samom pomisli
naših jada
razpetljati čvorove.
Jedini Ti
našim srdcima
možeš ponovo
uskladit' ritmove
i na lica nam
vratit' radost i osmjehe.

Bleiburg 1945.
– pjesme

Zagreb 8. svibnja 1945.

U zoru sudnjega dana,
Na Kazališnome trgu,
Crvena zmija troroga
Progutala je ranjena goluba.
U dvorani zlatom urešenoj
Umrla je Dama s kamelijama.

U podne sudnjega dana,
Na Kazališnome trgu
Sablastna tišina. Nigdje nikoga!
Razvaljena vrata Sveučilišta,
Strahom okovane ptice
U krošnjama vrta.

U polnoć sudnjega dana,
Na Kazališnome trgu
Suze u očima mjeseca.
Prazne domove
Zauzeše sluge Nečastivoga.

Bože, pa oni znaju, što čine!

Onkraj polja bleiburžkoga
Patrick Scotta ču se glas:

Predajmo ih Titu!
Neka čini, što ga volja!
Tko će pitat' za Hrvate!?
Nisu oni naša briga,
Nek' nestanu s toga polja!

Na te rieči albionske
Krenu zvjerad žedna krvi.
Sunca nesta, krici, jauk.
Ubij bandu, kolji, gazi!
Nakot žuri, tko će prvi.

Jure zvieri, meso traže.
Riču, hropću, sline, grizu.
Mržnja buja, svuda tama.
Glasnik pakla trubljom javlja:
Smrt je stigla odsvud blizu.

Sieva *kama*, prasnu *tane*,
Kundak lomi, puca tjeme,
Mrtva tiela, rieke krvi.
Krvnik pjeva, krv se ledi:
Nečastivo mi smo sjeme!

Plešu vrazi vražje kolo,
Slave tvorca mraka, smrti.
Mesom toplim svi se časte,
Očnjak crven, krv još vrela,
Sve se brže kolo vrti.

Vrag tad poče glasno zborit',
Dah mu dršće, bjesni ljutnja:
Dolje bando, milost moli!
Kao jeka oko njega,
Ču se samo priezir, šutnja.

U kolone, bando, u kolone!
Pakao se za vas sprema!
Pogled dolje! Gazi ravno!
Nema Boga, da vas spasi!
A tko padne, toga nema!

Groza vlada, gori polje,
Miris droba, vatre, dima,
Bolan uzdah, smrtna rana.
Duša čista k nebu leti:
Usne šapću: Još nas ima!

Zagreb 15. svibnja 1945.

Sedmoga jutra sudnjega dana,
Na sada Trgu maršala Tita
Četverored žicom povezan
Niemo prolazi kraj svojih domova.
S prozora premnogih
Gladan pogled strvinara!
Mrtva je voda u Zdencu života.

S katedrale zvona zazvoniše!
Ukočiše se zmije u njedrima grada.

Duh nade izpunio je srdca patnika!
Propjevaše ptice okovane.
Pozdravljaju lica draga i poznata
Na smrtopuću odredišta nepoznata.

Bože, neka bude volja Tvoja!

Josip JURČIĆ

Izvor života
– pjesme

Tko nam život daje?

Kom da reknem svoje vaje,
kad me nitko ne poznaje?
Kom da šapnem, ja sam sām,
Kada nikomu ne trebam?
Komu da se potužim,
kada malo čemu služim?

Kakav bi to sviet taj bio,
da se nisam ja rodio?
Zar bi rieke protjecale,
zar bi ruže mirisale,
bi l' se more uzburkalo,
i djetešce nasmijalo?

Bi li zviezde s neba sjale,
bi l' nam njive roda dale?

Kom da reknem svoje vaje?
Onom, tko nam život daje!

Sanjam

Sanjam, da se Tebi klanjam.
Što me jutrom suncem griješ,
a uvečer se nasmiješ
i u san me tihi skriješ.

Sanjam, da sam Tebi vriedan,
kad mi daješ sve, što trebam:
prijatelje, sunce s neba,
zemlju ovu, koju volim
i za nju se Tebi molim.

Kad uvečer sklopim oči,
sanjam, da ću k Tebi doći.

22. veljače 2017.

Uzkrsni ponedjeljak 2017.

Danas se moja duša smije,
k'o da se to nije zbilo i prije.
Da si Ti, Kriste, uzkrsnuo,
Kao da za to nisam ni čuo.

Samo su dvojica tužnih išla
do Emausa turobnih misli.
Isusa nema, gdje bi se stisli.

Dok se još nije pokazao svima,
Uzkrsli tu je već među njima.

Dvojica braće, a i mi s njima
zajedno tu smo, da slavimo danas
Isusa, koji je umro za nas.

I dokle proljeće uza nas buja,
nek' zemljom odjekuje ALELUJA!

Uzkrs 2017.

Radica BRKIĆ

Odkucaji života
– pjesme

Majci

Marija, i noćas s tobom dielim misli,
poneku zebnju i mišljenje.
Svatko se zabavio sobom,
i sve se svodi na pozdrave.
Marija, ti znaš, da ne znam varati.
Uzimam osmjeh kradom,
uviek spremna sam
život životom živjeti i družiti se
s nadom.
A vrieme bježi, život ga prati,
moramo znati živjeti za druge.
Tada sve je ljepše,
mirnije i blaže, s manje
straha, nevolje i tuge.
Čuvaj me, Marija,
kroz olovno vrieme!
Život nas razdvojio, ostale dileme
i žal za tobom.
Utkala si mi u vene ljubav,
za ljude živim po tvome receptu,
pa kako god da bude, dobro je.
I dalje daljinom gledam,
sve što moje je, ti si mi dala,
sliku čovjeka, dušu široku,
pružene ruke i srdce duboko.
Na svemu ti hvala, Marija, jer si
mi život dala u ljudskom smjeru.
Moja Marija.

Trag

Ako me prevare ljudi,
ne će vrieme, koje se
najavi ranije od nastupa.
Svaki mu korak
pomno prati cestu,
na svakom mjestu
ostavi trag.
Sve nam je dano,
sve nam je znano, vriedno.
Koliko učimo,
još više pamtimo.
Dobro se dobrim vraća,
tko to shvaća,
nikada nema krivo.
Suza je težka od boli,
laka od radosti.
I jedna i druga
gost je života.
Neka nam vrieme
bude učitelj i sudac,
a rezultat nagrada
ili kazna.
Izbor je naš i samo naš.
Ne, nemojmo gaziti
dostojanstvo mukotrpno
stvoreno!
Daje nam životu
sunčani sjaj i putokaz
strana svieta.
Najsretniji je čovjek,
za čijim koracima
cvieće procvjeta
i miris života ostavi trag,
blago i vremenu,
što je čekalo.

Odsjaj lica

Ne briši odsjaj
na mom licu,
neka izvire
iz tame,
plakati ne ću.
Ne, ne ću.
Jedino ako
poteku same.
Nosim
breme života
i sve, što imam,
dielim,
dajem osmjeh,
radost,
optimizam
i sjaj.
Bol je bol,
potreba i nauk
i mnogo je toga.
Iz njega korien
rađa poneku
bit,
daje snagu,
razum i jedninu,
da nitko
na njeg' imun nije.
Što prije
shvatimo bit,
život je nagrada
i poruka za sve.

Farsa

Sve je postalo farsa,
ruke svezane,
samo tišina samuje.
Dubina osjećaja
nikomu nije
vriedna,
osim duboke boli,
koja misao steže.
Je li ikada
čovjeku
bilo teže.

Što sutra će biti

Puna je duša toplih snova,
još više nada u ovoj
uzavreloj zemlji,
od neba do dna
sve samo pusta nadanja,
pitanja bez odgovora.
Što sutra će biti,
ne pitam se samo ja.
Sve je postalo upitno,
osim dana, koji znaju
svoj red i redoslied,
a čovjek sam u mislima,
sam na cesti.
Kada će sugovornika sresti,
čežnja mu traži,
a život zove.
Samoća je zlo i pustinja.

Razkošu svibnja

Ljepoto moja, svibanjska,
provedi me kroz svoja polja
uronjena u jutarnje buđenje
i sjaj iztoka, biserni odsjaj rose
i tihu naznaku jutra,
plavetnilo zapada,
što život zove,
igru leptira na kosama
maslačka,
lepršanje ševa
s lipe na lipu.
Dar života, što nagrađuje
smisao postojanja,
što vrieme daje
za sve, što radošću zvuči,
u tvom krilu,
nepregledni sjaju.
Ravnico moja,
neponovljiva kroz
sadržaje i divljenje.

Pogled mi ljubi daljinu

Pogled mi
ljubi daljinu
i moj dom
dragi u njoj,
sve dane drage
i dane,
što se broje.
Kamo god odeš,
prate te sjećanja
i svi obrisi,
što postoje,
sjetom
pune ti dušu,
i želja te zove.
Sve podsjeća na toplinu, ljepotu
u koloritu svom,
jedna čežnja,
rodno mjesto
i topli dom,
a ja u njemu
sretna, u svom
na svom.

Pogledom ljubim obalu rieke

Pogledom ljubim obalu rieke,
po kojoj je prosuta mjesečina,
iznad toplog daha
tužne vrbe igru vode s noćnim
mirom i ponekim virom,
što krije se iza bambusa.
Dok šapati s obližnjih klupa
površinu miluju,
život ima duboki sadržaj
i rječiti smisao,
što u danima daje dodatnu
lakoću i smisao.
Uroni pogled u plave oči
plavog sjaja,
po kojim je prosuta noćna tišina,
ljepota okružja i dubina ljubavi,
kojom se ljubi svaka njena kap.
U življenju nošena kao najtoplija
želja, tokom praćena
i polako, neka je, neka teče
i svaku večer u mjesečini zablista
u obliku obećanja,
jer dugo, dugo se sanja
obećani mir.

Ostali samo upitnici

Vruće su uspomene,
dozrela sjećanja,
više ništa nije
u bezkoraku ni upitno.

Kocke su se složile,
a memorija šuti,
sve traži račun i zbroj,
ostali samo upitnici.

Kao sol na živu ranu
i koža postala tiesna
od čekanja, dok kroz
pamćenje želje putuju.
A ti, u svojoj dobroti
praštaš i praštaš ...

To već nalikuje nemaru,
a to nije, pokaži zube
granicama zla
u ime obstanka
i dostojanstva.

Tuge dosta je bilo

Vrieme se utopilo
s vremenom,
dani neumorno vuku
misli, želje, nade
i pokušaj, da se dani
umiju u sunčani dah,
da jutra
s preporođenom
zorom donesu
svježi zrak,
ulice da se umiju
u topli smieh.
Tuge dosta bilo je,
puno i previše,
to je nečiji grieh.
Želje se traže,
karte nestale,
strane svieta,
sve je u mraku,
pitanja lutaju
po zraku.

Ljerka MIKIĆ

Umjetnost života
– pjesme

Prozračnost sivila

Odplaćujem život na obroke,
kamate visoke,
nema jamaca,
banke na dobitku.
Polog srdce,
glavnica duša,
izrabljivanje misli
troši napukle kosti.
Zlatna poluga sivila.
U budućem kalendaru
križam prošle dane
koracima izgubljene sadašnjosti
udomljene u snovima od perja.
Prozračna bjelina.
Vučem repove
neizplaćenih dugova.
Gomilanje siromaštva
u bogatim računima
skupe režije
trošnoga kazališta
i bliede scenografije
u džepovima punim propuha.
Slobodan protok vode i zraka.
Bezpuće čistoće.
Raste brdo iznad oblaka.

Okamenjeni mir

Moje lice i moj osmjeh,
oči i pogled nisu moji.
Ne prepoznajem tog stranca,
nismo se vidjeli niti sreli,
široki nam tjesnaci,
rieke ne teku k istomu moru,
u šumi nema drveta ni zvieri.
Ranjeni vuk u medvjeđem brlogu.
Ugasla nada na užarenom ledu.
Izgaranje misli na smrznutoj vatri.
Hladni, živi pepeo.
Urlik vjetra u mrtvoj tišini.
Okamenjeni mir.
Znam lice,
Poznam osmjeh;
samo je duša tuđa
i tužna …

Življena umjetnost

Od krhotina
predivna cjelina,
ljepota savršenstva.
Talent umjetnika,
dobro odabrani
material, motiv i vrieme,
misli i želje
pretočene u djela.
Razbacani komadi
na jednom mjestu;
harmonija posložene raznolikosti,
sklad drugčijeg,
gotova slika.
Življena umjetnost.

Priča

Mirnoća smrti
u zbrci života.
Ledeni dodir
u vrelom zagrljaju.
Kamen u vatri.
Vatra u kamenu.
Zastoj prometa
na autocesti,
pustinje prohodnih prašuma,
bezpuća planinskih staza.
Susret neprijatelja
u razilaženju svjetova.
Prijatelji ostaju na krajnjim
točkama početka.
Svaki put ima svoj cilj.
Crni gavrani
i jata bielih galebova
na plavim pučinama
zelenih otoka.
Pjesma tuge
u klicanju radosti.
Nebo boje meda
u mirisima kamilice.
Svatko na svome mjestu
i u svoje vrieme
piše svoju priču ...

Istina na izdisaju

Liepo upakirana laž.
Gotovo savršen zločin.
Fini mirisi zlobe.
Čudesni sviet smaknuća.
Umilne rieči zla.
Svilenkast dodir mržnje.
Slobodan put grieha.
Otvorena vrata pakla.
Nježno zatiranje nade.
Svjetlost očaja i sumnje.
Život u odorama smrti.
Istina na izdisaju.

Sreća

Razarajuća bol
gradi obkope radosti;
izvedbeni plan gotov,
dobivena dopustnica,
radovi u tieku.
Nesnosna tupost patnje
zabija oštricu mača
u trnovitu stazu sreće.
Prolieva se crveno vino.
Razlievanje meda i mlieka.
Ostaju koraci u sjeni.
Izlazak sunca na zapadu.
Mir olujnog dana
umotan u tišinu duše
zbori glasom uzdrhtalog srdca.
Slomljene rieči mrtvih slova.
Trepere snovi u kapima vode.
Zaboravljeno more bezkrajnih želja.
Čvrsti temelji grada.
Debeli zidovi dvorca.
Klizište stiena.
Suša izpire piesak.
Sreća na dlanu.
Posao cvjeta.

Križ

Valovi noći
traže obalu zore.
Neprohodnim putom
razapeta jedra ljudske duše
vraćaju se pučini sunca
i nalaze križ,
koji ljubi.
Križ po mjeri srdca,
koji blagoslivlja i bdije,
skriven očima mnogih,
ali utkan u život
i ljubav.
Svjetlost dana,
zanosi i samoće,
umor i nada ...
sklanjaju se, griju ...
nalaze smisao i izpunjenje
u križu, koji ljubi.

Kada odemo

Kada odemo,
budemo zrno pieska
na obali morskoj;
drugi ne će znati,
da je kamen
uklesan u prah.
Druge će zviezde
svietliti nebom
tražeći svoj lik i sjaj
na pučinama zlatnih voda,
a mi ćemo skriveni
iza mladog mjeseca
pokazivati put
našim sjećanjima ...
Bit će prohodne staze
obrasle mahovinom i grmljem,
ruže će cvjetati u prosincu.
Kada odemo ...
Jedan će dio svemira
imati nove boje ...

Dio neba u pogledu

Uviek, kada se razstajemo,
ostaje dio mene,
dio srdca i duše,
nosim nadu i vjeru
u novi susret,
u vječnost ljubavi.
Uviek, kada me pratiš,
pokušavam i želim
zapaziti i zapamtiti
svaku sitnicu,
rieč i dodir,
trenutak i vječnost,
i očuvati
dio neba u pogledu ...
Uviek, kad god odlazim,
okrenem se
još jedanput,
jer se bojim,
da se opraštamo
zauviek ...

Dom

Božji blagoslov i dar.
Život za Život.
Ljubav za Ljubav.
Dan po dan u Vječnosti.
Vječnost u svakom satu,
koji skuplja zrna nade i vjere
u bisernicu.
Oblaci i sunce
u duši i srdcu
grade Dom.

Snovi
– pjesme

Prije sna

Mislima koračam
tiho u sutonu
dok kroz izmaglicu sivu
mjesečev sjaj oblake prozire,
a jedna priča davno izpisana
neizbrisivim slovima života
urasla u živo tkivo srdca
svojim neumornim odkucajima
mjesečevom zrakom želi
dotaći tajnoviti puteljak
kojim koračam ovom zemljom.

Ali, što misli time postići ...?

Pokraj tisuće proživljaja,
izpisanih i neizpisanih
rečenih i nerečenih
i onih nedorečenih
radošću opijenih
pjesmom izpjevanih
i onih suzama oblivenih
tišinom obavijenih
i od svieta skrivenih,
tà, nitko ju zamietio ne bi
ni njezinu osjetio velikost.

Mjeseče, došapnut' ti želim:
"Ne vraćaj spomene te!
Idi, tiho u dubine noćne
zviezdama sjajnim se pridruži
u slobodu koju posjeduješ
i dalje svemirom kruži
a srdce mi samo na tren
blagošću dotakni
da u smiraju noći
kroz tihu molitvu
odsanjam liepi san."
***
28. studenoga 2016.

Gdje su mi nestali snovi
iz odsanjane prošle noći ...?
Da se nisu preselili možda
u vitrinu s knjigama
među slikovnice iz djetinjstva
ili u bajke Ivanine,
jer odtuda su se i izkrali
pa kao vile dobre
posjetili moje snove ...?
Potražit ću ih
već ovoga jutra
maglovita, snena,
još nerazbuđena.
U zbirci pročitanih
i nepročitanih knjiga;
školskih, znanstvenih, glasbenih,
iz kojih samo što ne zasvira
Chopin, Wagner, Mozart, Zajc,
ili duhovnih iz kojih struji molitva
i tiho progovara vječni Bog.
Naiđoh na Sanjaricu
iztrošenih požutjelih listova
godinama neprelistavanu
pronađenu u podkrovlju
vrlo stare kuće
pola stoljeća neposjećivane.

Nisu li možda snovi
u Sanjaricu se skrili ...?

Zaustavih izpruženu ruku.

Ne, ne ću ih tu tražiti
da ne počne mi snove tumačiti
pa mi djelić djetinjstva
snom oživljenog
u svoje čudne okvire stavljati.
San ..., neka ostane samo san!

A ja, zagrlit ću ovaj dan
Božjom voljom darovan
stvarnim životom protkan
jer možda ..., možda sutra
i ne osvane mi novi dan.
***
29. studenoga 2016.

Sjena nade

Kroz jedva prozirnu maglu
hladnog siečanjskog jutra
probijahu se sunčeve zrake
sve do tvojega prozora
i zavirivahu kroz rupice
na spuštenoj rebrenici
želeći zadržati toplinu
tek napuštene postelje
izprekidanim snom izpunjene
tvojim bolnim tielom
noćas zagrijane.

U vrtu vrabčići sneni
hladnoćom obavijeni
tihim cvrkutom
još uviek
vjeruju u ljubav
ljudskih stvorova
izčekujući mrvice na zemlji.

I dvomjesečni psić
cvilećim glasićem
izpratio tvoje žurne
i umorne korake
koji odmjeruju
zamagljene ulice
zadanog ti cilja
nimalo ugodnog.

I opet ćeš
biti na mučilištu
bieloga stola ...
Kroz moždane niti
provlače se
zagonetna pitanja ...

O, mili!
Ti šutke trpjeti znadeš.

Ipak ...,
prati te sjena nade
ljubav i molitva majke!

***

22. siečnja 2016.

Ti

I ova siečanjska noć
sva je razsvietljena
bjelinom prozirnih oblačaka
kroz koje prodiru svjetlostne zrake
dalekih nebeskih dubina
izcrtavajući obličje Anđela Svjetlonoše.

Na tren zagledah se
u te neiztražive daljine
i vidim Tebe – anđele naš mili.
Svjetlinom Neba sjajiš
iz tih nedohvatnih prostranstava
u kojima prebiva vječnost
okrunjena neizrecivom ljubavlju
koju mi zemnici shvatiti
nikako ne možemo.

A ti si već na ovom svietu
slutila tu moć neiztražívu.
Duša ti uranjala
u njezine dubine i širine.
Zato,
s lakoćom si oslikavala
tu TAJNU veličajnu,
nedohvatljivu
svakom umu ljudskomu.

***

30 siečnja 2017.

Barbara KRANJEC-ILIJAČ

Životna škola
- pjesme

Nakon toliko godina

Prijatelji nemojte pitati, jesam li ostala ista,
pogledajte u mojim očima, svjetlost ne blista.
Lice izborano, kosa sieda, a srdce tuga izjeda.
Eto vrieme nosi svoje, ni proljeća nisu više ista,
i zemlja naša pati, bezdušnost ljudsku prati.
Izpod trnja i smeća umorna stenje, trune korienje.
I noći tako loše izgledaju, obasjane mutnom mjesečinom.
Dok uzdasi i bol šire se daljinom, zašto sviet ne skine
tu crnu masku, koja svuda vrluda.
Kada će se zemlja hraniti prahom peluda
i prestati otrov teći riekama, i u kanalu, kraj biti kriminalu.
Gdje je blagi osmjeh, da razveseli umorna lica
i stane na kraj ljudskom jalu, koji razara.
Pakao počinje ovdje na zemlji, čovjek ga sam stvara
i tad je krivac za život svoj.

Ponekad

Ponekad odlazim, prate me sjene,
iza mene ostaje grad, gužva i jad.
Ljudi kao crvi gmižu,
težko k svojem cilju stižu,
iza njih ostaju zgaženi koraci
i nervozni povici.

Ja poput ptice kratim ravnice,
putujem promatrajući na visini promjene nagle
i gledam, kako na vrh šuma izranjaju magle.
Dolazim k briegu bliže, sjena me stiže,
sunčeva svjetlost zakvačila šikarsko trnje,
naokolo ptice traže zrnje.

O kako je divan dan,
zrak k'o staklo proziran,
srdce mi mirno diše,
samo tom ljepotom moja ruka stihove piše.
Stihova slog po slog,
dok vjetar izparuje rieči s pučine života tog,
sunce mi daje jakost,
ptice radost, i samo njima mogu sve reći.

Zašto pišem o svemu –
vama mogu objasniti tu temu,
nekim ljudima ne,
jer ljudska bića spremna su na sve.
Zato sam pred njima u biegu,
najsretnija tu na briegu.
Osjećam, Bog mi je jedini prijatelj,
On je moj Stvoritelj.

Zeleni sag, tkan s raznim cvjetovima,
sunce me grije s neba gore,
ptice pjevaju najljepši zbor.
Grmovi kupina i trsovi rodni
pružaju mi najslađe piće.
Ruke me vjetra grle, a rosa hladi čelo.
O, kako idem veselo,
hodam počašćena svima
nebeskim darovima.

U tom okruženju
moja duša osjeća slobodu.
Prijatelji moji, idite dalje od grada,
evo vam savjeta moga,
budite u samoći i doživjet ćete mir i duševnu karizmu
prestat ćete plaćati danak materializmu.

Marinko MARINOVIĆ

Dogodovštine iz Domovinskoga rata, V.[1]

– književne crtice

Bieli častnik

Sredinom prosinca godine 1991. na turanjskoj cesti prema okupiranome Sajevcu, nedaleko od nekadašnjega stočnoga sajmišta, pojavio se bieli loptasti častnik s kacigom na glavi i *tandžarom* u ruci. Prolazili pokraj njega hrvatski vojnici, ali i oni, koji to nisu bili, i svi su ga pozdravljali, a netko bi mu se i nasmiešio. Taj bljedoliki častnik izlagao se svim prirodnim i družtvenim nedaćama. S Plešivice ga bura šibala, četničke ga granate *šrapnelima* obasipale, oko njega zujali prijateljski i neprijateljski metci, a on je stajao kao prkosnik svima i svakomu. Štoviše, ni *cicibani* ga ni vrabci nisu mogli uznemiriti. Često su mu cicibekali i živkali, ali mu nikada nisu na *tandžaru* sjedali. Kao da su znali, kako se prazne puške plaše dvojica, a pune samo jedan. A onda je došla veljača. Zakukuriekali u Mekušanskome lugu kukurieci, mnogi mu počeli spočitavati i upozoravati ga, kako mu je vrieme za odlazak, da već ondje predugo stoji i da mu može svakoga dana pozliti. I doista, kada je sunce malo jače pricvrljilo, stao je kopnjeti. Postajao je sve manji i manji. I činilo se, kako u zemlju propada. Jednoga je jutra, gdje je stajao, zatečena samo kaciga i stara zahrđala *tandžara*. I nitko za Bielim častnikom nije više žalio. Čak ni dječak Tone, ni baka Kata, ni mačak Zvonko. Sada Bieli častnik počiva u turanjskoj zemlji, u miru Božjem, i nikomu ga nije žao, iako je bio do-

[1] *Domovinskim ratom* nazvala je carska Rusija svoje bitke proti Napoleonovoj vojsci god. 1812., a *Velikim domovinskim ratom* Staljinov SSSR svoje bitke proti Hitlerovoj vojsci od 22. lipnja 1941. do 9. svibnja 1945. Državno je vodstvo Republike Hrvatske naše obranbeno-osloboditeljske bitke proti srbskim fašističkim zločincima god. 1991.–1995. nazvalo *Domovinskim ratom*, oponašajući spomenuto. Pravo je, dakle, ime našega *Domovinskoga rata* doista ***HOOR – Hrvatski obranbeno-osloboditeljski rat***, premda u naslovu ovoga, petoga nastavka Marinovićevih *Dogodovština* stoji dosadašnji naziv *DR*. (prip. ur.)

bar prijatelj, uzoran častnik i smion čovjek. Ali, Bože moj, tko li još uobće u proljeće drži do lanjskoga sniega. Jer tako je moralo biti.

Bruški biljci

Na samome početku HOOR-a, bolje naoružani velikosrbski napadač, uz pomoć tzv. Jugoslavenske armije, bio je zauzeo trećinu Republike Hrvatske. Mnogi su Hrvati s vrećicom u ruci, spašavajući gole živote, izbjegli sa svojih stoljetnih ognjišta, a tek ih je malo ostalo u svojim kućama trpjeti strahovito nasilje. I dio stanovništva sela Bruške – u dalmatinskoj Bukovici, blizu Benkovca, koju su četnici preimenovali u Dušanovo i gdje su osnovali svoje podučno središte, koje je vodio zloglasni kapetan Dragan – ostao je bio na svojim stoljetnim ognjištima. Sve su nade u, koliko-toliko, miran život toga hrvatskoga puka bile uprte u međunarodne mirovne snage iz sastava nazočnoga bataljuna, t.j. bojne UNPROFOR-a, koja im je trebala osigurati kakvu-takvu zaštitu. Ali, ta zaštita i nije bila na nekoj razini. Četnici su kapetana Dragana s unproforcima iz istoga kotla jeli, iz iste *bukare* pili, iz iste lule *ćimbušili*, u iste diple svirali i, naravno, svime i svačime trgovali. Tako su Draganovi četnici po napuštenim hrvatskim domovima skupljali i od bruških Hrvata otimali biljce, tradicijske pokrivače, satkane od vune domaće ovce pramenke i prodavali unproforcima. To su i razlozi, što su bruški biljci završili preko velike *bare* u Kanadi, Aziji, Africi, odakle su kupci dolazili.

Urota

U doba najžešćih velikosrbskih, četničkih napada na Hrvatsku počela su izlaziti i mnoga vojna glasila. Svi se sjećamo "Branimira", "Hrvatskoga vojnika", "Velebita" i t.d. U Karlovcu, u četvrtome Zbornome području, tada još Operativnoj zoni, izlazio je list "Frankopan". List je donosio novosti s bojištnice od Jamničke Kiselice do Karlobaga. Nakon prvoga broja "Frankopana", iz "zone sumraka", kako je "prijateljska propaganda" iz Karlovca nazivala četvrtu Operativnu zonu Hrvatske vojske, koja je branila od četnika ne samo srdce Hrvatske, grad Karlovac, već i hrvatsku kralježnicu Pokuplje, Liku i Gorski Kotar, Sto deseta brigada Hrvatske vojske također je poželjela izdati vlastiti list. Prvotna je ideja

bila, da se list nazove vjerodostojno i izvorno – "Zrinski". Ali, ubrzo se odustalo od imena "Zrinski", jer je prevladalo mišljenje, kako bi samo ime moglo biti zbunjujuće, jer bi naziv lista netko mogao povezati s Urotom, a to u tome trenutku nitko nije želio. Nakon pozornoga razmatranja imena izišao je list "Sto deseta" s geslom "pro patria".

Lanjski "sneg"

Kako bi se što bolje povezale postrojbe Hrvatske vojske u Lici, Glavni je stožer Hrvatske vojske odlučio, neka se oblikuje "Operativna grupa Lika". Sjedište te skupine bilo je u Krasnome na Velebitu. Skupinu su tvorili pretežito častnici, koji su prije bili djelatne vojne osobe, sa službom u Srbiji. Kako su ti hrvatski častnici govorili srbskim jezikom torlačkog izričaja, bili su često predmetom nesporazuma i neželjenih okolnosti. Ipak su sve te okolnosti na koncu razrješivane smiehom. Tako jednom prigodom, kada je u zapovjedništvu "OG Lika" zazvonio brzoglas, telefon, službujući se bivši JNA-ovac pukovnik Josip S., rođen u Bribiru kod Novoga Vinodola, obrati nazočnomu "domovinskomu" častniku, i sam smjerajući na svoj govor: "De, javi se; ako se ja javim, mislit će gore [u Zagrebu], da je pao Otočac!" Znajući za govorne težkoće nekih hrvatskih častnika, ali i Josipa S., pomoćnik zapovjednika za Političku djelatnost Zbornoga područja Rieka bojnik Darko Deković kupio je razlikovni rječnik hrvatskog od srbskoga jezika i htio ga darovati pukovniku Josipu S., uzgred zvanom i Srbinom. Ne želeći primiti rječnik, a znajući o čemu je rieč, pukovnik Jože S. odmahne rukom te reče "Ma, dete, to ti je meni lanjski sneg!", na što se, tko zna koji put, zapovjedništvom "OG Lika" zaorio smieh.

Paljenje tenkova

Nakon siečanjskoga međunarodnoga priznanja Hrvatske godine 1992. sliedilo je i primanje Hrvatske među članice Ujedinjenih naroda, 22. svibnja 1992. Bojištnica se oko Karlovca donekle smirila. Četnička su se izazivanja bila proriedila. Stigle su i "Čokolade", pripadnici kenijske bojne, i odpočeli su pregovori o političkome rješenju za zauzeta hrvatska područja, odnosno mirnome povratu u krilo matice Domovine. Počela

su i razvojačenja branitelja, premještaji topničtva u duboko zaleđe ili u skladišta. S neprijateljem je uzpostavljena "vruća" brzoglasna veza. Znajući dobro s kim imaju posla, hrvatski su vojnici s prikladnih promatračnica, oko Karlovca, budnim okom motrili zaposjednuta sela. Te su se promatračnice nalazile na starome gradu Dubovcu, brdu Martinščaku, blizu Korane, Rožen Bregu, u Šišljaviću i t.d. Zadaću motrenja Gornjega Mekušja, Kamenskoga, Jelaša, Vukmanića i mjesta u Pokupskoj dolini – Skakavca, Lipja, Brođana, Brežana, Banskih Moravaca i drugih – dobili su satnik Dačo i desetnik Gumeni. Gledajući s branič-kule staroga grada Dubovca guste oblake dima, kako se uzdižu s okupiranoga Kamenskoga, Dačo se razočarano obrati Gumenom: "Gle, Gumeni, eno četnici pale naše selo, a preko UNPROFOR-a su najavili paljenje svojih tenkova!"

Napredovanje

U postrojbama Hrvatske vojske godine 1992. bilo je mladića, staraca, oženjenih i neoženjenih osoba, dakle osoba svih dobnih uzrasta spremnih i sposobnih nositi oružje. Tiekom bojnih zatišja bilo je i proslava rođendana, rođenja djece, neki su polagali vozački izpit, a poneki završili štoviše i fakultete. Bojovnik je Karlo proslavljao godišnjicu braka. Čuvši za to, u satnijsku spavaonicu banu zapovjednik Mrkva, priđe mu, pruži ruku te čestitajući nadoda: "Eto, Karlo, sada smo isti. I ja sam prije nekoliko dana slavio godišnjicu braka!" Karlo stidljivo prihvati pruženu ruku, nasmieši se i pridoda: "Jest, gospodine, ali smo ipak različiti; vi ste dogurali do zapovjednika, a ja sam ostao i nadalje vojnikom."

Sindromi

Dolazak pripadnika UNPROFOR-a na Kordun – hrvatsko područje, koje su zaposjeli pobunjeni Srbi – donio je kakav-takav željeni mir, ali i nenadane težkoće. Karlovac je oživio. Utihnula je donekle bojištnica, ali je do neizdržljivosti porasla nesigurnost i zebnja. Dotadašnja je zbilja izgledala kao torta. Red dvopeka, red nadjeva. Dakle, red pucnjave, red zatišja. Stanje pak s UNPROFOR-om nalikovalo je "betonu", odnosno caklini, ali su se svi pitali, jer je bila rieč o hrvatskome području, koliko će hrvatske ljude stajati to pozivanje mirovnih snaga u goste. Ipak, pravi

su domaćini međunarodnih snaga bili četnici, jer su 24 sata dnevno boravili s njima, jeli, pili i ljubakali se. Hrvatski su se vojnici doista težko počeli nositi s nastalim stanjem. Ratnici – koji se goloruki nisu bojali suprotstaviti neprijateljskim tenkovima, lovačkim puškama onemogućiti neprijateljska uporišta, domišljatošću se i lukavstvom dokopati oružja – počeli su sve više trpjeti priekore u obiteljima i drugim životnim okolinama. Počele su se javljati prve neprilike, ratni duhopriemor (stres) i pijanstvo. Glavni stožer Hrvatske vojske bio je svjestan, kako mora poći u promjene, ustroje i preustroje, kako od glave, tako i od repa. Stali su se prirеđivati tečajevi, izobrazbe, različite dnevne djelatnosti i pokazne vježbe. Geslo je bilo: "Vojska ne smije mirovati; ona mora raditi i djelovati." Samo rad, red i stega mogu nam pomoći. Jer nema Europe i pobjede s kupicom u ruci, sa svima četirima u zraku, t.j. nema života u ljenčarenju.

Stacionar

Poput svih družtvenih pojava tako i rat sa sobom nosi smiešne zgode. U ratu se najveća ljudska vriednost, goli život, ponizi tako, da čovjek pomisli, kako malo vriedi, a u biti treba biti uzdignut na postolju najvećih ljudskih vriednosti. Kroz život se tada prožimaju, kao nikada prije, sve krjeposti, ali i mane. Jedna od najvećih ljudskih tečevina, brak, počne se ljuljati, trgati pa štoviše u podosta slučajeva i prestane. Nikad u životu brak zbog nebitnog i bezvriednoga ne može doći u pitanje, a može u ratu. Ivanu Ž. rat je bio osobito ugrozio brak, tako da se u jednome trenutku činilo, kako će prestati, ali je nasreću sve riešio brigadni stacionar. Naime, Ivanu je njegova bolja polovica bila zaprietila razstavom braka samo zbog toga, što je na bračnoj postelji, kada je bio došao s bojištnice, zaspao obučen i neopran. Tada je i nastala ženina rječonosna (verbalna), dalekometna topnička paljba: "Smrdiš kao tvor, puštaš vjetrove kao konj i hrčeš kao slon!" Da stvar bude još gora, tu nije bio konac. Jezikovu juhu dobila je i Hrvatska vojska: "Kakva je to vojska, koja drži takve? Ti si jedna obična svinja. Zabranila bih ja tebi dolazak kući." Čuvši te ženine paljbe, Ivan se smjesta vratio u postrojbu, gdje je i pokazao prve znake PTSP-a. Stao je svaku večer prati noge, mienjati bječve (čarape) i spavati

u pidžami. Suborci su zamietili, kako zna zastati i izpred zrcala. Čuvši za takvo Ivanovo ponašanje, a dobivši sve obaviesti o razlozima Ivanova žurna povratka u postrojbu, zapovjednik mu je Dačo odredio *poštedu* i uputio ga u brigadno bolestničko prihvatilište, objasnivši dodatno "kako Ivan loše djeluje na moral postrojbe"!

Ne mogu promašiti

Velikosrbski osvajač – nakon vojnoredarstvenoga velepohoda Hrvatskih snaga, kojime je odtjeran od Masleničkoga ždriela, Zelenoga Hrasta i Zračne luke Zadar, u sjevernoj Dalmaciji, a zatim odbačen i od brane Peruče, blizu Sinja, na Cetini – odlučio se za učestale topničke napade. Meta tih udara nisu bili položaji Hrvatske vojske, već stanbene i industrijske građevine u mnogim hrvatskim gadovima, primjerice u Zadru, Karlovcu, Sisku, Vinkovcima, Slavonskome Brodu i Osieku. Svako malo, u navedenim gradovima zavijale su sirene i oglašivale uzbunu. Hrvatska radiotelevizija svakodnevno je izvješćivala pučanstvo o velikim tvarnim razaranjima i civilnim žrtvama. Hrvatski su državljani mogli i na srbskoj dalekovidnici gledati, kako bradate spodobe u sivomaslinastim kaputima propale Titove *armije* i sa šubarama na glavi te kokardama na čelu, čučeći iza grma povlače topničke konope i šalju ubojite granate prema Širokoj ulici (Kalelargi) u Zadru ili pak karlovačkome Šetalištu (Korzu). Pri svakome bi opaljaju topa četnik radostno skakao i vrištao: "Juhuhu, pogodio sam!" Gledajući četnikovo ponašanje i njegovu zluradost, satnik Dačo, hrvatski topnik, sa suzama u očima reče u hotelu Californija na Turnju: "Lako je njemu pogoditi, kad i da hoće, ne može promašiti!" Tom je prigodom hrvatski bojovnik mislio na cielu gradsku površinu, koju je neprijatelj gađao ne vodeći računa o tome, što će pogoditi.

Sijaset[2] neprijatelja

Malo je znano, kako su hrvatski bojovnici, na prvoj crti obrane, imali *sijaset* neprijatelja. Borbe protiv tih neprijatelja bile su različite s obzirom na postupke, vrste i načine. Protiv četnika borbe su vođene oružjem, a protiv maligana i nikotina suzdržavanjem. Borba sa suncem značila je hladovinu. S hladnoćom – obući toplu odjeću ili pak sjediti uz vatru. Međutim, borba s kišom i vjetrom bila je iznimno neugodna. Tako je vojnik Marko zbog više sile morao izići iz rova i otići u obližnju prirodu. Budući da je puhao snažan vjetar, ubrzo se vratio mokrih hlača. Vidjevši ga takova, kolega ga Tihomir priupita: "Kaj je? Pada kiša?" "Ne, puše vjetar!" sjetno će Marko.

Šuteći

Kako je godine 1991. rasla Hrvatska vojska, nastajale su i mnoge postrojbe različitog oblika i za različite zadaće. Svaka postrojba, razumije se, imala je svoje zapovjedničtvo, središnje mjesto, s kojega se njome ravnalo. Zapovjedničtvo su bile prostorije, zapovjednik i njegovi pobočnici te određena tvarna i novčana sredstva. U zapovjedničtvu postrojbe obavljale su se različite zadaće. Svako je zapovjedničtvo imalo i svoje osiguranje, to jest stražu, kako netko nepozvan ne bi mogao banuti u prostorije i doći do čelnih ljudi postrojbe. Svakdašnji je rad straže provjeravao odgovorni častnik; obhodeći ju nadzirao je izpravnost njezinih postupaka. Tako nakon obhodnje *dvojke*, stražarskoga mjesta, ovlašteni častnik pristupi službujućemu stražaru, koji svoju stražarsku službu nije obnašao posve sukladno s pravilima i propisima, te ga ukori. Bojovnik se stražar stade izmotavati i opravdavati. Videći kamo to vodi, odgovorni će častnik strogo: "Šuti!" Na to će stražar: "Gospodine, kako ću Vam šuteći reći, zašto ne obnašam službu sukladno s pravilima?" Bojovnici, koji su se tu zatekli, svi prasnuše u smieh te stražara prozvaše "Šuteći".

---

[2] *sijaset* (turština, tuđica turskoga podrietla) – puno, mnogo, sva sila, ... (prip. ur.)

Mrkvica

Gotovo i nema Karlovčanina, koji ne pozna višega kustosa Gradskoga muzeja u Karlovcu, profesora Vladimira Peršina – Mrkvicu. Drag je to i svestran čovjek. Vriedan i maran. Oblikovao je više zbirka: prirodoslovnu, etnološku, starih obrta, ali i Hrvatskog obranbeno-osloboditeljskoga rata. U potomnjoj se našlo množtvo predmeta bivše tzv. Jugoslavenske narodne armije. U toj se zbirci nalaze *oficirske* torbe, generalska kabanica *šinjel*, *podoficirske* kape tanjurače *šapke* ali i lake strojnice, šarci, ručni bacači mina, *tandžare*, pištolji i revolveri, vojničke *cokule* itd. Prepuno je spremište karlovačkoga gradskoga muzeja razstavljenih neeksplodiranih mina, granata, vojnih predmeta i rekvizita. Marljivo profesor Mrkvica obilazi napuštene karlovačke vojarne, u kojima je do jučer bila Titova *armada*, vojna skladišta, vojnu ambulantu i *"armijsko komandno mesto"*. Skuplja Mrkvica sve i svašta. I hrvatski branitelji ciene njegov rad. I sami mu donose raznovrstne vojne predmete. Našlo se tako kod Mrkvice i poprsje maršala Josipa Broza Tita, povelja admirala Branka Mamule, Komunistički manifest i Vojna enciklopedija, optički ciljnik, ali i *snajper Belog boksera*. Mrkvičina zbirka zasigurno je začetak budućega muzeja Hrvatskoga obranbeno-osloboditeljskoga rata, što Karlovac, zbog svoje vojne prošlosti, jamačno zaslužuje. Zbog svega toga branitelj Frane kaže: "Zapjevaj nam, dragi Mrkvice, i onu poznatu pjesmu *U muzeju te ljubim*!"

Franko STIPKOVIĆ

Sutra letimo

– kratka priča

Žurimo se prema malom uzletištu, na kojemu je naš zrakoplov. Vjetar još ojačava. Svijaju se grane oleandara, od kojih je crvenih i bielih cvjetova zrak zasićen gorkasto-opojnim mirisom. Padaju već prve kapi kiše. Oluja bi mogla biti gadna.

Uskačemo u zrakoplov. Malen je, tek troposadni. Supilot sjeda za krmilo. Kapetan pokraj njega. Sjedam na svoje mjesto u repnome dielu. Nosimo ljetne odore. Vojne! Nas trojica dobro se poznajemo. Tà, letjeli smo zajedno bezbroj puta. I preživjeli mnoge padove. Pa ipak, nismo blizki. Zapravo, i ne znam njihova imena. Oni su za mene, jednostavno, kapetan i supilot. A ja? Kako se ja zovem? Nisam baš siguran. I što mi radimo u ovome dotrajalome sitnoplovu?

Letimo. Supilotu vidim samo leđa. Kapetanovo je lice posve spokojno. Kao i obično, za vrieme naših olujnih letova. Samo, bez obzira na njegov spokoj, naši su zrakoplovi padali tako često. Past će i ovaj. Znam to. Ne samo zbog munja, koje bljeskovima u mraku bičuju naš stari zrakoplov. Ni zbog blizkih, praskavih gromova, od kojih sve podrhtava.

"Zapalio se motor!" ustanovi kapetan. "Srećom, drugi se još drži!"

Zapalit će se i drugi. Znam. Toliko sam puta sve to doživio. I preživio. A ovaj put? Hoće li pad biti koban? Bolan? Možda će netko od nas trojice ipak preživjeti.

A Petra? Gdje je Petra? Je li ona trebala biti u ovome zrakoplovu? Petra. Plavokosa, nasmiešena Petra. Mláda. Podosta mlađa od mene, a pogotovo od kapetana. Nas troje letjeli smo više puta zajedno. Imali smo i strašan pad. Zrakoplov je bio gotovo neprepoznatljiva hrpa nagorena lima među skršenim stablima oleandara. Smrad gareži i razlivenoga kerozina, razblažen ugodnim, gorkastim mirisom zgnječenih cvjetova oleandara. Ja sam preživio. Očito. Tà, sada sam ponovo u zrakoplovu. Da sam tada poginuo, sada ne bih bio ovdje. I kapetan je preživio. Zasi-

gurno. I on je sad ovdje. A Petra? Što je bilo s njom? Je li preživjela? Zašto se ne sjećam, što je bilo s Petrom?

"Ne valja!" viknuo je supilot te pokidao moje sjećanje na plavokosu Petru.

Pogledah zabrinuto prema kapetanu. Grozničave moje oči tražile su objašnjenje, premda sam znao, što se dogodilo. Uostalom, takve su se nezgode prečesto događale. Samo, ponekada smo imali podosta sreće. Do kada? A Petra? Što je s njom bilo?

"Zapalio se i drugi motor!" reče mi kapetan, bez previše osjećaja. Što je – tu je! Od neke vrste sudbine ne možeš pobjeći.

"Kapetane!" doviknuh mu, "počnimo se odmah spuštati!"

"Spuštaj se odmah!" prosliedi kapetan supilotu. Ovaj ga bez pogovora posluša. Zrakoplov poče gubiti visinu. Pad s manje visine znači trunak više izgleda za preživljaj. Uostalom, tako smo se ponašali i kod prijašnjih havarija.

"Pripremite se!" vikne supilot. "Veoma smo nizko."

Pretvaram se u kruglju. Sklubčan. Samo da bol ne bude prejaka.

"Tri!" viče supilot. "Dva, jedan ..."

Tresak je tako žestok! Sklubčan sam na desnome boku. Pritisak je na moje tielo sve jači. Srećom, ne boli baš jako.

Odjednom – tišina. Preživio sam i ovaj pad. Znam. A jesam li ozlieđen? Čini se, ne baš jako. Bojim se otvoriti oči. Što ću ugledati u kršu zrakoplova i stabala oleandara s crvenim i bielim cvjetovima? Tko je, uz mene, još preživio? Kapetan? Petra?

Jednom moram razkriliti vjeđe. Otvaram oči. Gle, nisam u kršu među oleandarima, već sklubčan na postelji, u sobi stare roditeljske kuće! Bio je to samo san?

Ustajem. Znojan. Težko dišem. Skidam sa sebe promočenu pidžamu. Odievam odoru. Nekakvu vojnu, ljetnu odoru, svjetlomaslinaste boje, s ponekim prikrivnim uzorkom. Ne znam, odakle mi ova odora. Moja je, a opet kao da i nije.

Čujem more. Kako je to moguće? Stara kuća mojih roditelja jest na otoku, ali poprilično podalje od obale, pa se iz nje ne mogu ni naslutiti

valovi. Mnoga me pitanja zaokupljuju. Moram ih odgonetnuti. Jedno po jedno. Najprije ću izaći.

Preda mnom je pješčani žal. Uokolo cvjetaju bezbrojni oleandri. Silazim do žala. Nepoznata mi je ova uvalica. Pa ipak ... Tu je malen gat. Za nj je privezana malena, šestmetrena, plastična, modra brodica. Sličnu je brodicu imao moj pokojni otac. Sličnu. Ili baš ovu istu?

Sjedoh na gat, spustih noge prema moru. Netko u blizini pliva. Pogledam. Pa, to je Petra! Pliva prema meni. Smieši mi se. Moja, draga, mlađahna Petra!

– Zaplivaj i ti malo! – poziva me plavokosa.

Neodlučan sam.

– Dođi! Ako se ne okupaš danas, sutra sigurno ne ćeš. Sutra letimo.

Molitva za kišu

– kratka priča

Išli smo u planinu nasjeći drva. Rode je svako toliko kleo i psovao Evi: da joj vjeru nevjeru, da joj ovo i ono, da se ona o sebi zabavila, da joj svetca ćaćina, da ona dosta jàda vidjela ...

Ostali su ga strpljivo slušali i šutjeli klipšući za konjima izlokanim planinskim puteljkom.

Što li mu je skrivila Eva, mislio je u sebi Nikola, a Pere, znajući da u selu postoje tri Eve, upita, koja mu je Eva stala na žulj, pa tako kune i *beštima*, a Rodko po svoju objašnjava:

– Ma ona, koja je zagrizla jabuku i dala jadnom Adamu, pa se ja moram patiti i, kako kaže velečastni, u znoju lica svojega jesti svoj gorki kruh i mučiti i sebe i živinu idući uz ovu planinu.

– Kod oniki' i naki' šljiva i krušaka, kuda ju nečisti nosio u jabuke – našali se Bariša.

– Jašta – odsiječe kratko Rodko, a Bariša uzdahnu i započe nešto drugo, što mu je palo na pamet u taj trenutak, pa će glasno:

– I tako on onda nama.

– 'ko, bolan? – upita Rođko.

– Župnik.

– Ma daj, o čemu ti to sada, nakon što je Rodko kleo i psovao pramajku Evu, ti sada udario na Božjega čovika, našega dobroga župnika – kaza Grdan.

– Kada ti je tako dobar, povedi ga kući.

– Što ti je skrivio, nesritnjače? – upita Rodko.

– Još pitaš, što mi je skrivio.

– Pa, što, jadan ne bio?

– O sebi se zabavio – dobaci Srećo i nastavi blebetati.

– Od onoga dana, moja noga ne prelazi više prag njegove crkve. Što on misli, da smo mi budale, ako smo nepismeni, priprosti i svoji. Tako on nas onoga dana *zabudalaka* i odtjera iz crkve.

– Bolan ne bio, o čemu *benetaš*? – ukori ga Nikola.

– O suši i kiši. Eto o čemu. Ono je bila uvrjeda.

– Kakva uvrjeda i što pričaš? – upita ga Rodko, koji jedini od njih nije bio onoga dana u crkvi, kada su molili za kišu. Onda je predložio Bariša, neka zaustave konje, da malo pasu i odmore se od naporna uzpinjanja uz planinu.

Sjela su dvojica na stećak, koji je osamljen stršio iz travurine na proplanku, a ostali na busje, svijali šutke škiju, potezali iz boce lozovaču, potiho nazdravljali jedan drugomu. Boca je išla od usta do usta. Kada je svaki potegnuo gutljaj i Grdan spremio bocu u torbu, zašutjeli su i gledali niz planinu, u dolinu i siva kamena brda, koja su se nazirala u daljini. Tada se sve utišalo u njima i u stvarima, koje su ih okruživale. Šutnja se odnekuda spustila među njih tiho i moćno, kako već ona čini, kada su ljudi umorni ili zabrinuti. Planinski muk paralo je napuklo, hrapavo frktanje konja, dok su pasli tvrdu planinsku travu. Sjedili su šutke na stećku i oko njega, buljili u prazno, tielima tako blizu jedan drugomu, a tako daleko mislima i mukom, koju je svaki imao i s njom ostao nasamo. Pucao je vidik daleko. Smjerali su pogledima niz šumovitu strminu planine, preskakali preko zmijolike rieke, koja je vijugala niz doline i nestajala u brda s druge strane polja, sve do visova i ledenjaka Dinare, što su se nazirali u daljini, kao da izviruju iz neke sumaglice, nejasni, mutni i odmaknuti, a tako nekako tajnoviti u ljepoti krajolika, siloviti i moćni u divoti i dubini vidika; čudesna slika krajolika, kojega se oči nisu mogle nagledati i na kojemu se odmarahu, dok je u svakom od njih nešto tinjalo poput plamička i zamiralo preda tajnom života i smrti.

– I on nama, 'di su vam kišobrani – progovorio je Gale i svi su prasnuli u smieh osim Rodke. Njihov prodoran smieh zamirao je kroz gustu jelovu šumu i odjekivao u planini punoj neke svirke ili skrike. Rodki nije bilo jasno, čemu se tako glasno i zarazno smiju, pa upita Grdana, što ih je spopalo, pa se tako cerekaju, kao da su, ne daj Bože, skrenuli. Grdan odpoče, kada je smieh utihnuo:

– Dogodilo se to one godine, kada je bila velika i duga suša. Ti si te godine bio u tuđini.

– Što? – zaskoči ga Rodko.

– Slušaj i ne prekidaj. Ne uskači mi u priču k'o onaj iz Varoša (tako su zvali Imotski).

– Koji onaj – opet mu uskoči u rieč Rodko, a Grdan mu kaza, kako je jedne davne, zimske noći na sielu u nekom imotskome selu Prodan *benetao*, da dolazi brod u Imotski, a na njemu ima svega i svačega: brašna, sira, mlieka, krumpira, kukuruza, meda, sladora, kave, mesa, robe, kruha i ruha, vina, rakije, duhana – nema čega na njemu nema – i upravo kada je htio na kraju odkriti, u koje će doba i gdje pristati, uskočio mu je u priču Brajo i pitao, kako će pristati u *Imockom*, ako ga lučka uprava nije propustila na Zadvarju (Zadvarje je od mora desetak kilometara daleko). Rekavši to, Grdan je nastavio svoje kazivanje:

– Ti si te godine mak'o preko granice i nije te bilo u selu sve do drugoga Božića. Mjesecima nije pala kap kiše i sve je sunce spalilo. Ni travke nije bilo za gladno, mršavo blago. Morali smo klat' stoku, jer bi svakako *pokrepala* od gladi.

– Slušaj 'vamo, bolan brajo, natukli smo se tada janjetine, ovčetine i govedine, kao nikada prije ni poslije – jedko se našali netko od drvara.

– Ne *benetaj, mazlune* – ukori ga Grdan i nastavi svoje kazivanje onako, kako je sam pričao, na svoj način, ubacujući u priču svako toliko rieči *kažem i ne lažem* – mjesecima nije pala kap s neba. Nikada tako nije bilo. Ni najstariji ljudi nisu pamtili tako strašnu i dugu sušu. I jednoga dana narod je iz sela i zaselaka samodsebno pohrlio prema crkvi. Kažem i ne lažem, pohrlilo je u crkvu staro i mlado, i zdravo i bolestno. To je bilo najsličnije povodnju, kada se nebo prolomi i lije kao iz kabla, pa odasvuda provrije, i poteku bujice, potoci i potočići, nahrupi voda i iz neba i iz zemlje i slieva se s brda dolje u polje pa odtječe prema jaruzi. Tako se narod slievao sa svih strana i ulievao u crkvu. Kada je crkva bila dubkom puna kao košnica, ili kao šipak zrnja, velečastni je župnik samo šutio klečeći izpred oltara okrenut leđima narodu. Ljudi moji, sjetite se, potrajala je ta šutnja duže, je l dè, da tako bî!

– Tako je – potvrdiše složno svi osim Rodke.

– Više od deset minuta – dometnu Rođko, a Grdan nastavi dalje:

– Ljudi su počeli jedan drugoga gurkat' laktom, žene se došaptavale, djeca počela napuštati crkvu, a onda se osmjelila Bajuša i, klečeći iza velečastnoga župnika, glasno zamolila, da počne molitvu za kišu.

Fra Didak, pobožan, plemenit, duhovit, u nekim okolnostima i plamenit čovjek, osovio se na noge i okrenuo prema svojim župljanima, podigao ruku iznad glave, kao da blagoslivlja ili prieti, udario ih riečima priekora kao bičevima od studeni:

"Došli ste molit' za kišu, je li, a! Bezbeli, *došli ste u tako velikome broju, kao nikada prije! Kakva vam je to vjera, je li, a? Došli ste, a! Došli su i 'godišnjaci'! Kakvi ste vi katolici, kakvi? Sada ste došli, kada vam je dogorilo do nokata. Lažete, gdje stignete, psujete, da Bog očuva, pijete preko svake mjere, kradete, varate, lažete, petljate, mrzite, svađate se ...*
Došli ste molit za kišu, a gdje su vam kišobrani?"

Rekavši to, okrenuo se prema oltaru, kleknuo, a oni su u tišini napuštali crkvu, isto onako kako su dolazili, i odlazili šutke svojim kućama. Bariša je jedva čekao, da Grdan završi svoju priču o suši pa ga dopuni.

– Na kraju, kada su svi otišli iz crkve, ostala je Bajuša i nas trojica, Brblo, ja i velečastni izpred oltara. On je klečao, šutio i po svoj prilici u sebi molio, a mi nismo molili, nego smo se žestili na rieči, kojima nas je omamio. Bajuša se pobunila:

"Velečastni, ja nemam kišobran."

"Nemam ga ni ja" – rekao je Brblo tek toliko, da župnik čuje, i pošli smo niz crkvu prema vratima. Župnik nije ništa rekao. Nastavio je klečati izpred oltara, a mi smo polako i tiho odlazili od njega i oltara, isto onako kako smo i došli. Nismo ni zamietili, dok smo išli prema crkvi i duže stajali u crkvi, što se događa gore, iznad naših glava, na nebu, za koje je suludi Brale znao reći, da je za ptice i oblake, da nije za ljude.

– I što je bilo dalje? – nestrpljivo će Rodko, jer je Grdan bio zastao, pa mu se učinilo, da ne će kazat', što je bilo na kraju priče.

– Ljudi moji, dogodilo se čudno čudo. Na vratima crkve zastali smo kao ukopani i iznenađeni onim, što smo vidili. Smračilo se, kao da je zašlo sunce. Sivo nebo parale su munje. Grmilo je strašno, sivalo na sve strane, livalo kao iz kabla, kao da se nebo prolomilo. Fra Didak, k'o i uvik, bio je u pravu. Tribali su nam kišobrani, a mi ih nismo imali.

Ljerka MIKIĆ

Uzkrsnuće Života
– molitveni hvalospjev

Gospodine, hvaljen si, slavljen, čašćen i blagoslivljan po pobjedi Života nad smrću!!! Smrti više nema, odlazi u nepovrat. Jedna noć bijaše kao dan, jedno jutro nosi Sunce bez zalaza, Svjetlost bez prestanka.

Hvaljen si, Gospodine, po uzkrsnuću Života!!! Zagrljaj Boga i čovjeka, suze sreće, razširene ruke za sestru, za brata, za sviet, za susret ... Život izvire iz Života i uvire u Život. Jedni smo drugima Božji dar, blagoslov, obitelj, bratstvo, zajednica, s kojom i za koju se živi, koja prima otvorena srdca i mirne duše, koju prihvaćamo u vjeri, nadi i ljubavi, koja mienja na bolje približavajući nas samima sebi i Bogu. Sveti Franjo blizak je Bogu, bratu čovjeku i sebi, svim stvorovima Gospodnjim, i svi su njemu blizki; međusobno prihvaćanje, jedinstvo različitosti. Nadahnut Duhom Svetim osjeća i piše *Pjesmu stvorova*, hvalospjev Života.

Gospodine, blagoslovljen si, hvaljen, čašćen i slavljen po Manjemu bratu Franji, koji živeći evanđelje blagoslivlja Božić, Kalvariju i Uzkrs! Rođenje, trpljenje i slava, dobro sjeme umire i rađa stostruko. Križ je u svjetlu Uzkrsa, Uzkrs blagoslovljen križem ljubavi u vjeri i nadi dobra, koje izpunjuje mir. Franjo zna, da smrti nema, umrla je Kristovim uzkrsnućem, grob je prazan, križ znak i pečat djelotvorne ljubavi. Uzkrsnuće je Života život u punini. Zato je smrt sestra, koja nas vodi u Otčev dom, stuba, koju treba prieći, da otvorimo vrata Neba, koje osvajamo ovdje i sada.

Hvaljen si, slavljen, čašćen i blagoslivljan Gospodine, po malenima i malenosti, koji su veliki u poslušnosti, poniznosti i služenju svima, i živeći zapoviedi ljubavi svjedoče Tvoju nazočnost na zemlji.

Blagoslovljen si i hvaljen, slavljen i čašćen, Gospodine, po bolestnima, što trpljenja i boli sjedinjuju s Tvojom Mukom obogaćujući nas dobrotom, iz koje zrači Tvoj lik.

Blagoslovljen si, Gospodine, po umirućima, koji vjeruju ljubavi Križa i otajstvu Uzkrsa.

Hvaljen si, blagoslovljen, čašćen i slavljen, Gospodine, po mladosti, koja raste i cvjeta u vrtovima nade, vjerujući u ljubav, gradeći bolji sviet.

Gospodine, slavljen si, hvaljen, čašćen i blagoslivljan u zaljubljenima, radostnima, sretnima ..., u tužnima, osamljenima ..., pjesmama, pričama i svjedočenju o ljubavi, vjeri i nadi ...

Hvaljen si, Gospodine, po svima, koji žive molitvu Otčenaša kao Isus i Franjo.

Hvaljen si, slavljen i blagoslivljan, Gospodine, po slobodi, koja dariva Slobodu.

Anđeo Te Gospodnji hvali, slavi, časti i blagoslivlja, Gospodine, zajedno s Tvojom svetom Majkom u pozdravu njoj. Dušom i srdcem združujemo molitve, misli i djela zboru anđela i dobrih ljudi.

Hvaljen si, blagoslivljan i slavljen, Gospodine, po osobama, koje krize prihvaćaju kao dar i izazov za dobročinstva drugima i sebi, te imaju obilje radosti u postu i odricanju.

Hvaljen si, slavljen, čašćen i blagoslivljan, Gospodine, po svima i u svima, koji opraštaju, priznaju pogrješke i griehe, mole i traže oprost, i opraštaju, koji zaboravljaju zlo i tugu, pamte i sjećaju se dobroga i liepoga, ciene sitnice, što život znače, cvjetaju ondje, gdje su posijani, i na Tvoju Rieč bacaju mreže u more života, u kojemu je sestra voda pitka i bistra, s okusom soli i ogledalom svjetlosti.

Gospodine, blagoslivljan si, hvaljen, slavljen i čašćen, po svima, koji vjeruju Tebi, pouzdaju se u Tebe i braću ljude, koji nisu navezani ni na koga i ni na što, a samo si im Ti oslonac, temelj, smisao i svrha postojanja, izpunjena vječnea sreća.

Hvaljen si, Gospodine, blagoslivljan, slavljen i čašćen po našemu duhovnome pomoćniku, koji radostno i vjerno, i kada je težko, zajedno s narodom Božjim živi evanđelje.

Hvaljen si, blagoslovljen, čašćen i slavljen, Gospodine, po svima, koji traže Istinu – Tebe. Ti si svuda. Franjo Te vidi i gleda u svemu i svima. A mi???

Proljeće!!! Vrieme za novi početak, za molitvu i zahvalnost dobromu Pastiru, koji se brine za svoje stado. Grm trnja nosi cviet ruže, maslina daje ulje za svjetiljke, svieće gore ne izgarajući, osvaja ljepota jednostavnosti ...

Blagoslivljan si, slavljen, čašćen i hvaljen, Gospodine, po svima, koje ljubiš i koji Te ljube!!! Molimo Te, da kao Franjo ljubimo Ljubav, koja nije ljubljena.

Gospodine! Blagoslivljan si, čašćen, slavljen i hvaljen u Ljubavi i zbog Ljubavi za Ljubav!

Sretan Uzkrs!!!

Ljerka MIKIĆ

Majka Života

– meditativna molitva

Svaka je osoba posebna, jedinstvena, neponovljiva, neprocjenjivo vriedna, izvorna, ostavlja trag osvjetljujući put, kojime hodimo. Jedna među posebnim osobama jest majka, nebeska i zemaljska. Svaki je dan poseban, jedinstven, neponovljiv; ipak, jedan je drugčiji, topliji od drugih: Majčin dan. Iako je u knjigama zapisano, da se slavi druge nedjelje u mjesecu svibnju, Majčin je dan svako jučer i svako sutra, i svako danas. Stara židovska poslovica kaže: "Bog ne može biti svugdje; zato je stvorio majke." Majke su, kao i djeca, anđeli na zemlji. Divno je biti majka.

Marijo, Majko divna i službenice Gospodnja, pričaj mi o Rieči, koja je Tielom postala i nastanila se među nama, kako Ti je u srdcu i pod srdcem rasla; kako si se blaženo radovala majčinstvu i strepjela pred Josipovim pogledom. Pričaj, Majko nježna, kako Ti je duša klicala od veselja, kada Ti je Isus prvi put kazao: mama! Rumene si obrazčiće natapala poljubcima i suzama sreće, što blagoslovljeni Plod nutrine Tvoje poštuje Otca i Majku i što Tvoja obitelj živi u milosti i ljubavi Božjoj. Majko Spasiteljeva, pričaj, kako si čuvala toplinu gniezda i pratila Sina, s braćom i sestrama, putovima, kojima Ga vodio Duh Sveti; kako si u bogatstvu siromaštva i ljepoti jednostavnosti odkrivala smisao i tajnu Ljubavi, koja ljubi. Majko prežalostna, mač Ti boli probode srdce i zajedno sa Sinom duša Ti bijaše žalostna do smrti; Njegova i Tvoja patnja neviđena. Oprosti, Majko, nama grješnicima! Oprosti, Isuse, nevjernoj braći, prijateljima, koji se boje, ljudima, koji izdaju Dobro. Otče nebeski, smiluj nam se! Bože, budi nam milostiv! Neka i naši križevi budu u svjetlu Uzkrsa i molitvenoga hvalospjeva zahvalnosti Tebi, Gospodaru svega.

Isuse, pričaj mi o Majci! Kako Te njegovala, odgajala, kako ste se molili, učila Te poslušnosti i poštovanju, brižno pazila na čistoću obitelji i doma, čuvala Te kao zjenicu oka, sliedila do smrti na Križu; i kako prvo Njoj javljaš radostnu viest: Uzkrsnuo sam, mama! Ona Te grli i cjeliva osmjehom sreće; kako ste blizu i blizki ... Isuse, pričaj mi ...

Marijo, Majko dobroga savjeta! Kaži majkama, djeci i cielomu svietu, kako je liepo biti majka; to je Božji blagoslov i dar, obitelj je svetinja, ljudski život nepovrjediv od začeća do prirodne smrti. Majko Života, želimo s Tobom slieditи Put, Istinu i Život.

Stvoritelju naš! Hvala Ti na darivateljima života – našim roditeljima, i na djeci, koju nam darivaš. Hvala Ti za moju majku i sve majke svieta; hvala Ti, što sam majka. Želim Ti pričati o nama, ali to već znaš. Na Tvojemu su dlanu naša imena, u Tvojemu je srdcu naše srdce, u našemu je srdcu Tvoja ljubav. Gospodine! Milostiv si slugama svojim, preobilno je milosrđe Tvoje; brat Sunce i sestra voda blagoslivljaju nam dane, blagoslov smo jedni drugima. U suhoći duše i metežu misli majčine su ruke i oči sigurna luka mira u srdcu.

Bože! Tvoj je svaki naš dah i dan, sve što imamo i jesmo. Jaki u svojoj slabosti, krhki i grješni hodimo *dolinom suznom do obala vječnih*. Tvoj smo narod i Tvoja *baština*, Tvoja je volja i želja naš spas, zato nam darivaš Sina i Majku, i Svetoga Franju. Franjo zanosno govori o Majci: nebeskoj i zemaljskoj. Majka ponosno priča o sinu, koji slušajući Rieč Gospodnju čini volju Otca nebeskoga: živi Evanđelje. Živimo li svoj poziv i poslanje: biti dobar čovjek? Jesmo li radost, ponos ili tuga svojih majka? Majko, kakva si majka? Kakva sam mama svojoj djeci, supruga svojemu suprugu? Kakvo sam diete svojoj majci? Je li nama, kao Isusu, Mariji i Josipu, svaki dan Majčin dan: vjera i nada u darivanju Ljubavi?! Bože, hvala Ti za Majku milosrđa.

Marijo, Majko Kristova i Majko Božje milosti! Dolazim k Tebi s braćom i sestrama, s roditeljima i djecom, u molitvi, koje miomiris izpunjuje biće i svemir: vienci ruža u viencima sv. Krunice; najdraža molitva zahvalnosti ljubljenoj Majci. Svaki je naš dan Tvoj dan, Majko, i svaki je Tvoj dan nama darovan. Mi Tvojemu Sinu i Tebi darivamo sebe.

Kćeri i službenice Svevišnjega Kralja, Majko Božja i Majko naša! Želimo s Tobom slieditи Isusa!

Ante MATIĆ

Pokojnomu otcu nespokojni sin

Bilo mi je dvadeset godina, kada sam pošao na taj težki put. Nitko nije znao, kamo i zašto idem. Na granici su me drugovi dugo izpitivali. Ponavljao sam im, da tražim otca. Jedva su me pustili preko granice. Stigao sam u zoru 15. svibnja godine 1965. do borova, što usamljeni rastu duboko u bleiburžkome polju.

Umoran od duga, naporna hoda onim istim putom, kojim je, dok sam bio u kolievci, prošla, na prievaru razoružana i zarobljena, hrvatska vojska. Osamljen i žalostan sjeo sam kraj bora, tiho plakao s pogledom na kamen, na kojemu je velikim slovima pisalo:

U ČAST I SLAVU POGINULOJ HRVATSKOJ VOJSCI SVIBANJ 1945.

Kada sam se pribrao i došao sebi, sunce se visoko diglo iznad borova, polja i mene. Sve je uokolo mirisalo, cvalo, sjalo i blistalo u sunčanu, vedru i toplu danu. A meni se plakalo u tišini olovne doline.

Tako je bilo i onoga dana, kada je otac odložio pušku u travu i predao se Englezima i partizanima. Izvadio sam iz džepa olovku i papir. Dok sam pisao, suze su kapale na slova i pretvarale ih u kristale.

Kada si ti, otče moj, za slobodu Hrvata ratovao, ja sam iz matere na kamen pao; i bez tebe k'o mače i sirotče rastao.

Pušku si, kažu, bacio u travu na ovome polju, kod ovih borova u ovoj dolini, na ovoj poljani.

Dogodi se to u svibnju pod ovim krvavim podnebesjem.

Tada je polje ovo hrvatski narod prekrio, a onda bahati Englez Alexander iz Caserte naredio: Neka se počisti paluba!

I grunu u me proljeće godine 1945., kada ste izmučeni u smrt odlazili, a sve je uokolo cvalo i mirisalo na krv.

Tisuće zarobljenika domobrana i ustaša, skojevci poklaše, knojevci strieljaše, partijaši pobiše, drugovi dokrajčiše, u tenkovske rovove i jame baciše.

Zla sudbina vaša i bezkrajna tuga naša.

Baka te, bolna i neutješna, čekala i tiho u samoći plakala, majka ju uzalud tješila, da ćeš doći prije ili kasnije; djed te, otče moj, nikada prežalio nije.

Minu dvadeset godina, ćaća moj, od kada te nema, od kada si nestao; kao da si u crnu zemlju propao.

Onima, što ti mladu život oduzeše, nikad im se imena ne doznaše; ne stiže ih kazna, nit' se pokajaše.

Sjedim tužan pod borom isto onako, kako je djed sjedio pod orahom, lulu pušio i suze od mene skrivao.

Djeda više nema među živima, nema drage i dobre moje bake; a nema ni moje žalostne majke.

Sjedim sam i žalostan pod borom, pod ovim tuđim, hladnim nebom i bludim niz razcvalu poljanu, u mračnu daljinu.

U mrkoj planini i jami punoj noći i ljudske zloće,
krik za krikom odjekuje u samoći;
brdo ječi od Titovih strašnih riječi:
Likvidirajte bandite! Baan...dite...eee!
Likvidiraj...aja...aaaj...aaaja...aaaaa;
Likvidiraj bandu...andu...duuu...uuU!
...
Kleknuo sam kraj tužna kamena
Pomicao usne moleći u sebi
Pogleda uprta poput striele ubojite
Pravac vidika i naopakih slika
Molitva moja naraste do krika.

Branimir PETENER,
HOR – Hrvatski Obranbeni Red

Ivanova muka i poruka Hrvatskoj

Spomen-besjeda o 313. obljetnici mučeničke smrti Ivana Antuna Zrinskoga*

I. Uvod

Častni združe Ivana Antuna Zrinskoga, združe Šubića Zrinskih i Frankopana! **"U boj, u boj!"**, poziva Zajčeva opera "Nikola Šubić Zrinski", i vazda se vjeran Hrvat odziva, spreman sebe dati, da obstane Dom. A sva je veličanstvena i tragična poviest Hrvata sažeta u stihovno-glasbenim vrhuncima: **"Sad zbogom bud', Dome naš, zauviek, oj zbogom! Od svud i svud na Te dušman ide priek i već u grob sveti trup sklada Tvoj, al' ne će: Za Te sin Tvoj u boj se kreće! Dome naš, Ti viekom stoj!"** Na Svietu[1] nema boljega prikaza duše i naravi vlastita naroda! I nema boljeg odgovora začuđenima, zašto Hrvatska – premda vazda zatirana – naviek od mrtvih ustaje.

A ipak, sam Ante Starčević kazivaše, da takav i još veći umjetnički spomenik Hrvatska duguje tragičnim zrinsko-frankopanskim urotnicima[2] i njihovoj djeci – Jeleni, Juditi, Zorici, Adamu te Ivanu. Osobito mu-

---

* Ovo je prošireni oblik predavanja Branimira Petenera "Muka i poruka Ivana Antuna Zrinskog" u sklopu pete "Književne večeri četvrtkom" u sjedištu Hrvatskoga književnoga družtva Sv. Jeronima, 3. studenoga 2016.

[1] *Sviet* pišem velikim početnim slovom – kao Europa, Azija, ... – i tako razlikujem od *svieta* (ljudi), premda pravopisi navode oba pojma s malim početnim slovom.

[2] *Urot/a/nici* – po uzoru na *Urotu zrinsko-frankopansku*, poviestni roman Eugena

čeniku Ivanu Antunu Baltazaru Šubiću Zrinskomu, zadnjemu sinu zrinskih i frankopanskih veličanstvenih rodova, združenih junačkom obranom Domovine, uzpostavom svojevrstne akademije na Ozlju i načelima Zrinsko-frankopanskoga jezično-književnoga kruga, te brakom i djecom Petra Zrinskog i Ane Katarine Frankopan. Urotu zrinsko-frankopansku – unatoč tragičnomu slomu god. 1671. – doista valja vrjednovati više nego junačke smrti sigetskih branitelja i Nikole Šubića Zrinskoga godine 1566., ali Zajčev operni spomenik Sigetu stoji poput Vukovara zauviek. **Naša je pak zadaća dograđivati duhovne spomenike** praunucima sigetskoga junaka – Nikoli i Petru – te uz njih Franu Krsti Frankopanu i Ani Katarini Frankopan Zrinskoj, Jeleni Zrinskoj te inima, a nad svima Ivanu Antunu Zrinskomu, jer su s njime dne 11. studenoga 1703. umrle veličanstvene loze Šubića Zrinskih i Frankopana.

Spoznajući vriednosti Šubića Zrinskih i Frankopana, stoljećima većih od Europe, te štujući nadljudsku bol i muku Ivanovu, usudimo se reći, da velikan Matoš izriče tek djelić hrvatske narodne zahvalnosti stihovima "More", kad uz ino veli: **"Ta moja kob je hrvatsko groblje, rana i raka Petra Svačića, gudalo sliepca, gusle Kačića. U srdcu mi kuka Ivan Gnade, a Mòra hladno šapće:** Keine Gnade![3] **Grudi mi tište turski bastioni, bataljuni švabski, dužda galioni. Pastorak ja sam borbe svih giganta, guši me podlost lažljiva Bizanta, sofizam Beča, pohota Budima, labirint mračni katakombskoga Rima."**

A što kazuje HOR - Hrvatski Obranbeni Red? To je bitno, jer HOR nije politička stranka, nego je Red. Nije vjersko-crkveni, nego je svjetovni red. HOR-u su korieni u srednjoškolskoj pa sveučilištno-radničkoj ustrojbi od Jadrana do Hercegovine, od Rieke, otoka i Like, do Korduna, Podravine, Slavonije i Zagreba, tajnoj ustrojbi davnih godina 1960-ih, koja je djelovala odgojno i promičbeno proti jugokomunističkoj državi. Od 1965. do 1971. robovasmo zato po udbaškim iztražnim uzama pa starogradiškome logoru, gdje upoznadosmo prave velikane – branitelje

Kumičića. U razpravi nakon predavanja preporučen je plemenitiji, t.j. primjereniji naziv: *Pokret zrinsko-frankopanski*. Ali, primjerice, zar *urotnike* nazvati *pokretačima*? Čini se, da takva zamjena uvriežených pojmova ne bi uspjela.

[3] *Keine Gnade!* njem. – Bez milosti, t.j. nema milosti za IAZ-a!

Nezavisne Države Hrvatske i njihove vojne dušobrižnike, a s njima i mlađe, bezkrajno dugo zasužnjene nakonratne mučenike. U sužanjstvu spoznavasmo Put i Smisao pa stoga god. 1992. – tada dragovoljci Hrvatske vojske – uzpostavismo Red za obranu hrvatske cjelovite slobode tada, sada te ubuduće. Što kazuje, dakle, HOR o dužnosti hrvatskoj iz baštine zrinsko-frankopanskoga mučeničtva? To kazuje redovnički zavjet HOR-a. Redovničtvo se, naime, zavjetuje i **"...znamenu bolnu Reda našega, Ivanu Zrinskom, uzniku do smrti ..."**! A na tragu je redovničkoga zavjeta i ovaj i svaki Hrvatski spomen-susret o Ivanu Zrinskome, jedincu sinu hrvatskoga bana Petra Zrinskog i banice Ane Katarine Frankopan Zrinske, sestre kneza krčkoga Frana Krste Frankopana.

Ivanovi roditelji, stric Nikola Zrinski (stariji Petrov brat i hrvatski ban do 1664., kada ga navodno ne usmrti habsburžka zasjeda, nego vepar u lovu) i ujak Fran Krsto Frankopan pokrenuše urotu proti hrvatskom i ugarskome kralju te austrijskome caru Leopoldu I. Zašto? Zato što je taj tielom i duhom nakazni Habsburg sustavno kršio hrvatska i ugarska državna prava pa s Turcima 1664. sklopio Vašvarski mir na hrvatsku i ugarsku štetu, nastanjivao turske Morlake u Hrvatsku vojnu krajinu i odvajao ih od banske vlasti, te nametao habsburžki centralizam i germanizaciju, dok je njegova carska vojska neprestance pustošila po Hrvatskoj i udarala nož u leđa zrinsko-frankopanskim braniteljima, koji neprestance jurišahu na višestruko brojniju tursku vojsku. Urota zrinsko-frankopanska proti Habsburgu bijaše stoga opravdana i zakonita po hrvatskom i ugarskome državnome pravu. Slomom Urote god. 1670. počinje zrinsko-frankopanska tragedija, jer sve do 1703. onodobna habsburžka **međunarodna zajednica** bez imalo milosti ubojstvima, progonima, zatvaranjem u samostane i tamnice sustavno izkorjenjivaše Zrinske i Frankopane.

A zašto zapravo? Zato da **moćnici onodobne Europe** Hrvatsku lakše podvrgnu tadašnjim **europskim uvjetima i standardima**. Kad Ivanu Antunu Zrinskomu bijaše 15-ak životnih ljeta, odredi mu **habsburžka Europa** talačtvo pa prisilna boravišta, a onda tamnice do smrti, i to premda dječak Ivan doista nije znao za Urotu, jer ga roditelji, stric i ujak htjedoše čuvati od pogibli. **Ivana ne ubiše zbog Urote, nego zbog zrin-**

sko-frankopanskih nasljednih prava hrvatskih! Stoga za uvod u muku Ivanovu recimo koju o velikaškim lozama Šubića Zrinskih i Frankopana (podatke prenosimo iz 5. broja Hrvatske političke smotre RED od 31. prosinca 2002., iz naklade HOR – Hrvatski Obranbeni Red):

Frankopani – knezovi krčki, cetinski, ozaljski, senjsko-modruški, slunjski, tržački, banovi, vojskovođe hrvatske! Od XIV. stoljeća velikaška loza, jedina uz Šubiće Zrinske stalno na čelu hrvatske obrane u sve težoj borbi za obstanak Domovine diljem XV. stoljeća i nadalje, u **trostoljetnome svjetskome ratu** na hrvatskome tlu. Od Ivana u XIV. stoljeću do Nikole u XV., komu Sveti Otac dodieli grb, do njegovih devet sinova "banića", od Bernardina i sina mu Krste u XV. i XVI. stoljeću, koji zauze cielu Furlansku u bojevima proti Mletčanima, koga zarobiše, zasužnjiše, koji nakon pet godina uspjede iz mletačke tamnice umaknuti pa nastaviti boj, od kaločkoga nadbiskupa Franje do bana Franje Slunjskoga u XVI. stoljeću, od bana Nikole Tržačkoga u XVI. i XVII. stoljeću – utemeljitelja zaklade "Frangepaneuma" za đake naroda "**poglavito hrvatskog il' ilirskoga**" – do karlovačkoga generala Vuka Krste Frankopana i sina mu Frana Krste Frankopana, vojskovođe i pjesnika, koga nam u Bečkome Novigradu (ili Bečkome Novome Mjestu po čudnu prievodu za Wiener Neustadt) ubiše smaknućem dne 30. travnja 1671. u dvadesetosmoj godini života,[4] zajedno s banom hrvatskim Petrom Zrinskime u petdesetoj godini života, do banice Ane Katarine Frankopanke Zrinske, sestre Krstine i supruge Petrove, te njezine djece, posljednjih Zrinskih i Frankopana, koje nam sve odreda **tuđinska vlast** izkorieni zatvorom i umorstvom, da Hrvatska bez vođa ostane, da Hrvatsku razhrvate i u tuđinu prometnu. Ali Hrvatska na spomenu Zrinskih i Frankopana, neuništivih uzora i vođa u duhu, unatoč svekolikoj muci uviek iznova od mrtvih ustaje!

Šubići – jedno od dvanaest hrvatskih plemena, što se spominju još davne godine 1102. kao Bieli Hrvati iz arijske pradomovine. Tako Mrmonja Šubić, knez bribirski, u svezi s ugovorom *Pacta conventa*. U XIII.

[4] Premda se FKF za školovanja u Italiji oženio rimskom plemkinjom/patricijkom Julianom de Naro (1647.–?), u hrvatskome je spomenu samac, jer djece nisu imali (ili po Kumičićevoj *Uroti zrinsko-frankopanskoj*: njihov je sin Mario umro, a Julija se u Rimu zaredila god. 1672.).

stoljeću ban Pavao Šubić gospodari Hrvatskom od Gvozda do Neretve, od Jadrana do rieke Bosne! Ugarsko-hrvatski kraljevi krše u XIV. stoljeću moć Šubića, knezova bribirskih, a Juraj Šubić uzpostavlja lozu **Šubića Zrinskih**, kada 1347. steknu tvrđu Zrin u zamjenu za Ostrožac-Bribir ... Šubići Zrinski izrastaju u vođe hrvatskoga naroda osobito nakon Mohačke bitke godine 1526. i ugarsko-hrvatskog ulazka u habsburžku državu 1527. s nadom i vjerom u obećan uspješniji zajednički odpor strahotnoj turskoj velevlasti ... Godine 1566. Nikola Šubić Zrinski brani do svojega veličanstvena poginuća Siget i tako lomi pohod Sulejmana sultana na Beč. Dotle carska vojska Maksimilijana Habsburga lienčari u blizini. Ne dolazi Sigetu u pomoć. Neka izginu Hrvati sa Zrinskime na čelu!

Uskoro se provodi dugoročna osnova, zao naum habsburžkoga tuđinskoga vrhovničtva u Hrvatskoj: uništiti nositelje hrvatske državnosti, branitelje hrvatskoga državnoga prava, a to bijahu Šubići Zrinski i Frankopani. U **"ostatku ostataka nekoć slavne hrvatske kraljevine"**, koju stoljetne turske najezde, neprestani strahotni ratovi, danak u krvi, odvođenje hrvatskoga svieta u robstvo na jugoiztok (u samo jednome turskome pohodu – 100.000 Hrvata!), tursko-morlačka pustošenja po graničnome pojasu – pomicanu na sjeverozapad **tristogodišnjim svjetskim ratom u Hrvatskoj** – u tom **"ostatku ostataka"** započe i sustavno izkorjenuće Šubića Zrinskih i Frankopana.

Tako Jurja, unuka Nikole, Sigetskoga, otrovaše 1626. u Požunu,[5] u dvadesetosmoj godini života. Njegovi sinovi Nikola i Petar, praunuci Nikole Šubića Zrinskoga, Sigetskoga, nastaviše očajničku obranu **"ostatka ostataka"** Domovine. Nikola, hrvatski ban, veleuman/genialan vojskovođa, prvi u europskoj poviesti – davno prije Francuzke revolucije – daruje hrvatskim kmetovima slobodu, ukida kmetstvo, uvodi obću vojnu obvezu i na seljačkoj slobodi gradi hrvatsku narodnu vojsku ... Prelazi zaleđenu Dravu kod Varaždina te kroz Ugarsku prodire duboko u turske položaje i ruši tursko graditeljsko i stratežko čudo – vojne mostove na Dravi kod Osieka ... Istodobno na mađarskome piše junački spjev "Adrianskoga mora sirena" o junačtvu svojega pradjeda Nikole Sigets-

[5] *Požun* – poviestno ime Bratislave

koga. Taj spjev na hrvatski prevodi Nikolin mlađi brat Petar, koji zajedno s Franom Krstom Frankopanom i suprugom Katarinom Frankopan Zrinskom okuplja hrvatske umjetnike, pisce i znanstvenike od Dubrovnika do Drave te na Ozlju uzpostavlja kulturno-jezični krug i hrvatsko znanstveno-umjetničko središte, zapravo tadašnju Maticu Hrvatsku i Hrvatsku akademiju, a u Čakovcu štoviše i hrvatsku tiskaru! Na Ozlju se tako na višemu stupnju zajedničtva triju glavnih narječja i triju govora rodiše i jezikoslovna **Načela hrvatskoga književnoga jezika**! U ono doba, kada noću pisahu knjige, a u zoru jurišahu na Turke! I ne zaboravimo: **Ozaljska jezikoslovna načela** uzkrsnuše nakon 200 godina u Zagrebačkoj jezikoslovnoj školi te njezinu **korienskome pravopisu** (tvorbenom, etimološkome, morfonološkome) pa obraniše Hrvatsku od najezde vukovštine u XIX. i XX. stoljeću, a brane hrvatski jezik i danas od vukovskih sablasti! Stoga i HOR piše korienski.

Braća Nikola i Petar pobjeđuju Turke neviđenim junačtvom 1637., kada Petru tek 16 godina bijaše, ali moraju ratovati za **habsburžku Europu** i u 30-godišnjemu ratu proti švedskoj vojsci 1646.–47., opet porazuju Turke 1652. kod Kostajnice, 1654. u dalmatinskoj Hrvatskoj, 1655. kod Perušića, 1663. kod Jurjevih Stiena ... Petar poziva na dvoboj turskoga pašu, da "mješte bojovnika vođe ginu", znajući da u objema vojskama hrvatska čeljad stradava. Petar pobjeđuje, pa se vojske bez daljnjih poginuća razstaju. Živote im očuva i turski paša prihvatom takva dvoboja: Neka žive i njegovi Hrvati s obiju strana!

A sve bitke dobivahu braća Zrinska u bojevima proti četiri do deset puta brojnijoj "turskoj" vojsci, žaleći sve više što poglavito ginu katolički i muslimanski Hrvati. Europa se pak jalno divila Zrinskima, ali pomogla nije nikada.

Kad ono Habsburg poče davati posebna prava morlačkim prebjezima iz turske službe u Hrvatsku te ih tako u Vojnoj Krajini odvajati od hrvatske banske vlasti, započe i smrt hrvatskoga državno-poviestnoga prava. Znajući to braća Zrinska povedoše urotu proti Habsburgu, a za nezavisnu Hrvatsku. Zato se tuđinci pobrinuše, da Nikola 1664. u lovu čudno pogine. Urotu dalje vodi Petar sa šurjakom Franom Krstom Frankopanom i suprugom Katarinom Frankopan Zrinskom ... Banica Katarina putuje u Mletke na pregovore s francuzkim izaslanikom, a na krilima narodnoga mita jaše sve do Poljske i natrag, ne bi li poljskoga kralja pridobila za savez proti Habsburgu ... Petar šalje svojega satnika Franju Bukovačkoga 1669. u Carigrad sultanu na pregovore, kada se svi zapadni saveznici izjaloviše. Turci obećavahu, naime, Hrvatsku sjedinjenu od Jadrana do Mure, Drave i Drine pod Zrinskim kraljem, a uz godišnju daću sultanu, poput uvriežene hrvatske daće dubrovačke! Al' uhode na Porti javljahu sve Habsburgu ...

Godine 1670. pozvaše Petar, Fran i Katarina Hrvate na ustanak, ali Turska u dogovoru s Bečem pogazi obećanja, te **habsburžka europska vojska** s leđa udari na preostalu Hrvatsku. Tako napušteni, izdani, sami, dadoše se Zrinski s Frankopanom nagovoriti na odlazak u Beč, na pomirbu s Habsburgom, koji im preko zagrebačkoga biskupa Martina Borkovića dade častnu carsku rieč. A sve hinba i klopka bijaše! **Tko to znao, Hrvatsku i bana izdao**!

Zrinskoga i Frankopana okovaše u tamnicu, u Bečkome Novigradu. Dotle habsburžka vojska pustoši gradove hrvatskih velikaša, razara i krade umjetnine, oružje i knjige ... Banicu Katarinu zločinci zatočiše s djetetom Zoricom u Gradac/Graz, oduzeše joj kćer i zatvoriše zauviek i bez traga u koruški samostan, a banicu zlostavljahu izgladnjivanjem i hladnoćom ... Petru Zrinskom i Franu Krsti Frankopanu odrubiše glave dne 30. travnja 1671. u Bečkome Novigradu,[6] a Petrovu sinu Ivanu Antunu, koga od njegove petnaeste životne godine za taoca držahu, oduzeše Zrinsko prezime te nametnuše prezime **"Gnade"**, što znači **"Milost"**![7] Zatim Ivana, koji u biedi življaše na prisilnu boravištu, zapravo u sužanjstvu od Praga i Požuna/Bratislave do Beča, okivahu do smrti u tamnicama sve do tirolske tvrđe Rattenburga i podzemnih okovnih samič-

[6] Iste su godine smaknuti dvorski sudac Franjo/Ferenc Nadasdy (premda je god. 1669. izdao Urotu) i štajerski plemić Erazmo Tattenbach zbog sudioničtva, a ugarski su sudionici, palatin Franjo/Ferenc Wesselenyi i biskup Juraj/Gyorgy Lippay, umrli 1667.

[7] Pl. Emilij Laszowski, prednjak Viteškoga reda Hrvatskoga Zmaja, navodi doduše u razpravi "Ivan Antun grof Zrinski" (o 240. obljetnici Ivanove smrti, 1703.–1943.), da u službenim izpravama nije našao takvih podataka.

nih jama pod Schloßbergom pri Grad(a)cu/Grazu, da ne umakne u Hrvatsku i ne obnovi rod Šubića Zrinskih ...

Banica Katarina izmučena umire 1673., Zorici se gubi svaki trag u Koruškoj, a kći Sofija ostaje do smrti u zagrebačkome samostanu. Najstarija kći Jelena, udana Rákoczy pa Thököly, ne pokorava se, nego vodi mađarsko krilo Urote u sve nove bojeve proti Habsburgu, a kada se ustanak slomio, prelazi u Tursku, gdje joj Turci sve vojne počasti priznavahu ... Jelena, taj vojskovođa hrvatski, umire 1703. u Maloj Aziji, a Turci joj častna groba dadoše kraj Carigrada u crkvi Sv. Benedikta. Umro je u Turskoj i Jelenin sin Franjo Rakoczy, a Mađarska je uz najveće počasti preniela njihove kosti godine 1906. u Košice (sada u Slovačkoj).

Dotad ubiše Habsburzi 1691. i Adama Zrinskoga, sina Nikolina, ubiše ga hitcem s leđa za juriša na Turke kod Slankamena u Sriemu. Ubiše ga, da ne nikne opet ni od njega slavna loza Šubića Zrinskih.

Pa ostade zadnji Šubić Zrinski, Ivan Antun, ostade u okovima, pod zemljom, u jami, pod zidinama moćnika tadašnje **habsburžki integrirane Europe**. Od svoje petnaeste godine talački sužanj, a onda preko dva desetljeća sužanj u okovima, sam, bez nade, prebolno znajući da s njim umire srednjovjekovna Hrvatska. **Mučenik Ivan umire** pod brdskom utvrdom Schoßberg pri Grad(a)cu/Grazu, izmučena tiela i duše, u petdesetoj godini ovozemaljskoga života, **dne 11. studenoga 1703**. Doista bijaše izabranikom Božjim, što mukom svojom bezkrajnom do svetačke smrti uvećava ukupno Dobro u Hrvata pa tako izbavlja Domovinu od ukupnoga Zla, od kukavičko-nagodbenjačkih griehâ inoga hrvatskoga katoličkog i hrvatskog islamskoga plemstva, svećenstva i cieloga naroda hrvatskoga. A okovana Ivana diljem strahotnih robskih desetljeća razdiraše dvojba, nije li prije samih okova trebao napustiti svaku nadu u povratak svojih prava, u pravdu i poštenje tadašnje **međunarodne zajednice, t.j. habsburžke Europe**, pa se otvoreno odmetnuti u boj proti tomu **vladavinskomu sustavu** uza svoju sestru Jelenu.

U 241. godini nakon Ivanove smrti, a 274. godini nakon Ivanova prisilna odlazka iz Hrvatske u šestnaestoj godini života – Vitežki red Hrvatskoga Zmaja uspjede dne 26. veljače 1944., u doba Nezavisne Države Hrvatske, Ivanove kosti vratiti u Domovinu, u zagrebačku prvostolnicu. Svetčanu je Misu zadušnicu služio bl. kardinal, tada nadbiskup Stepinac osobno. Tako stiže Ivan, kako kazuje ljetopisac Vitežkoga reda dr. Ante Cividini, "u stanak velikog otca Petra i junačkog ujaka Frana, gdje će čekati banicu majku Katarinu, da svi zajedno na Ozlju nađu stalno i vječno počivalište".

II. Ivan Antun Zrinski – odgoj i učenje

Ivan se rodio 1654.[8] na Ozlju. Učitelji mu bijahu učeni svećenici Ivan Smoljanić iz Kostrene, koji 1665. odlazi za senjskoga biskupa, pa irski augustinac dr. Marko Forstal, što priprema Ivana za visoke dužnosti, te ga vodi na učenje i u Njemačku. Tako Ivan u dobi od petnaest godina, uz ino, zna i govori sedam jezika: hrvatski, latinski, njemački, mađarski, talijanski, francuzki te španjolski!

Ivan je, naravno, učio poviest svojih predaka – plemića Šubića Zrinskih i Frankopana. Uz to i poviest ivanovaca,[9] uzornih viteza redovnika i njihovih poglavara, priora vranskih i banova hrvatskih, osobito Ivaniša Paližnika (...–1391.), prvaka Hrvatskoga narodnoga pokreta i Ustaške vojske[10] u 25-godišnjemu boju proti kraljici Mariji hrvatsko-ugarskoj i mužu joj Žigmundu Luksemburžkome, te Petra Berislavića (1475.–1520.), zbog čijega je samopriegorna junačtva u protuturskoj obrani Domovine papa Lav X. god. 1519. Hrvatsku proglasio **Predziđem kršćanstva**.

Ivan je rastao i učio u ozračju Ozaljske akademije i Ozaljskoga jezično-kulturnoga kruga,[11] u duhu spoznaje o višemu stupnju zajedničtva triju narječja i triju govora hrvatskoga književnoga jezika, u duhu Ozaljskih jezikoslovnih načela te, uz ino, jezikoslovlja šibenskoga barnabita

---

[8] Po nekim je navodima IAZ rođen 1651., što je zasigurno pogrješno. Rođen je doista god. 1654., kako to potvrđuje i pl. Emilij Laszowski, prednjak Vitežkoga reda Hrvatskoga Zmaja, u razpravi "Ivan Antun grof Zrinski", Hrvatska državna tiskara, Zagreb, 1944.

[9] Vidi: mr. sc. Anđela Ljubas: "Poviestni uzori HOR-a – IVANOVCI"

[10] po Šenoinu poviestnome romanu "Kletva"!

[11] Višestoljetna borba za hrvatski književni jezik okrunjena je Međunarodnim priznanjem hrvatskoga jezika dne 1. rujna 2008.!

Fausta Vrančića, pažkog isusovca Bartola Kašića, lepoglavskoga pavlina Ivana Belostenca i trsatskoga franjevca Franje Glavinića. Uz književno-prevoditeljska djela svoje majke, banice Ane Katarine Frankopan Zrinske (molitvenik "Putni tovaruš"), strica Nikole i otca Petra Zrinskoga (mađarsko- hrvatski spjev "Adrianskoga mora sirena"), ujaka Frana Krste Frankopana (zbirke pjesama "Gartlic...", "Zganke", "Cvitje...", s glasovitim stihom "Navik on živi, ki zgine pošteno" i prievodi Molierea), uz knjige dubrovačkih i hvarskih, klasičnih i renesansnih pisaca – Ivan se blistavo školovao za vođu Hrvata. Ali, kobne 1670. roditelji mu Petar i Katarina te ujak Fran Krsto prihvatiše savjete i preporuke dr. Marka Forstala, Ivanova učitelja, i biskupa Martina Borkovića, povjerovaše u habsburžku častnu rieč, u propustnicu "salvus conductus" i pomirbu, pa odputiše dječaka Ivana poput jamca i taoca prema Beču i Pragu ...

III. Ivan Antun Zrinski – talac pa uznik do smrti

Iz Beča pa Praga dječak Ivan piše austrijskomu caru Habsburgu, a hrvatskomu kralju, ištući milost za svoje roditelje, sestre i ujaka. Uzalud se ponizivao pismima. Piše i daleku rođaku Janku Šubiću Peranskomu, pouzdaniku saskoga kralja, moleći pomoć. Uzalud. Štoviše, habsburžki dvorski moćnici htjedoše već 1671. Ivana odpremiti u Španjolsku, što dalje od Hrvatske. U sedamnaestoj godini života Ivan se grčevito trudi ostati bliže Hrvatskoj i Grad(a)cu/Grazu, gdje mu zatočena umiraše i majka Katarina do godine 1673. Pa Ivana odpremiše u Prag, u nadziranu vojnu službu, zapravo u zatočeničtvo. Habsburžki ga dvor lukavo promiče u pukovnika s prisilnim boravištem i šalje u bojeve proti ugarskoj vojsci urotnika, kojoj zapoviedahu sedmogradski knez Franjo/Ferenc Rákoczy i žena mu Jelena Zrinska, starija sestra Ivanova. Rákoczy umire 1676., a Jelena se 1682. udaje za velikaša Mirka/Emerika Thökölyja i s njime zapovieda urotničkom vojskom. Jelena do 1688. uspješno brani grad Mukačevo/Munkács, zatim je sedam godina zatočenica u austrijskome samostanu, a 1695. ju Thököly uspieva razmieniti za zarobljene Austrijance. Nakon Karlovačkoga mira 1699. Jelena mora u izbjegličtvo, a Turska joj uza sve vojne počasti daje utočište te 1703. i častan grob kraj

Carigrada u crkvi Sv. Benedikta, gdje sa sinom počivaše u miru do godine 1906. i povratka u Košice (sada u Slovačkoj).

Zašto habsburžki dvor nije ubio zarobljenu Jelenu? Zato što je samo Ivan imao nasljedna prava Šubića Zrinskih. A upravo to pravo i luda nada u habsburžku ljudskost i poštenje nisu Ivanu dopuštali prelazak na Jeleninu stranu. Nije Ivan po svojoj odgojnoj čistoći znao, što mu sprema podmukli bečki dvor! Habsburžki dvor šalje Ivana 1679. u posredničke pregovore s Thökölyjem i Jelenom, da mu lakše pripiše veleizdaju. Ivan se od obtužbe uspieva obraniti, a nato mu dvor god.
1681. dodjeljuje sirotinjsku "odpremninu" namjesto nasljednih prava. Zatim ga Habsburg 1683. šalje u drugu posredničko-pregovaračku klopku.

Ivan ostaje vjeran tuđinskomu hrvatskomu kralju Habsburgu. Očajnički se nada povratu svojih prava i poštenju **habsburžke Europe**. A za turske obsade Beča 1683. habsburžki dvor izkoristi prigodu pa Ivana – opet zbog tobožnje veleizdaje – baci u okovne tamnice od Oberhausea kod Passaua do Rattenburga u Tirolu i Schloßberga kod Grad(a)ca/Graza, sve do **mučeničke smrti Ivanove 11. studenoga 1703**. Tako veleum Ivan Antun Baltazar Zrinski umiraše, okovan, sam i ponižen, morajući primjerice moliti košulju i škarice za nokte u sadističkih habsburžkih tamničara. Življaše u slobodi samo prvih petnaestak dječačkih godina, a umiraše u sužanjstvu sve do strahotne smrti u dobi od petdesetak ljeta.

Ivana potajno pokopaše u gradačkome dominikanskome samostanu, a povrh svega mu **habsburžka međunarodna zajednica** htjede zamesti svaki spomen upisom krivotvorenih imena Franjo i Nikola u matične knjige, što se slaže i s nametnutim prezimenom-rugalicom "Gnade", jer za Ivana ni nakon smrti ne bijaše milosti.

IV. Muka i poruka Ivana Antuna Zrinskoga

O Ivanu slovo hrvatsko naviek teče, pa postupno spoznajemo smisao muke zrinsko-frankopanske i svih žrtava hrvatskih – osobito onih poput Ivanove: samotnih, samopriegornih, nepoznatih i nenagrađenih.

Po spoznaji se raste do **viedi**,[12] pa do častne dužnosti **vjedoka**. Vied nas vodi, a vjedok pronosi vied.

Vied nas iz muke i poruke Ivanove uči ovako:

– Zrinsko-frankopansko **blago ukradoše** nam po nacrtu bečkoga dvora, a sadašnje blago RH kradu nam po nacrtu svjetskih moćnika i njihovih službа poput UN-a i ES-a. Hrvatska bogatstva opet kradu novi Mletčani, Habsburzi, Turci, Srbi, svjetski moćnici.

– Zrinsko-frankopansku **vojsku razoriše** pa nametnuše habsburžku protuhrvatsku vojsku. Vojsku Nezavisne Države Hrvatske zvjerski ubiše pa nametnuše srbokomunističku, najgoru protuhrvatsku vojsku. Sada nam postupno razpuštaju Hrvatsku vojsku pa nameću tzv. međunarodnu ... Hrvat će opet ginuti za nove mletačke, habsburžke, turske, srbske, plutokratske vladavinske sustave.

– Zrinsko-frankopansku **Ozaljsku akademiju**, onodobnu Maticu Hrvatsku i **Ozaljska jezikoslovna načela** ubiše pa nametnuše dva stoljeća grobne tišine, a onda vukovštinu i južnoslavensku laž. Sada nam poput Šuvarove marksističke pošasti razaraju klasično školstvo i obće znanje, štoviše i po tzv. Bologni, i to zato da zaboravimo poviestne pouke i poruke Ivanove, da izgubimo duhovnu nezavisnost u sadašnjosti, pa zalutamo u još goru budućnost. Duh nam stalno ubijaju nehrvatskim jezicima – svojedobno latinskim, njemačkim, talijanskim, turskim, mađarskim, srbskim, sada englezkim – i protuhrvatskim dogmama, primjerice o tzv. zakonitoj mletačkoj kupovini diela jadranske Hrvatske god. 1409., o nedodirljivosti apostolske habsburžke monarhije ili pak turske teokracije, o tobožnjoj znanstvenosti dialektičkoga materializma, o titoističkome "bratstvu i jedinstvu", a sada o demokraciji divljega kapitalizma i njezinoj najnakaznijoj daytonskoj protuhrvatskoj inačici u Herceg-Bosni, t.j. u RBiH.

– Svjetski vladavinski sustavi stalno razaraju Dom hrvatskoga naroda, t.j. Državu Hrvatsku. Tako bijaše kobne godine 1102., 1409., 1527.,

[12] vied – prahrvatski, praslavenski, indoeuropski pojam za viši stupanj znanja, spoznaje i moći

1671., 1703., 1892., 1918., 1945. ... Kako u Ivanovo doba, tako sada, tako uviek. Razaraju nam **gospodarstveni, obranbeno-sigurnostni i duhovni stup nezavisnosti**. To se opet zbiva pod sustavnim duhovnim terorom nove dogme o "bratstvu i jedinstvu" europskome, koju nam nakon propale srboslavenske dogme nametnuše podaničko- veleizdajne pristaše odustanka od nezavisnosti radi pripuznog ulazka u Europski savez/uniju.

– Ivanove su muke bile nadljudske, jer je desetljećima umirao, znajući da s njime umiru loze Šubića Zrinskih i Frankopana, znajući da Hrvatska ostaje bez duhovnih, političkih i vojnih vođa, bez istinita hrvatskoga znanja, t.j. **viedi**, bez plemenitih baštinika viedi, t.j. **vjedókā**. Ivan umiraše sam i nitko se ne zauze za njegov spas. Ni zavidno i uplašeno hrvatsko plemstvo, ni Sabor, ni Crkva razkoljena strahotnim europskim vjersko-političkim 30-godišnjim ratom. Ipak, a znakovito za budućnost, Gabro Mijakić, hrvatski grkokatolički biskup i pristaša zrinsko-frankopanskih urotnika umiraše u habsburžkoj tamnici šestnaest godina ...

– Zrinsko-frankopanski urotnici vjerovahu carsko-kraljevskoj častnoj rieči, pozivu na pomirbu, propustnici "salvus conductus" do Beča s povratkom u Hrvatsku. Zabluda! Urotnici god. 1670. vjerovahu **habsburžkoj Europi**, pa izginuše mučenički. Predvodnici Nezavisne Države Hrvatske vjerovahu **tzv. demokratskoj i kršćanskoj Europi**, pa s Hrvatskom vojskom i Narodom izginuše mučenički 1945. Ivan Antun Zrinski, premda veleuman/genialan dječak pa mužkarac po znanju i viedi, bijaše sputan odgojem za vjernost Habsburgu i nadom u carsko-kraljevsku pravednost ili tek milost, a time preodređen za muku i smrt. Zar se ne opetuje Ivanova zabluda, primjerice, u **hrvatskoj razornoj nadi u pravednost** Daytona, Haaga i jugokomunista u polugama hrvatskih vlasti, u pravednost svjetske glavnice/kapitala, eurointegracije, globalizacije i tuđinske tzv. arbitraže o našemu tlu i moru?!

– Ivan je bio vojni junak, ali – različit od svoje sestre Jelene – janje u vučjemu političkome svietu. Kao i sami urotnici, kada krenuše na pregovore s Habsburgom, ne znajući da je nakon europskoga 30-godišnjega rata Vestfalski mirovni ugovor god. 1648., taj početak međunarodnoga

prava, uzpostavio i vrhovnost/suverenost careva, kraljeva pa tako i Habsburga, ali ne i naroda u državama, što je zapravo sprječavalo inozemnu pomoć urotnicima. Isto tako, primjerice, ni prednjaci Nezavisne Države Hrvatske i Hrvatske vojske 1945. nisu znali za vučju politiku tadašnjeg i sadašnjega svjetskoga vladavinskoga sustava. Zato se neporažena Hrvatska vojska s Narodom predala **tzv. demokratskoj zaštiti Zapada**. Poput Republike Hrvatske predane sada tzv. europskoj integraciji te svjetskoj globalizaciji.

– Zato, hrvatski čovječe, uči, budi uman i veleuman, budi dobar i plemenit, budi vjeran i ne griješi, ali budi svjestan vučjeg okružja pa se bori za slobodu i ne čekaj tuđe milosti! Jer, ako se ne budeš spreman boriti, **ne ćeš imati ni slobodu ni život**. Neka Te muka Ivanova na to stalno podsjeća!

– Jedino Božja objava, hrvatski čovječe, ne treba provjere i dokaza! Ljudi pak olako – osobito u politici – svoje nazore nastoje prometnuti u nedodirljivu istinu, u istinu samu po sebi, kojoj ne treba provjere, u dogmu. Tako je, primjerice, krvavo zabludio tzv. znanstveni ili dialektički marksizam. A znanost nije i ne može biti ono, što se ne potvrđuje životnim pokusima, što si ne dopušta provjeru i moguć pad na izpitu! Zato na djelu za Dom uviek skromno dopuštajmo provjeru svojih koraka, svoje nazorne točnosti pa vlastite sposobnosti, i to redom od prvoga kročaja napried, ne preskačući ni jedan u sliedu. Tko djelo za Dom započne, primjerice, petim umjesto prvim kročajem, **izjalovit će i sebe i djelo za Dom**.

Jednako nam Ivan poručuje:

– **Mene** Hrvatska u dobroj vjeri u tuđu plemenitost za taoca pa uznika predala, ne bi li se izpunili uvjeti habsburžke tzv. međunarodne zajednice. Jednako je bilo i još traje s bojovnicima HOOR-a, Hrvatskog obranbeno-osloboditeljskoga rata, ne bi li se proveli naumi stanovitih moćnika iz tzv. međunarodne zajednice.

– **Zrinsko-frankopanske osloboditeljske pobjede** proti turskomu carstvu habsburžka je tzv. međunarodna zajednica poništila Vašvarskim ugovorom 1664. Sadašnja je europska i svjetska tzv. međunarodna zajednica jednako poništavala osloboditeljske pobjede HV-a i HVO-a primirjima, promatračima sladoledarima i odredbama propalih i krivotvorenih ugovora zvanih Z4, Washington, Dayton, Erdut...

– **Zrinsko-frankopansku Hrvatsku i mene, Ivana**, izdadoše i uplašeno plemstvo, i gradovi, i lutheranskim razkolom i ratovima oslabljena Crkva, a sada me izdaju i donedavni Sabori, Vlade, Predsjednici, stranke, bogatuni, javna priobćila i duhovno-politički umnici. Izdaje se sada protežu od preinake hrvatskoga grba i tzv. referendumskoga dvosmislena pitanja o nezavisnosti do prietvorbe i posebnje/privatizacije, od veličanja Josipa Broza i tzv. antifašista do vječnih četničko- partizanskih mirovina, od neoslobođene Banje Luke pa velesrbske granice na Uni po Daytonu do Erdutskoga tzv. sporazuma, od neproglašena rata i nezahtievanih odšteta/reparacija do pristanka na tzv. arbitraže, od podpora četničkim sablastima u Srbu i Vukovaru do knjiga proti hrvatskomu jeziku, od zabrana Thompsonu do promicanja četničko-balkanskih zabavljača. I t.d. u bezkraj.

– **Zrinsko-frankopanski urotnici** zalud u tamnicama dokazivahu zakonitost Urote po pravima hrvatskog i ugarskoga plemstva, t.j. Cetingradskog ustavnog ugovora s izabranim kraljem Habsburgom god. 1527. Dokazivah zalud i ja, **Ivan Antun Zrinski**, u tamnicama desetljećima, da u doba Urote bijah diete pa ne znadoh za Urotu i da stoga imam pravo na zrinsko-frankopansku baštinu. Mi, Zrinski Frankopani vjerovasmo, da naša **ovisnost o zakonitosti** Urote, o pravima urotnika i o mojoj nevinosti nema inačice. A pobjedničke je inačice bilo: **rat na uskočki način**! Sada pak Hrvatsku obsjeda nova zabluda, nova dogma bez provjere i dokaza: ovisnost o ES-u (EU), jer navodno nema inačice/alternative. A inačice i sada itekako ima! To je hrvatska gospodarstvena, obranbeno-sigurnostna i duhovna nespregnutost u vladavinske sustave po uzoru, primjerice, na hrvatski srednjovjekovni Dubrovnik, pa i na sadašnju Švicarsku i Norvežku.

♦♦♦

Poučeni Ivanovim porukama lako prepoznajemo tragičnu južnoslavensku zabludu pojedinih predvodnika hrvatske politike XIX. i XX. stoljeća, bleiburžku kob zbog izostale **viedi** u hrvatskoga državnoga vod-

stva 1945. i sadašnje političke laži u **tzv. državotvornih domoljuba** hrvatskih.

Godine 2010. rekoše hrvatski katolički biskupi, da nečastno ponašanje ili korupcija u hrvatskih političkih, gospodarstvenih i duhovnih moćnika potječe iz jugokomunističkih navika. Pri tome se olako zaboravlja, da HOR na tragu **viedi**, na tragu Ivanovih poruka već preko 20 godina pronosi takvu spoznaju, i to doslovce ovako:

Pri kraju 1980-ih komunistički su moćnici u tajnim političkim policijama od KGB-a u Sovjetskome Savezu do Udbe u Jugoslaviji shvatili, da je marksizam, komunizam, boljševizam potrošen i nesposoban za daljnji obstanak na svjetskoj političkoj pozornici. Znali su, da jesu na poviestnome razkrižju, t.j. da se mogu i dalje tvrdoglaviti na vlasti pa dočekati narodnu pobunu, ustanak, preokret/revoluciju, što će ih zbrisati ognjem i mačem, kako to već biva u preokretima (primjerice, Rumunjska i Ceauşescu), ili da mogu biti mudriji, lukaviji, pa dopustiti, štoviše provesti ionako neizbježiv prielaz iz komunističkoga totalitarizma u kapitalistički pluralizam. Posebnost je u hrvatskome prielazu, što je Milošević izgubio pamet pa pokušao divljačkim ratom uzpostaviti četničku tzv. Veliku Srbiju. Tako hrvatski partijaši-udbaši izgubiše svoju zaštitničku državu Jugoslaviju i svjetski komunističko-ideološki plašt. Nemajući kamo, sami sebi oprostiše veleizdajna zločinstva proti vlastitu narodu, prozvaše se antifašistima, pluralistima, kapitalistima i demokratima pa se razporediše po vodstvima svih stranaka, poduzeća i banaka. Iz njih navire sve zlo i sva korupcija u RH, jer su svoje pokvarene jugokomunističke navike prenieli u hrvatsku državu. Štoviše, i kada žele što dobra učiniti, vlastita ih pokvarenost sprječava. Zato Hrvatska vapi za **novom političkom snagom**.

Ali najprije moramo shvatiti, **što je politička snaga**. To nisu i ne mogu biti razpršeni pojedinci jednakih ili sličnih nazora, i to koliko god bilo takvih osoba. Svaka se, pa i ta prieko potrebna nova hrvatska politička snaga može razviti jedino iz postrojena ljudstva, iz ljudi združenih u častan i svrhovit sustav. Pisanje pak samo po sebi nije dostatno za takav razvoj, štoviše i kada bi se suzbila poplava bolestnih i zlih drljotina. A još su štetniji brzopleti ulični prosvjedi bez postrojene političke snage.

Rekosmo već, tko krene petim korakom umjesto prvime, polomit će noge vlastite i sljedbeničke, pa – što je još gore – opet razočarati Domovinu.

Uz to valja znati, da se **ne može služiti Bogu i novcu**. Ne valjaju osobe i udruge, koje svoju hrvatsku djelatnost podređuju zlim uvjetima za pripust do inozemne ili domaće, do državne, mjestne ili posebničke/privatne novčane podpore. To znači, da se tek u punoj spremnosti na djela za Dom bez ikakvih podpora smije težiti častnim, neuvjetovanim podporama.

Pravi je čovjek **cjelovito biće** peterih braniteljskih protega/dimenzija. On je branitelj vlastite osobe, branitelj obitelji, branitelj naroda, branitelj trage/rase i branitelj svekolike ljudske vrste. Pri ugroženoj se protegi ta božanska iskra u pravome čovjeku razplamsa u čudesnu obranbenu spremnost bez obzira na pogibao. U Hrvata je ta spremnost uviek izrazita pri obrani ugrožena Doma i Naroda. To nam diljem veličanstvene i tragične hrvatske poviesti dokazuju samopriegorni junaci, vitežki mučenici poput Ivaniša Paližnika, braće Horvata i Petra Berislavića, poput Šubića Zrinskih i Frankopana, poput osloboditelja pa branitelja NDH, RH i RBiH ... Sva nam je divna poviest prebolna od Petrove gore, Krbave i Bihaća do Sigeta, Gvozdanskoga, Bečkoga Novigrada i gradačkoga Schloßberga, do prošlostoljetnoga razsapa diljem Svieta i množtvenih smrti po strahotnim boričevačkim Brotnjama, Španovicama, Bleiburzima, Hudim Jamama, Jazovkama, Smrtopućima, Odžacima, Gospićima, Vukovarima, Srebrenicama ... A ipak obstajemo! Zašto? Zato što junaci, cjeloviti ljudi, uviek daju sebe, da nam obstane Dom! Takvi pravi ljudi, redovito nepoznati, zaboravljeni, nepriznati, oslobađaju i brane Hrvatski Narod od **nagodbenjačkih** zabluda i zala duhovno-političkih moćnika. Takvi pravi ljudi svojom žrtvom i sada brane Dom od najgorega nagodbenjačtva, od političkog iztočnoga grieha, od veleizdajnoga euro-jugoslavenstva premnogih predvodnika hrvatskih. Evo samo nekoliko prošlih i sadašnjih primjera takvih zala: inozemna tzv. arbitraža o hrvatskome moru, kopnu, bankovnoj štednji, ... o Ini; odustanak od Pelješkoga mosta pa povratak možebitnoj gradnji pa možda nečemu trećemu; krivotvorba Ustava RH u korist ulazka u ES/EU; stalan odustanak od jadranskoga ZERP-a i Gospodarstvenoga pojasa; stalan

razsap Hrvata u tuđinu, stalan razor hrvatske proizvodnje te provedena ili prieteća razprodaja HAC-a, CO-a, HPB-a ... pitke vode, otoka, njiva, šuma i svega narodnoga bogatstva; obće političarsko ulizičtvo prema srbijansko-četničkim vođama; biedno pripremljena pa izjalovljena tužba za genocid; veleizdajne predaje državno-sigurnostnih izprava i podataka Haagu, BiH, tuđinskim službama; grčevito izbjegavanje EUN-a, da se na inozemnome sudu ne razkrinka Partija kao nalogodavac udbaških ubojstava Hrvata izbjeglica; nametanje ćirilice u Vukovaru; stalne laži o Jasenovcu, Jadovnome i Srbu; ... i t.d. u bezkraj.

Ivanu nitko nije pomogao. Hrvati ga ostaviše sama na mukama. A taj se hrvatski bieg od Ivana, ta se izdaja i sada zbiva. Zbog straha, sebičnosti, jala, zbog neznanja i zla u Hrvata. Primjerice, tko uručbu pobjedničkog alkarskog odličja s pravom oduze Mesiću, ali slaboumno prepusti Habsburgu, taj izdade Ivana. Vječno sukobljivani pravaško-razkolnički, braniteljski te ini prednjaci, lažni savezi, krivotvoreni pa lažni zdrugovi, naručeni hrastovi, prsteni, zavjeti, nezaplamtjeli plameni pa pusti razočaranici, što se uviek namnože do sljedećih izbora, opet po nalogu moćnika **izdaju Ivana**. Tko hodočasti na koje od bezbrojnih strahotnih grobišta Hrvata, ali se ipak umiljuje proračunskoj podpori pa ne prihvaća Spomen-pohode u Odžak svakoga 25. svibnja, na sve Jazovke 22. lipnja, u Boričevac i Brotnju 27. srpnja – i taj **izdaje Ivana**. Za predprošlih predsjedničkih izbora četvorica **tzv. naših** natjecatelja **izdadoše Ivana**, oduzevši postotke glasova Hebrangu u korist jugo-partijskoga drugog izbornoga kruga. A na prošlim predsjedničkim izborima tzv. naši natjecatelji, zbog bolestne taštine ili po nalogu, ne htjedoše podupriети najizgledniju pristupnicu, nego jednako zavađahu birače, ne bi li RH dobila opet jugo-partijskoga predsjednika, ali – hvala Bogu – ne uspjedoše! Takvi su opet **Ivana i Dom izdali**! Istina, sve dok se ne razvije spomenuta prieko potrebna nova hrvatska politička snaga, još ćemo dugo moći birati samo **manje zlo**, ali će i birači, koji razprše svoje glasove na **tzv. naše** natjecatelje, zapravo podupirati **veće zlo**! A i Ti, stari čovječe, te jednako i Ti, mladi čovječe, koji ni u čemu i ni za što nisi, koji se svega bojiš i ničega se odreći ne želiš i ne usuđuješ, i Ti takav **izdaješ Ivana i Dom**!

Štoviše, mnogi takvi po nalozima iz prerušene Partije i Udbe istodobno **kradu/plagiraju našu vied po Ivanu**, koju od god. 1992. pronosimo diljem Domovine. Primjerice, o rođendanu Hrvatske Države **7. lipnja 879.**, o zlu hrvatskoga **nagodbenjačtva**, o **pravednu poredku** izvan komunističko-kapitalističkih zabluda i zločinstava, o pravednoj državnoj plaći za **majčinstvo i odgoj djece**. Opet primjerice, **prešućuju** Hrvatsku pravoslavnu crkvu i hrvatski korienski/tvorbeni pravopis (pravopis našega glasila i zagrebačkih neboderskih te inih letaka iz davne god. 1965.!) **ili kleveću** svetoga Stepinca, bielo-crveni grb cjelovite Domovine i pozdrav Za Dom spremni! Povrh toga, takvi hine hrvatstvo, a pišu izrazito vukovskim, novosadskim pravopisom, premda ga je god. 1954.–1960. bila nametnula Partija i Udba, a Hrvatska odkazala 1967.–1971. Da je takvima znanja i poštenja, novosadski bi pravopis napustili pa pisali, ako ne koriencem, barem Hrvatskim školskim pravopisom (Babić, Ham, Moguš; god. 2008.). Ako pak ikada i napuste novosadski pravopis, mnogi će takvi prieći na kakav Jovanovićev ... Ipak, premda **kradu/plagiraju, prešućuju ili kleveću našu vied po Ivanu**, ona se postupno dokazuje i potvrđuje. Ona je jača nego njihovo zlo i naše slabosti!

V. Smisao žrtve

Ivan Antun Zrinski – izabranik Božji po muci bezkrajnoj. Ali, ima li takva i tolika muka smisla? Ako je Smisao na ovome Svietu uobće moguć, mora ga i za onoga biti, koga nevolje tište, tko stradava za svega života. Ako Smisla ima, mora ga i za Ivana biti!

Ima Smisla, jer svaka muka na djelu za Dom, a pogotovu muka Ivanova, množi ukupno Dobro u Hrvata, da Dobro pretegne nad ukupnim Zlom, nad primjerice navedenim izdajama u Ivanovu i u našemu dobu. U poviestnim olujama obstaju Narodi s pretežitim Dobrom u sebi, dok inaki narodi nestaju. Zli pak postaju bičem paklenime, ali stoga kadatada i sami nestaju. A hrvatski narod obstaje unatoč tuđinskim najezdama i domaćim izdajnim sijačima straha. Obstaje na Dobru iz muke Isusove, iz muke zrinsko-frankopanske te bezkrajne Ivanove, iz muke branitelja NDH, RH i RBiH, iz muke Tvoje, hrvatski čovječe, muke nepoznate, nepriznate i nenagrađene, kada sebe daješ, da Dom obstane! A

Ivan je taj Smisao spoznao, i svi su ga mučenici spoznali najkasnije pri smrti tiela i odlazku duše u Vječnost, iz koje s nebeskih visina bdiju nad Hrvatskom i nad nama, kada im se djelom za Dom pridružujemo.

Za HOR je Ivan Antun Zrinski – uz redovnike viteze ivanovce – poviestni uzor i bolan znamen. Ivanu se zavjetujemo. Po Ivanu – izabraniku Božjem i miljeniku Kristovu – shvaćamo, da je Smisao u Putu bez obzira na izostanak i postignuće uspjeha. Zato kazujemo najvišu i najdublju spoznaju, koja nas brani od nutarnjega sloma i klonuća, spoznaju HOR-a po Ivanu: **U Putu je Smisao, veća je i vrjednija Težnja od Uspjeha, a Dom je Red!**

Urota pa tragedija zrinsko-frankopanska! Te se dvie plemenitaške loze sjediniše u braku Petrovu s Katarinom, da zablistaju nadljudskim djelom i hrvatskom prebolnom poviestnom ljepotom. Dadoše sve za Dom, namrieše nam našu diku i poviestnu bol, otiđoše u vječnost, da naviek budu zviezdama vodiljama hrvatskim. Stoga nam se njihova žrtva u trajnu poruku promeće, u poziv, u zapovied. Zapovieda nam **vitez Frankopan**, zapoviedaju nam **Zrinski ban i Katarina banica: Ustaj, rode hrvatski, ne daj Doma svojega!** A Dom, od mrtvih opet ustao, zbori našim zavjetom:

Svietli Zrine, Ivane sine, Domovina Mati, što Ti Zrinsko ime vrati,
naviek će Te mučenika sinkom prvim, najmilijim sinkom zvati!
Neka Tvoje ime, Ivane Zrine, Domovine sine, nikdâr ne mine!

Ante GRADIŠKA

Bauk sekularnoga fundamentalizma kruži Europom (3)[1]

"Böckenfördeov paradoks" i *rock and roll*

Izčitavajući svoje dosadašnje napise pod gornjim zajedničkim naslovom gotovo sam se začudio, što već prije nisam pisao o pojavi (*fenomenu*), koja se najčešće imenuje kao *rock'n'roll*, a danas doslovce vlada zapadnim svietom – ali sve više i iztočnime: zanesenjaci (*fanatici*) tzv. Islamske države napadaju danas upravo svevlašću *rock'n'rolla* obilježen sviet, i to nakon što ih je velik dio upoznao tu pojavu iznutra!

Prije svega, što je to "Böckenfördeov paradoks"? Upravo sam za "Marulić" br. 2/2009. preveo s talijanskoga razpru (*polemiku*), objavljenu u dodatku za kulturu (*Album*) milanskoga dnevnika "Il Giornale" od 23. veljače 2009., između Massima Teodorija, talijanskoga profesora američke poviesti i "slobodnoga mislitelja" (*pensatore liberale* – što god li to značilo!) i Stefana Zamagnija, profesora ekonomije i katoličkog objavnika (*publicista*). Opovrgavajući na smiren i vrlo stručan način Teodorijeve stavove, izražene za svjetovnjačke temeljaše (*sekularne fundamentaliste*) prepoznatljivom izazivačkom krilaticom ("NE velenapadu (*ofenzivi*) klerikalizma"), Zamagni u završnom odjeljku svoje nadahnute razprave objašnjava pojam "Böckenfördeov paradoks", koji ćemo sa zadovoljstvom opet navesti u ovom istom časopisu (a da i ne govorimo o tome, koliko je ta sjajna odrednica danas suvremenija nego prije nepunih osam godina!).

"*Ukazat ćemo ovdje na jednu sasvim izkustvenu posljedicu* (praktičnu implikaciju)", kaže Zamagni. *Ona se odnosi na tzv. 'Böckenfördeov paradoks', po kojemu slobodarska posvjetovljena* (liberalna sekularizirana) *država živi na osnovi predpostavaka, koje ne može jamčiti. S jedne strane, dakle, slobodarska država zaslužuje svoje postojanje samo, ako je sloboda, koju ona inače izričito jamči svojim građanima* [ali samo pod lažnom otrcotinom

[1] bauk – sablast, strašilo

(floskulom) "slobode izražavanja"! – A. G.], *u svojemu polazištu utemeljena na krjepostnome* (moralnome) *pravu pojedinca. S druge strane, ako država misli, da može jamčiti takvo što prisilom ili autoritativnim naredbama bez ćudoredna pokrića, ona se samim tim odriče vlastite slobodarske nadgradnje i završava u onom istom svevlašću* (totalitarizmu), *iz kojega je posvjetovitba* (sekularizacija) *navodno izvukla zapadni sviet. Današnja posvjetovljena država jednostavno ne zna, kako se izvući iz procjepa slobode i sigurnosti, obaju danas podjednako upitnih! Eto, zašto ona mora osjećati veću potrebu za osluškivanjem vjerskoga* (religijskoga) *svjetonazora.*

Uz uzgrednu napomenu, da se ogled ovakve vrste gotovo nuždno mora oslanjati na prikladne navode, podsjetimo se, da je jedan od podnaslova u mojemu ranijem uradku posuđen od nekadašnjega glavnog urednika beogradskoga NIN-a, Sergija Lukača, a glasio je "Lift za gubilište kulture". (Članak je inače odprilike od prije pola stoljeća, kada je ta tiskovina još imala omjeru (*format*) dnevnih novina.) Zanimljivo je – prije nego što počnemo s navodom – da se sročitelj u svojemu članku posebno dotiče danas već gotovo zaboravljena pojma "šund" (svi ionako znamo, što taj pojam znači: smeće). *Onoga trena, kada neko družtvo, kao što je naše* – počinje Lukač, misleći, naravno, na tadašnje jugoslavensko družtvo – *briše granice i počne znatnije obćiti s cielim svietom, ono je utoliko više izloženo lošim utjecajima* [komunisti su tada posprdno govorili o "trulome Zapadu" – istini za volju, danas smo se uvjerili, da ne samo što Zapad JEST truo, već sve više trune iz sata u sat!], *ukoliko su njegov gospodarstveni položaj te kulturna i naobrazna cjelovitost* (integritet) *slabiji ... Neprieporna stoji razaznaja* (diagnoza): *otrov šunda razara ćudorednu cjelovitost mladih i neškolovanih ljudi. I jedni i drugi* [...] *stoje na biljezi* (meti), *bez družtvenoga zaklona i bez osobne odpornosti protiv toga zla, izloženi malograđanskoj paljbi u svim inačicama gluposti ... Osuda šunda nije još prešla granice visoko načelnoga, niti joj uspieva povući razgraničnicu* (demarkacijsku liniju) *između šunda, zabave i umjetnosti, niti pokazuje, da kani zakoračiti na minirano područje opipljive* (konkretne) *prosudbe ... Šund, to dizalo* (lift) *za gubilište humanističke kulture, kreće se brže, no što slutimo!* Tek smo danas bolno svjestni toga, u kolikoj je mjeri Lukač bio zloguk prorok!

Lukač govori, kako vidimo iz "priloženoga", o šundu kao sveobćoj (*globalnoj*) pojavi – *rock and roll*, naravno, sam po sebi nije šund, ali bez pogovora već odavno jest "lift za gubilište" – ne toliko kulture u svim njezinim višeznačnostima, već prije svega građanske uljudbe – sustavno uništavanje, koje je dovelo zapadnu uljudbu na rub ponora. S druge strane, ta je glasba već odavno postala neupitni *mainstream* (srjedotiek) – ta zloporabljena činjenica jest polazište, od kojega svako promišljanje o toj pojavi mora početi.

U surednicama (*koordinatama*) ovako zadane besjede (*diskursa*) možda je najbolje krenuti od vlastita primjera. Prije bogohulna priznanja, da baš i ne volim *rock and roll* – a posebno njegove izrođene (*degenerativne*) oblike, kao što je *metallica* (gvozdovina) i tome slično – čini se neizbježnime početi od doba, kada *rock* još nije postojao. Krenut ćemo od godine 1950., one u kojoj sam (rođen 1943.) pošao u školu. Oni rođeni, posebno u zemljama Zapadne Europe, samo koju godinu kasnije, a kojima je *rock and roll* s vremenom postao gotovo pa jedini svjetonazor te kojima je stvarobožitba (*fetišizacija*) *rocka* postala jedini životni sadržaj, vjerojatno iskreno vjeruju, da je sviet bez *rock'n'rolla* (bio) nemoguć. Iako nas dopadljivo prepoletni (*simpatično hiperaktivni*) Dražen Siriščević vjerojatno uzalud uvjerava, da "na svietu postoje samo dvie vrste ljudi – koji vole operu i koji će ju tek zavoljeti", oni rođeni prije pola stoljeća ili poslije, ne mogu ni zamisliti sviet, u kojemu nije vladao *rock and roll*.

Rođen u Biogradu na Moru, najprije sam naučio – gotovo jedino preko krugovala (*radija*) – dalmatinske pjesme: bilo da su sjetne ("Ribar plete mrižu svoju") ili vesele ("Kad si bila mala, Mare"), pa štoviše i pomalo luckaste (splitska "Tri sulara"). Pokušavajući se "prebaciti" na druge krajeve Hrvatske zaprepašteno sam shvatio, da su mi, primjerice, pjesme iz Hrvatskoga Zagorja bile u to vrieme gotovo nepoznate (to sam nadoknadio time, što sam poslije obožavao "Gruntovčane"), dok su mi istarske pjesme uz sopile (neka mi oproste Istrani) bile toliko odbojne, da ih nisam želio ni slušati ni pjevati.

Kada smo već kod narodne glasbe u suriečju "naroda i narodnosti" Jugoslavije, zanimljivo (mi) je, da sam već kao diete znao napamet tri tada omiljele (*popularne*) sevdalinke (bosanske) – "Kada pođoh na Bem-

bašu", "Vino piju age Sarajlije" i "Mujo kuje konja po mjesecu" (poslije se Mujo sveo samo na pošalice (*viceve*) – često i prostačke). Pjesma "Stade se cvieće rosom kititi ..." bila je uspjelica (*hit*) odašiljke "Emisije po željama slušalaca", kada sam bio u (šibenskoj) gimnaziji. Otac je s petgodišnje službe u Ohridu "donieo" obožavanu macedonsku pjesmu "Biljana platno bieljaše" (*na ohridskite izvori* ...), a napamet sam naučio i pjesmu "Mirjano, mome Mirjano". Ne sjećam se, da sam poznavao crgonorske pjesme – osim, donekle, one neslužbene crnogorske himne, "O svietla majska zoro".

Što se pak tiče zabavne glasbe, Hrvatska je tu bila "najjača", zahvaljujući prije svega bajoslovnomu (*legendarnom*) Ivi Robiću (*Mister Morgen*), a golem prinos dale su i tri neponovljive – na svu sreću, još i danas žive i zdrave dame: Gabi Novak, Tereza Kesovija i Anica Zubović. Ali, da ne duljimo, zaključit ćemo ovaj dio besjede proširbom suriečja. Povrh "domaće" glasbe, naime, u "predvidničko" ili "predtelevizijsko" doba (moji su roditelji prvi daljovidnik ili televizor kupili one godine, kada sam počeo studirati u Zadru) rado smo, od najranijega doba života, slušali slavne američke *croonere* (pjevušce) (Nat King Cole, Perry Como, Frank Sinatra, Dean Martin), a dajbudi poneki od nas slušali smo i francuske šansoniere (Yves Montand, Gilbert Becaud ...) te talijanske "kanconiere" u razponu od Claudija Ville do Domenica Modugna ... U to smo vrieme tu glasbu, koja je poslije (valjda nakon što je zavladao "rok") pomalo posprdno nazvana "laganice", najčešće nazivali niemštinom "šlageri" – i t.d., i t.d. ...

Zašto je bilo gotovo neizbježno sve ovo naglasiti – drugim riečima, zašto se podpisnik ovih redaka mora "opravdavati", što ne voli baš previše *rock and roll*, iako će rado poslušati NEKE pjesme obožavanih sastava, kao što su *Beatles* i *Rolling Stones*, ili pjevača poput Johnnyja Casha ili Davida Bowiea. *Rock and roll* je, naime, posebno nakon što je prvenstvo prepustio polutanskim (*bastardnim*) podvrstama, kao što su *hard rock* ili *metallica*, sve više prestajao biti ovakva ili onakva glasba, a sve je više postajao (i ostajao) nekom vrstom poslijenovovjekoga (postmodernoga) svevlašća, kojemu je osnovna svrha ne samo biti povlaštenim oblikom, već – posebno od početka ovoga stoljeća – i (p)ostati jedinim bitnim oblikom glasbenog izražavanja. Ako netko misli, da je ovaj nazor pretjeran, najmanje dva naizgled otrcana (*banalna*) primjera poriču takvu sumnju. Prvo, iako danas u Hrvatskoj, i valjda drugdje, postoje razmjerno mnoge smotre (*festivali*) narodne i nazovinarodne glasbe (*etno-glasbe*) uz dopadljivo razigrane TV-odašiljke (TV-emisije) kao "Liepom našom" (prije 2–3 godine svoj sam podnaslov "Mi, primitivci, koji volimo 'Liepom našom'" najavio na naslovnoj stranici "CAJTuNGa" – naslov je, naravno, na podrugljiv način bio upućen onima, koji se neriedko javno razmeću time, kako tu odašiljku ne mogu smisliti!), činjenica je, da u gotovo svim hrvatskim tjednicima, u većini kojih odavno nema priloga za kulturu, prilozi o *rocku* zauzimaju prosječno tri stranice, na kojima nema stručnih prosudba o pojedinim glasbenim uradcima (kao što ih nema ni o Gotovac-Frljićevskome kazalištu, za koje je nadareni Anatolij Kudrjavcev davno uztvrdio, da je "uljudbeni /*civilizacijski*/ prekršaj") – sve se, naime, svodi na neprosudbene hvalospjeve, koji obuhvaćaju i one samozvane rock-sastave, za koje u trećemu selu nitko nije ni čuo! Još su smješniji primjer inače većinom prilično vrstni TV-izpiti-kvizovi. Odprilike od vremena, kada je tada dopadljivo odkvačeni Joško Lokas, vodeći kviz kojemu sam odavno zaboravio ime (danas pak vodi doista dosadnu "Šifru"), pa do najnovije – inače zbilja izvrstne – "Potjere", pitanja s područja glasbe gotovo se izključivo odnose na *rock and roll*! Podkrade se tu i tamo, doduše, poneki Mozart ili Puccini, ali inače – kakva trajnovriedna (klasična) ili "zabavna" glazba, "kakvi kotli *bakrači*": *aut rock'n'roll aut nihil*!

Dva su osnovna činbenika, bez kojih je *rock and roll* odavno postao nezamisliv – to su omamilo (*droga*) i buka! Budući da je pojavak (*fenomen*) **buke** u ovome suriečju zaprepašćujuće zapostavljen pojam, počet ćemo njime. U vrieme Jugoslavije samozvani sviećanin (*kozmopolit*), a danas očitovani (*deklarirani*) velikosrbski narodnik (*nacionalist*), Dragoš Kalajić, inače objavnik i slikar, poziva se u tom suriečju na starorimskoga začetnika (autora) Boetija i njegovo poznato djelo *De institutione musica* pa odatle navodi ovu rečenicu: "Iz neskladne glasbe rađaju se ... najveća izopačenja običaja – kada se glasba stvara različito i zbrkano, ona gubi mjeru ozbiljnosti i vrline pa tako, srušena do gadosti, čuva malo od

antičke ljepote". Ostajući u surednicama buke – posebno u razmjerima, kakve ostvaruju *metallica* i slični krajnostni pojavci (ekstremni fenomeni) *rock and rolla* – dolazimo neizbježno do zastrašujućega zaključka, da *rock and roll* postoji već odprilike pola stoljeća, a da se doslovce gotovo nitko do danas nije usudio "ni pisnuti" o posljedicama, koje takva glasba nanosi potrošačima (konzumentima).

Naravno, uviek postoje iznimke (u ovom suriečju zaprepašćujuće riedke), koje potvrđuju pravilo. Tako Lukač u drugome štivu prešutno uključuje buku, o kojoj govorimo, pa kaže: "Glasba, koja se sve češće unakazuje u zloglasje (*kakofoniju*), u svojemu rušilačko-dobitačnome mačkarenju (*subverzivno-komercijalnoj maskeradi*) napada najneodpornije, mlade i još mlađe, teretom zvuka, koji (njezini promicatelji) nazivaju *disco sound*. Nije još utvrđeno, što takvo bučanje čini plemenitijem osjećaju glasbe. Svakako ništa dobro – s druge strane, odkrivena je množtvena oštećenost sluha mlađahnih poklonika toga mučiteljskoga sudobničtva (*te mučiteljske mode*)." (Kako vidimo, Lukač je i do danas ostao iznimka, koja potvrđuje pravilo.) "Ti obredi (*rituali*) plemena šiparica proći će kao i sva sudobničtva ..." (Ovdje je naš sročitelj bio pretjeran optimist – četrdesetak godina, nakon što je to napisao, *disco sound* još je uviek *here to stay*!)

Na način sličan Lukačevu razmišlja i splitski sročitelj Joško Čelan. U vrieme, kada je u bivšoj državi tek počeo sa svojim odmetničkim (*disidentskim*) izstupima u okvirima jugoslavenskoga partijskoga stroja, Čelan je u "Slobodnoj Dalmaciji" objavio dio svojeg izlaganja na "savjetovanju" pod naslovom "Zaštita od buke i vibracija u životnoj i radnoj sredini [t.j. okolini]" (naslov ukazuje na sveobuhvatnost razprave o pojavku buke – uzgred rečeno, razprava o buci tvorničkih strojeva u međuvremenu je postala bezpredmetna, jer tvornica i strojeva u njima gotovo da više i nema – osim neizbježnih "diskača", ostala je možda još jedino buka na "bauštelama"!), održanom 8. rujna 1988. u Beogradu (zašto se danas ne održavaju razprave takve vrste – možda zato jer orvelijanski *Big Brother is watching you* iz Bruxellesa, a takvo se što ne uklapa u njegove "europske vriednosti", nametnute preko novofeudalnoga Zakona o suzbijanju obezpravitbe /diskriminacije/!?). Inače, prije nego što

navedemo iznimno poticajni dio Čelanova izlaganja, nuždno je upozoriti i na to, da je Joško u posljednjih četrdesetak godina postao svjetonazorna *persona non grata* (bio je to i, nažalost pokojni, poricatelj novovjekoga kazališta (*modernoga teatra*) Anatolij "Kolja" Kudrjavcev) za splitsku umn(ičk)u pozornicu, zasnovanu na stvarobožitbi (*fetišiziranju*) *Feral-Tribune*–zloznačja (*sindroma*), a koja ga svisoka izričito odbacuje kao ćudorednoga (*moralističkoga*) gnjavatora i gotovo poluglupana!

Evo, dakle, diela onog, o čemu je govorio (i pisao) Čelan. *Uzrok je* (takva stanja) *medijska moć onih, koji takav zvuk* (bolje rečeno, buku – pojavak buke iznimno je bitna pojedinost u ovom odsječku naše besjede – A.G.) *nameću, a to obuhvaća čitav jedan masovno kulturni model. Međutim, moć onih, koji taj zvuk nameću, ne bi bila dovoljna* (sama po sebi) – *potreban je za to i socio-kulturni mehanizam snobizma, vjera da participiranje u upravo takvim ambijentima i od njih neodvojivim zvukovima znači sudjelovanje u nekom inače nedohvatnom 'boljem životi', 'modernosti'. Dodatni je uzrok totalitarizma* (Čelan je jedan od riedkih pisaca koji je "pogodio u sridu", kada je to žalostno stanje nazvao svevlašćem – upravo je galopirajuće svevlašće JEDINI sadržaj pitanja, kojime se bavimo – A.G.) *'disco-sounda' i stereotipni način razmišljanja onih, koji tu glazbu programiraju. Naime, oni zvuk diskača jednostavno doživljavaju kao nešto, što 'slušaju mladi'* (najprije im se sustavnim svjetonazornim izpiranjem mozga nameće jedino takva glasba, a zatim se to izpiranje mozga bahato opravdava činjenicom, da su oni prihvatili takav *brainwashing* i prigrlili jedino takvu zaglušujuću glasbu – A.G.) *ili nešto što samo po sebi ide uz određene ambiente, način osvjetljavanja i slično. Žrtve su svi oni slojevi publike najrazličitijih dobnih i socijalnih profila, koji nisu nikad ni ušli u orbitu zvuka diskača, kao i oni mnogobrojni raniji oblici popularne glazbe, kojima se sve više uskraćuje životni prostor ...* (Prisjetimo se narodnih pjesama i bezzazlenih *šlagera* s početka našeg oriečja!)

Inače, izrazi kao što su *disco sound* i "diskač" već su odavno zaboravljeni (danas vladaju izrazi *metallica, techno* i tomu slično), a sada dolazi na red nešto, što je gotovo svima (!) promaklo. Prije svega, englezki (a koji bi drugi bio?!) izraz *sound* u međuvremenu je postao nesuvremenica (anakronizam), iako se još uviek rabi, pa ćemo se u ovom odjeljku pos-

lužiti "starinskim" pojmom "buka" (na englezkome – *noise*) – jednostavno zato, jer je ono, što je kod Beatlesa i Beach Boysa ili u *country*-baladama Johnnyja Casha bio ZVUK (glasa ili glasbe), u suvremenome *rock'n'rollu* svedeno gotovo izključivo na buku – u doslovnome smislu te rieči. Na takav pristup podsjetio me izvrstan prilog na HRT-u od prije desetak godina (!), koji se odnosio na, ne sjećam se više kakvu, težkoću (*problem*) s bukom u našem okružju. Tu sam pojedinost u međuvremenu podpuno zaboravio – sve dok nisam počeo pisati upravo ovaj dio štiva!

A zašto bi ta pojedinost bila vriedna upravo u ovome suriečju? Kao uvod u ovaj dio besjede – koja se, uzgred rečeno, ne odnosi samo na buku – neka nam posluži izvadak iz jednog od članaka, koji je u nekadašnjoj "Nedjeljnoj Dalmaciji", u odjeljku (*rubrici*) "TV-notes", pisao pokojni splitski objavnik i književnik (roman "Biografija utopljenice") Branko Belan. On kaže: *Ne smatram, da u oblast kulture spadaju nastupi naših punk-ansambala, koji su nalik na obezglavljenost, na suton duha i ukusa ... U jednoj od epizoda dokumentarne TV-serije 'Najvažnija je ljubav' američki komentator zbivanja u domeni estradne muzike 70-ih godina rekao je, da američki punk-ansambli predstavljaju posvemašnju dekadenciju u odnosu prema ranijoj estradi. Naš punk oponaša američki punk dekadence, ali ide još dalje po toj silaznoj putanji. Ono, što ti 'punkeri' izvode, nema nikakva značenja, osim što nam podredno govori o nekom obliku eskapizma, koji bi nas morao zabrinuti ...* A napuštajući područje (*segment*) *punka* – čime se i podpisnik redaka, koje upravo čitate, vraća najavljenomu pitanju buke na tim javnim bludilištima – Belan dobrano proširuje suriečje, kad upozorava: *Mene je strah budućnosti te omladine, na kojoj bi budućnost morala počivati. Strah me je te svevladajuće praznine u glavama tih malodobnika i malodobnica, dovedenih pred objektiv kamere, da dožive i svoj televizijski orgazam. Nisu to vježbe, iza kojih će nešto uslijediti.* (Zapravo i hoće – ali što?! A.G.) *To je sve. Završna predstava! Nije to neka psihopatološka kura u tamo nekom sanatoriju – to je, na žalost, zbilja. To su stvari za duboko razmišljanje!*

Ponovimo pitanje, koje je sve prije nego govorničko: zašto je pojavak buke bitan u suriečju, kojime se bavimo? Prije svega po onome, čega se iz gotovo trideset godina stare TV-odašiljke o ekologiji neodređeno sjećam; bavila se bukom, koja je neizbježna, jer je dio plaćena posla (eto,

danas se, nažalost, mora i ta vriedna pojedinost naglasiti!): kamenolomi, razčišćivanje grmlja, da se oslobode površine za sadnju, pa čak i huk traktora ... Kada je u pitanju *rock and roll*, rieč je o sasvim različitoj vrsti buke, koja je to opasnija, što je svedena na zatvoren (i zadimljen) prostor. I dok se tvornice diljem svieta množtveno zatvaraju, pa zajedno s nestankom buke strojeva nestaju i same predpostavke uobičajena (*normalnoga*) života i dostojanstva ljudi izbačenih na ulicu ili prisiljenih na opasne posle, od kojih ne mogu živjeti (razminiranje u Hrvatskoj, čime su poniženi junaci Hrvatskog obranbeno-osloboditeljskoga rata), postoji, eto, i stvarobožena buka, o kojoj se ne smije ni razmišljati u zdravorazumskim pojmovima (*kategorijama*), a kamoli njezinu posvećenost poricati. Dakle nešto, što po misloslovnim mjerilima (*logičkim kriterijima*) JEST buka, neprikladno je odrediti na smislen način – ona se smije samo obožavati! Za one, koji odbijaju prihvatiti takvo komesarsko izpiranje mozga, uviek je na razpolaganju popravni izpit na Prokrustovoj postelji niekavačkoga (*nihilističkog*) jednoumlja!

Ovo nas dovodi do osnovnoga predmeta – **narkomanije**, te "predinternetske" pošasti, koja već desetljećima ugrožava i još nerođenu djecu. Prije nego što se občinio ponavljalicom (*mantrom*) o "ugroženosti srbstva", tim se pitanjem u jugoslavenskim umni(čki)m (*intelektualnim*) krugovima (možda) najviše bavio Dragoš Kalajić. Tako on pred odprilike četiri desetljeća naglašuje – kao riedko koji ini razčlanbenik (*analitičar*) – poraz "odpora, na koji je nailazilo širenje 'rock and rolla' sredinom 50-ih godina", odpora "potaknuta sviešću o ugroženosti ćudorednih načela", koja su se tih godina ipak pokušavala odhrvati zloslutnomu krdotrku (*apokaliptičnom stampedu*) bezčašća. "Krhkost i oskudnost tih načela", nastavlja sročitelj, "svjedoči i o slabosti odpora, te danas" [1970-ih godina] "glasba vrste 'rock and roll' nadmoćno (*suvereno*) vlada svim ozvučno-slikovnim (*audio-vizuelnim*) kanalima općitaba (*komunikacija*) u zapadnoj kulturi" (ovdje je opet neizbježno prisjetiti se onog Lukačeva dizala, "lifta za gubilište kulture").

Nazivajući "disk-džokeje" (kako ih on zvukovnim pravopisom upisuje) "vračima nove religioznosti" Kalajić nastavlja: *Tako se vjernici 'rock-and-roll-religioznosti' održavaju u stanju stalne obamrlosti* (transa) *i nerada*

(pasivnosti), *s nepredvidivim nizom izrodnih posljedica, koje se najvidljivije očituju već na 'površini' problema, odmuževljenim i poženstvenjenim* (deviriliziranim i efeminiziranim) *ponašanjem, pri čemu duge kose nisu samo izraz modnih, već i bitnih promjena* ... (Navodeći ovu rečenicu najprije sam kanio doista pomalo nezgrapan izraz "devirilizirano i efeminizirano ponašanje" izostaviti, jer se takvi pridjevci (*epiteti*) ionako bilo gdje riedko rabe. Međutim, naknadnim izčitavanjem ovoga diela štiva zaključio sam, da su oni ne samo bitni, već i neizbježni u zadanome suriečju. Pridjevi, naime, koji u svim europskim jezicima označuju odklon od pojmova 'mužkost' i 'ženskost/ženstvenost' iznimno su bitni, jer su oni zapravo kamen temeljac u stvarobožitbi LGBT-skupina.) *Ta nesuglasja* (disharmonije) *i neskladi* (aritmije), nastavlja naš sročitelj, *stvaraju procjepe u duši, kroz koje se najlakše ubacuju željeni sadržaji. Rock-and-roll-glasba unosi u dušu mladih rušiteljske sadržaje, kao što je poziv na spolno sveobćenje* (seksualni promiskuitet), *odavanje omamilima* (drogiranje), *otuđenost* (alienaciju) *i napuštanje svih ćudorednih pravila* ...

Vjerojatno da ne bude već u to doba (njegova knjiga "Smak svijeta", iz koje su uzeti ovi navodi, objavljena je godine 1979. u Zagrebu) zamiećen (*percipiran*) kao "crna ovca" u okružju, već tada občinjenu *rock-and-roll*-zloznačjem (*sindromom*), Kalajić podastire neke zanimljive primjere, koji štoviše nehotice podupiru njegove postavke (*teze*). Tako on navodi rieči stvaroboženoga rokera (naravno, i omamožudnika /*narkomana*/) Franka Zappu, koji priznaje, da su "prejaki zvuci i svjetlostni učinci (efekti) danas nuždna sredstva zabluđivanja (indoktrinacije)"(!). Još je zanimljiviji navod iz pera "muzičkoga komentatora" lista *Holiday* (Kalajić mu ne navodi ime), koji se vjerojatno bori s vjetrenjačama, kada lakovjerno (*naivno*) kaže: *Je li moguće, da nakladnici* (producenti) *ne razumiju šatru* (slang) *pjevačā pa izdaju takve ploče, ne shvaćajući o čemu se u tim pjesmama govori?* [Taj novinar vjerojatno je bio "hlebinac", kada je mogao tako neizkusno razmišljati!] *Mnogi izdavači sliežu ramenima i mlako se pravdaju: 'Te su pjesme odraz našega vremena.' Oni kao da žele zanemariti činjenicu, da ih najviše slušaju djeca izpod 14 godina. U tim se pjesmama njima, koji su najpodložniji lošim utjecajima, podastire, da je mudro i veoma 'šik'*

odreći se odgovornosti i težkoća ... i zaroniti u maglu marihuane, LSD-a i heroina.

Konačno, jedan od riedkih američkih protivnika stvarobožitbe *rock'n'rolla*, Gary Allen, već je krajem šestdesetih godina u to suriečje ubacio političko-tržištni pojavak, koji se danas gotovo izključivo prepoznaje kao *establishment. Mladi su ljudi u zabludi, kada misle, da se bune protiv establišmenta. Upravo establišment upravlja radijskim i tv-postajama, časopisima s najvećom nakladom i nakladničtvom ploča, koje su rock-glasbu i njezine izvođače pretvorile u moćne činbenike američkoga života ... Bez tih priobćivala establišmenta LSD bi bila tri bezsmislena slova abecede za većinu ljudi, a marihuana bi ostala uteg povezan s džez-glasbenicima i zločincima, a nikako neprolazno sudobničtvo* (moda) ... *Naši bi malodobnici* (tinejdžeri) *dobro učinili, da se upitaju, nije li ovo, što se događa, dio urote, koje će konačna žrtva biti cjelokupni mladi naraštaj Amerike?*

... Ili Hrvatske i bilo koje druge europske zemlje – to je, uostalom, pitanje, do kojega je izopačenoj (*pervertiranoj*) EU-demokraturi stalo koliko i do lanjskoga sniega!!! To je neljudsko zloznačje (*sindrom*) u međuvremenu poprimilo čudovištne razmjere, o čemu svjedoči i "sitna" viest, da je na nekome plesnjaku (*disko-klubu*) u Melbourneu prije nekoliko dana zabilježen vjerojatno do sada najmnožtveniji skup (*seansa*) uzimanja omamila. A evo, što o tome piše Đurđica Ivanišević-Leib u "Glasu Koncila": *Kristina Turčin piše o festivalu 'Ultra', koji se počeo održavati redovito svake godine u Splitu. Prošlogodišnja 'Ultra' okupila je oko 150.000 mladih ljudi iz 143 zemlje svijeta, što je dobro za razmjenu iskustava mladih ljudi. Međutim, ta iskustva znaju biti i tragična, jer je potrošnja ecstasyja u Splitu porasla 15 puta u odnosu na potrošnju tijekom klasičnog turističkog tjedna, te čak 30 puta u odnosu na prosječnu potrošnju izvan sezone. Ilegalne se droge u Splitu konzumiraju u mnogo većim količinama nego u Zagrebu. Dvostruko češće se uzima kanabis, a heroin čak trostruko češće. Sve to je ispitao vladin Ured za suzbijanje zloporabe droge ... Dr. Senka Terzić upozorava, da je Split grad s visokom stopom ovisnika o opijatima, a po potrošnji kanabisa Split je na prvom mjestu. A Željko Petrović, ovlašten za obavljanje poslova Ureda za suzbijanje zloporabe droge, naveo je, da nije protiv 'Ultre', nego želi vidjeti, kakvi su utjecaji turističke sezone, odnosno migracija, te se pripremiti za to* ... Pos-

ljednja navedena rečenica najznakovitija je u ovome suriečju. Svaka čast gosp. Petroviću, naime, ali čemu takva malodušnost (defetizam) ("nije protiv 'Ultre', nego...")? Ako je očito, da takva trendovska bludilišta uzrokuju (generiraju) pojačano uzimanje omamila, zašto, za Boga miloga, ne biti protiv njih?! Čemu takva udvornost pred ološem, koji danas vlada zapadnim svietom?! Zato jer to naređuje Europska unija, jadna i kukavna, kakva već jest?! Nije li možda izlaz u staroj crnogorskoj izrjeci "Na ljutu ranu ljuta trava"?!

Možda je sedamdesetih i početkom osamdesetih godina prošloga stoljeća najveći poricatelj (*kritičar*) svjetonazora, koji danas neopozivo (*definitivno*) vlada zapadnim svietom, bio beogradski liečnik i objavnik Bogdan Šekler, podrietlom Crnogorac – rabio je izključivo iekavicu, sa srbskim jezičnim značajkama kao "kritikovati, diskutovati", što danas pripada novostvorenu crnogorskomu jeziku. U knjizi jednostavna i znakovita naslova "To sam rekao", sastavljenoj od njegovih mahom kraćih novinskih napisa, Šekler pomalo nezgrapnim izričajem izkazuje svoju ljudsku i strukovnu (*profesionalnu*) zgranutost zlom, koje se desetljećima valja zapadnom polutkom. (Zastranak /*digresiju*/, koji sliedi i koji mi je "u hodu" pao na pamet, najprije sam bio odlučio izostaviti, ali sam poslije procienio, da se uklapa u suriečje, kojime se bavimo. Mislili mi, naime, što god hoćemo o Davoru Bernardiću, zapisao sam jednu njegovu izjavu o opojilu još u vrieme, kada sam jedva znao, tko je on: "Droga je zlo, koje uništava sve one vriednosti, koje je taj mladi čovjek mogao dostići." Danas, kada je Bernardić čelnik SDP-a, stranke u razpadu, zaključujem, kao i onda, da takvo što može izjaviti samo častan čovjek. Bernardićeva je sadašnja težkoća u tome, što, po svemu sudeći, ostatak stranke ne dieli njegovo mišljenje. U slučaju da on i dalje uztraje u takvu ćudoređu, to se kosi s prepoznatljivim nazorom njegove stranke, za koju je, nažalost, razvikana (*famozna*) "dekriminalizacija lakih omamila" daleko vrjednija od obrane radničkih prava, kojih se SDP-ovci sjete tek u žučnim razpravama s HDZ-om u sabornici!)

Vratimo se Šekleru! On na neki način proširuje suriečje besjede, kada opisuje svejugoslavenski rokerski domjenak na beogradskome konjotrkalištu (*hipodromu*) u rujnu godine 1981.. Ta pobjedonosna (*triumfalna*)

"ujdurma" bila je najava sveobće pobjede *rock-and-rolla* (i svega, što uz njega ide) zauzimanjem i onih područja, koja još nije osvojio. To je ponukalo beogradski vjerski tjednik "Pravoslavlje" (kojemu je i tada "srbstvo" bilo vrjednije od vjerskog osjećaja zadana naslovom tiskovine), da s pravom obtuži komunističku vlast za ulagivanje zapadnjačkim prohtjevima tadašnje jugoslavenske mladeži, kako bi ona što manje razmišljala o svojim životnim pitanjima. Prije nego što se pozabavimo najavljenim Šeklerovim štivom, nuždno je prisjetiti se obožavanoga (*kultnog*) Woodstocka. Ne znam, koja je već obljetnica te rokersko-narkomanske "mise" prošle godine nekoliko dana vladala hrvatskim tiskovnim i elektroničkim priobćivalima, što daje pravo onima, koji već odavno tvrde da *rock and roll* (kao i njegove naknadne bezbrojne inačice /*mutacije*/) znači neku vrstu (novo)religijskoga zanesenjačtva (fanatizma).

Šeklerov odnos prema hipijevsko-rokerskom obredu (*ritualu*) kraj Careve Ćuprije podpuno je oprječan (diametralno se razlikuje) toj zagrcnutoj opijenosti (*ekstatičnosti*). *Ravno polje pod jutarnjom rujanskom izmaglicom,* počinje sročitelj svoju žalopojku, *gotovo u nedogled prekrivala su tjelesa usnula, izmiešana, blatnjava i zaliepljena za ilovaču konjotrkališta. Čudna ravnodušna lica, neviđena licoslovlja* (fizionomije) *... sve okaljano do grla blatom, u kojemu se svi valjaju i ležkare. Neko pakleno taborsko ozračje* (*logorska atmosfera*), *čudna kažnjenička mirnoća, kao da se svakoga trena iz tih tjelesa u blatu treba izdići vapaj za spasom ... Sve je prekriveno prljavim izmiešanim tjelesima, koja driemaju i gledaju u nebo. Neki se tek razsanjeni ljube. Nema stida ... A na ravninu konjotrkališta konji niesu izlazili tih dana. Nestali su. Moguće je, da u čudu po stajama hržu i udaraju kopitima u zatvorene vratnice. Konji ne će prepoznati zelene livade, na kojima su do jučer trčali ...*

"Na kraju balade" Šekler se odlučuje za zaključak, koji se sastoji od govorničkih pitanja – bez upitnika. *Kuda će dalje otići te djevojke i mladići. U kojim će se vodama okupati i što će zaželjeti, kad opet usnu negdje na putu.* [Najvjerojatnije – još više rok-glasbe i još više omamila!] *Koje će ih klinike danas ili sutra primiti. Koji su to poslovi, kojima će se oni ipak baviti ...* [I opet – najvjerojatnije: (od)uzetnički poslovi, uz bradu od tri dana i ušmrkavanje kokaina u stankama poslovnih sastanaka ili pijančevanja (*tulumarenja*)!]

Pregledavajući i izpravljajući vlastiti rukopis samo (mi) se od sebe postavlja pitanje: kada i kako je sve to počelo? Mi, koji smo krenuli u školu godine 1950. ili, recimo, do polovice toga desetljeća, živjeli smo u nekome sasvim drugčijemu dobu. Komunističkome, naravno, ali upravo nastojim što dublje proniknuti u onaj nedovoljno iztraženi, pa samim tim i skriveni dio ledenjače (*sante leda*), jer se onaj vidljivi dio već izlizao od pretjerane uporabe. Drugim riečima, zaustavljanjem na vidljivu dielu ledenoga briega, onaj nevidljivi dio ostaje nam i dalje podpuno skriven – ali, ovo je ipak neko sasvim novo suriečje, vriedno pažljiva proučavanja!

***

Na samome početku govorili smo o narodnim pjesmama i zabavnicama (*šlagerima*) u prostoru bivše države (bajkovita */legendarna/* je bila smotra "festival zabavne glasbe" u Opatiji, a kasnije i u Splitu i Zagrebu; festivali u Beogradu i Sarajevu bili su znatno manje unarođeni */popularni/*), ali i o tada vrlo unarođenoj glasbi, koja je dolazila iz Amerike: naknadno mi je palo na pamet, da je kasnih šestdesetih (dakle, odprilike prije pola stoljeća) i ranih sedamdesetih godina bila vrlo unarođena (i često oponašana /imitirana/) meksička glasba – ali znatno više u Srbiji i Macedoniji nego u Hrvatskoj. Ukratko, bilo je to vrieme, danas nezamislivo, prije *rock-and-rolla*. Umjesto prekomjerne "mudroslovitbe" dostaje prisjetiti se tih događaja od pred pola stoljeća, pa i nešto više. Istini za volju, nisu se tada "pjevale samo borbene", osim za državne praznike. Krajem petdesetih godina pohađao sam gimnaziju u Šibeniku – zadnjih smo godina išli na tadašnje "plesnjake", na kojima su svirali sastavi, u kojima su glavna glasbala (*glasbeni rekviziti*) bili klarineti i trube – bubnjevi su bili u zaleđu (*drugome planu*) i znatno manje bučni. Omiljeli su hrvatski pjevušci (*crooneri*) tada bili Ivo Robić i Stjepan Jimmy Stanić (u Rieci, gdje sam imao bližu rodbinu, iznimno unarođeni pjevači na "plesnjacima" bili su Bruno Petrali i Zvonimir Krkljuš). Pojavili su se i prvi domjenci, "žurevi" (danas jedva itko zna, što to znači), gdje su se javljale prve naklonosti, "simpatije" (kako "starinski" nenametljivo */decentno/* to danas zvuči!), i postupno stjecala prva ljubavna izkustva.

Čemu, uostalom, ovaj zanosni (*patetični*) izkorak u prošlost? Prije svega, da i oni, kojima to još nije jasno, shvate, kako su se čitavi naraštaji

rađali, odrastali, zabavljali se i zaljubljivali, živjeli manje ili više pun i sretan život i bez *rock-and-rolla*. Ako ništa drugo, živjeli su sretnije i PRIRODNIJE (*NORMALNIJE*) nego ovi današnji, koji nadzanosno (*ekstatično*) obožavaju *heavy-metal*-maniake ili drogirane četnike iz podvrste "Bore 'Čorbe'"! *Bora Đorđević i njemu slični na dvie pune stranice 'Svijeta' daju izjave i upućuju nam 'mudre' misli i poruke. "Halal nam ćufte", ako smo spali na to, da nam se mladež ugleda u njih i njihove životne nazore* [...]. *A gdje su propiti* (intervjui) *s odgojiteljima* (pedagozima), *liečnicima, znanstvenicima i neprolaznim umjetnicima. Oni nam vjerojatno nemaju što kazati, nemaju tako iztančan* (fin) *rječnik i riznicu* (*trezor*) *misli, oni ne mogu za sebe reći 'Ja sam revolucija', kao neki Bora Đorđević iz 'Riblje čorbe'*... (Kasnije se taj omamljeni */drogirani/* četnik "proslavio" izjavom "Za ideale ginu budale" – koja se, naravno, nije odnosila na četnike: uostalom, "Bora Čorba" bio je jedan od najžešćih zagovornika napada na Hrvatsku!) *A ti ljudi ne bi bili sposobni služiti se tako liepim prostačkim riečima kao Bora* [...], *niti bi njihova šatra podizala nakladu.* (Smail Grbo u "Pismima čitalaca" sarajevskoga "Svijeta" – krajem godina 1980-ih).

Nedugo nakon što smo u mnogim tiskovinama mogli pročitati uzhićene smrtopise (*nekrologe*) obožavanim rokerskim zviezdama, kao što su Prince i George Michael (prisjetimo se, na kakav je *auto-da-fe* bila prisiljena novinarica HRT-a, kojoj se omakla nepoćudna primjetba o spolnom usmjeraju (*orientaciji*) potonjega), slučajno sam naišao na izjavu još jednog obožavanoga *rock-stara*, koji je također umro prošle godine, Davida Bowieja, a koja će mnoge iznenaditi (dana je krajem godina 1960-ih!). *Svi smo mi* [t.j. rockeri – rekao je Bowie] *često ponavljali, da koristimo 'rock and roll' prije svega, kako bismo promienili sviet, u kojemu smo prisiljeni živjeti. Izpostavilo se, nažalost, da se mi, zajedno s našom publikom, vrtimo u začaranu krugu, po kanalima* [naravno, medijskim], *koji su nam unapried pripremljeni i dobro podmazani. Danas je bjelodano, da je 'rock and roll' mrtav* [!!!], *dajbudi u razmjerima njegove izvorne odrednice. A čime se može zamieniti 'rock and roll'? Samodržtvom* (diktaturom)*! Postojeće je ćudoređe na obezhrabrujućoj razini* [zaprepašćujuća izjava za rasnoga rokera!] *i samo neka čvrsta desničarska vlada može tu nešto učiniti.* Nije li to proročansko prizivanje Donalda Trumpa?!

***

Vratimo se pri kraju opet osobnim uspomenama iz kasnih petdesetih godina, iz prvog europskoga desetljeća nakon strahotnoga rata, ali i jedinoga, koje možemo nazvati "predrokerskim". Govorili smo o tada popularnoj glazbi (zabavnoj i narodnoj), o radosti i težkoćama odrastanja – a sada sliedi ono, što je u ovome suriečju najvrjednije. Budući da tada još nije bila dostupna daljovidnica */televizija/* (omrežje */internet/* i njemu slična "čuda" tada su spadali u znanstvenu snatru */fantastiku/*), posebno smo se mi, živeći u Hrvatskoj, mogli dobro obaviestiti o onome, što se događalo u svietu – "Vjesnik" je, naime, bio najbolji dnevnik u Jugoslaviji, a "Vjesnik u srijedu" jamačno jedan od najboljih tjednika na svietu! Da ne duljimo – u tim smo tiskovinama prvi put čuli za omamila (ali ne i u slikopisima */filmovima/*: tada je, naime, u Hollywoodu vladao ćudoredno strogi "Hayesov kodeks", koji je zabranjivao promiskuitetne sadržaje, o psovkama da i ne govorimo!). Ovaj svojevrstni zastranak iznimno je bitan prije svega, jer smo iz tiska doznali prvi put za omamilo.

Kada smo shvatili, o čemu je zapravo rieč, čudom smo se čudili i pitali, kako tim našim vršnjacima na drugome kraju svieta uobće može pàsti na pamet gutanje nekakva praha, a o razvikanim "špricama" da i ne govorimo! Uporabit ću onu otrcotinu: "voljeli smo sve, što mladi vole", pa je gotovo svima u našemu naraštaju bilo zaprepašćujuća (*šokantna*) spoznaja, da u toj dalekoj "obećanoj" zemlji ima sve više naših vršnjaka, koji nabavljaju nekakve igle i ubrizgavaju tko-zna-kakav otrov u sebe. Sjećam se naših razgovora u slogu "je li moguće, da takvi luđaci uobće postoje"...

Time je, štoviše i za pisca ovih redaka pomalo neuobičajeno, završena priča o nepovrjedivu božanstvu, 'rock-and-rollu'. A završena je prije svega, jer je taj nećudoredni preinačenik (*mutant*) toliko sveobuhvatan, moćan i nepobjediv, da uviek iznova daje povoda za proučavanje i razčlanbu. Omamilima i čudovištnim *Facebook*-svjetlopisima sluđeni mladac, koji je bezćutno i bez trunčice kajanja ubio svoje roditelje, zoran je dokaz tomu! (Budući da je *rock'n'roll* neizcrpan predmet za razmatranje, on doslovce vapi, da u "CAJTuNGu", gdje pojmove pod nadnaslovom

"Prilozi za rječnik svjetonazornoga bludopisa (*pornografije*)" obrađujem prema abecednome redu, uskoro dođe kao proširenje ovdje zadana suriečja pod slovom R.)

Osnovni razlog "priekida" ove izazovne zadaće (*teme*) ipak je sveobuhvatniji – ali prije svega izazovniji. Upravo mi je sustavno bavljenje tim predmetom privelo spoznaju, da su se i fašizam (nacizam) i komunizam neuzporedivo više brinuli o ćudorednome svjetonazoru nego današnja EU-antidemokracija (štoviše – ćudoredno izopačeni europski moćnici takav svjetonazor sustavno izvrgavaju ruglu!). A budući da pažljivo proučavanje određenoga suriečja nuždno izključuje danosti, koje ne spadaju u njegovu srž (*meritum*), takav pristup izključuje i komunističke i fašističke zločine, iz jednostavna razloga, što je nepametno "miešati kruške i jabuke". Povod za takvo razmišljanje bio je prisiljen opoziv Ilčića, mladog i pristojnog obiteljskoga čovjeka, koga je ministar vanjskih poslova MORAO odpustiti pod pritiskom ulične rulje!!! Ali to je – kako bi rekao točitelj iz najluckastije komedije Billyja Wildera "Slatka Irma" – jedna sasvim druga priča, koja doslovce vapi za posebnom obradbom! Vratimo se, nakon ovoga nuždnoga zastranka, opet neizbježnomu 'rock-and-rollu'.

Pripremajući se, naime, za zaključni dio ovog oriečja, naišao sam na TV-razporedu na svojevrstan opušten propit (*ležeran intervju*) s iztaknutim vremešnim HDZ-ovim čelnikom, u kojemu je novinarica izpitivala dugogodišnjega dužnostnika Sabora gotovo jedino o sadržajima nepovezanima s politikom. Što mi je posebno izazvalo pozornost, bila je izjava gospodina, da, između ostaloga, voli i glasbu, koju izvodi rok-sastav *The Bambi Molesters*, što me je – iako sam i sam u poodmakloj životnoj dobi, koju lakše podnosim opuštenošću i smislom za **zdrav** humor – moram iskreno priznati, osupnulo (*šokiralo*). Gotovo smo svi kao djeca pročitali knjigu i gledali slikopis (*film*) o Bambiju, junaku basne o dražestnoj bezazlenosti, koja je djecu podučavala dobroti i nevinoj ljubavi. Iako je izvorno značenje englezkoga glagola *molest* "dodijavati, dosađivati, uznemirivati", danas se značenje (posebno) priloga sadašnjega (*participa*) *molesting* svodi jedino na spolnu zlorabu maloljetni/k/c/a. *Bambi Molesting* nije, naravno, jedini ćudoredno ogavan naziv u svietu 'rock'n'rolla',

ali, premda svaka čast svakomu, kada predani katolik, suprug, otac i djed, može obožavati glasbu sastava, koji već svojim odurnim nazivom drzko vrieđa osnovne postavke (*postulate*) kršćanskoga ćudoređa – to je ipak previše!

Budući da su mnoga djeca sliedom "idilične" popustljivosti (*permisivnosti*) zapadnoga svieta izabrala smrt zbog omamila, a poneka štoviše i u krdotrku na rok-koncertima (godine 1980. neka je djevojčica u Zagrebu pregažena na koncertu ovdje već spominjanoga "Bore Čorbe"), svojedobno je naslovni junak englezke kriminalističke nizanke "Inspektor Morse" popratio (*komentirao*) ubojstvo djevojke na rok-koncertu riečima "Ovo je kao 'Frulaš iz Hamelina'", pozivajući se time na bolestnu (morbidnu) staronjemačku bajku, u kojoj se svirač na svirali koristi glasbom, koja občinjava i time odvodi svu djecu (izmišljenoga) seoceta iz naslova u sigurnu smrt.

Konačno, kada sam sa suprugom išao u Zagreb vidjeti tadašnjega papu Benedikta i okriepiti se njegovom molitvenom porukom, ne samo da smo se pobojali, kako ćemo oglušiti od pretjerane buke, koju je izazivala zaglušujuća rok-glasba (za Boga miloga, *what rock has to do with it*?), već smo poslije na HTV-u vidjeli, kako – čekajući čitave noći da vidi i čuje papu čovjekoljubca (humanista) i mudroslova – skupina mladića pjeva pjesmuljak tada unarođene rok-grupe *Sexy Motherfuckers*. Danas gotovo svi znaju ogavno značenje te druge rieči: u bivšoj se"Jugi" za manje prostote izbacivalo iz škole (kako nam je zgodoviedkom (*anegdotom*) pokazao pokojni suradnik "Marulića", gosp. Galić iz Zadra). Jasno nam je, da su se u bivšoj državi za praznike "pjevale borbene" – ali, kako je moguće, da smo danas spali na OVO?!

Mladen IBLER

Moja majka Kornelija Sertić*

U *Slobodnoj Dalmaciji* od 3. lipnja 2006. u zanimljivu članku pod naslovom *Žene preuzele liječničku struku* uočio sam rečenicu: "Napokon, prva doktorica medicine koja je promovirana na Medicinskome fakultetu u Zagrebu bila je Kornelija Sertić 1917." To nije točno.

U *Zborniku liječnika Hrvatske 1874.–1974.* (Zagreb, 1974.) stoji pak, da je "Medicinski fakultet završila u Zagrebu 1924.", što je također netočno. To me je ponukalo, da pomnije pregledam majčine izprave (listine) očuvane u obiteljskoj pismohrani, na kojoj se temelji ovaj članak.

Obiteljsko podrietlo

Kornelija Sertić rođena je u Svetome Ivanu Zelini 25. rujna 1897. kao kći kr. gruntovnika[1] i mjernika Milana Sertića, podrietlom iz Saborskog u Lici, i majke Zlate (Aurelije), rođene Rogina, iz Zlatara. Otac je Milan nakon završetka *Pomorske škole* godine 1888. u Bakru neko vrieme plovio, no nakon brodoloma kod Sicilije odlučio je napustiti plovitbu, izučio za mjernika i živio u Krivome Putu. Njegov otac Gabro Sertić bio je občinski bilježnik u Plaškome.

Školovanje

Kornelija je sa svojom dvie godine mlađom sestrom Zdenkom pohađala u istome razredu pučku školu u Omilje-Moravču.

Zbog otčeva se posla obitelj Sertić godine 1909. seli u Karlovac, gdje najprije stanuje u Pekarskoj ulici te poslije na Senjskoj cesti br. 8. Kornelija i njezina mlađa sestra Zdenka upisuju se u *Višu i obću pučku djevojačku školu*, gdje pohađaju nastavu u istome razredu. Kornelija istodobno po-

* Rad je već objavljen na omrežju, s brojnim svjetlopisima.

[1] gruntovnik (njem.) – zemljištno-knjižni službenik

hađa i *Gradski glasbeni zavod* u Karlovcu, gdje uči svirati na glasoviru, te ju godine 1913. učiteljica Nevenka Bach ocjenjuje ocjenom *veoma dobar*.

Godine 1915. obitelj Sertić seli se u Zagreb i stanuje u Petrinjskoj 34, a Kornelija nastavlja izobrazbu na zagrebačkome *Ženskome liceju*,[2] koji završava 15. lipnja 1917. s izvrstnim uspjehom, o čemu je od ravnateljstva dobila posebnu potvrdu. U okviru liceja bila je učlanjena u *Marijin zbor*.

Dne 11. lipnja 1918. Kornelija Sertić upisuje se na *Medicinski fakultet u Zagrebu*, uspješno polaže predizpite (kolokvije) i na životoslovnome zavodu (fiziološkom institutu) dobiva plaćeno mjesto pokazivačice (demonstratorice).

S obzirom na to da predavanja iz nekih predmeta na zagrebačkome medicinskome fakultetu još nisu bila uzpostavljena, Kornelija nastavlja studij na *Medicinskome fakultetu u Grazu*, što je vidljivo iz *Absolutoriuma*[3] potvrđenog od rektora *Sveučilišta Karl-Franzens-Universität i* dekana *Medicinskoga fakulteta u Grazu*, od 17. travnja 1923. Predavanja, predizpiti i izpiti na *Medicinskome fakultetu u Zagrebu* bili su tada ravnopravno (*al pari*) priznati na *Medicinskome fakultetu u Grazu*.

(Nevjerojatno, diploma *Medicinskoga fakulteta u Zagrebu* nije bila priznata 1966. u Danskoj, te ju sročitelj (autor) ovoga članka nije mogao ponašiti (nostrificirati) ili, točnije, ponjihoviti u Danskoj, već je morao polagati sve predkliničke i kliničke izpite, kako bi stekao diplomu danskoga *Medicinskoga fakulteta u Aarhusu*.)

Kornelija Sertić izpitom je iz kirurgije 7. svibnja 1923. položila treći strogi izpit (*rigoroz*) na *Medicinskome fakultetu u Grazu* te je nakon toga, 30. studenoga 1923., promaknuta kao prva liečnica na *Medicinskome fakultetu u Zagrebu* (*Liječnički Vjesnik* 128:65-138, Zagreb, ožujak–travanj 2006.).

[2] licej (grč.) – srednja škola, gimnazija

[3] absolutorium (lat.), Absolutorijum (njem.) – razrješnica, odpustnica nakon završena studija

Službe

Od 1924. do 1928. radi u *Epidemiložkome zavodu*, gdje joj je voditelj dr. Borčić, zatim u *Drž. Dječjemu dispanzeru* u Zagrebu kao asistentica, i specializira pediatriju u Zagrebu te kao stipendistica *Rockefellerove zaklade* na *Klinici za preventivu dječje sušice* u Parizu.

Od 1928. do 1931. specializira sušicu i plućne bolesti u državnome lječilištu u Topolšici i protusušičnome dispanzeru u Zagrebu, te radi u zagrebačkoj školskoj poliklinici kao zamjenica voditelja. Na poticaj prof. dr. Andrije Štampara ustrojava *Dom narodnoga zdravlja* na Sušaku i zdravstvene postaje u Hrvatskome Primorju. Od 1930. do 1943. radi kao viši pristav i zdravstvena nadzornica u *Antituberkuloznome dispanzeru* na Trešnjevci u Zagrebu.

Obitelj Ibler u ratnome vihoru

Kornelija Sertić udala se 29. veljače 1932. za kolegu ftiziologa dr. Stanka Iblera, sina hrvatskoga novinara i književnoga prosudbenika (kritičara) Janka Iblera. Vjenčao ih je župnik mons. dr. Svetozar Ritig u crkvi Sv. Marka u Zagrebu.

Za vrieme je 2. svjetskoga rata Stanko Ibler unovačen godine 1943. kao domobranski liečnik. Prije Uzkrsa, dne 23. ožujka 1943. u bitci na Papuku blizu sela Velika zarobili su ga partizani, o čemu Korneliju u svojemu pismu izvješćuje prič. satnik Dragutin Markulin. Želeći nešto više doznati o sudbini supruga, Kornelija s propustnicom putuje vlakom 29. ožujka 1943. u Požegu, no vraća se u Zagreb 4. travnja bez novijih viesti. Zbog dugotrajnoga periapikalnoga zubnog apscesa ("granuloma") i susljedne upale zglobova priznaje joj se bolovanje.

Budući da joj je muž odveden u nepoznatu smjeru i kako mu je boravište bilo nepoznato, podniela je u ime svoje djece *Institutu za tuberkulozu* u Zagrebu molbu, da joj se dodieli izplata pripadajućih beriva. Ministar zdravstva i udružbe ND Hrvatske Janko Tortić tu je molbu prihvatio.

Nažalost, pismo Stanka Iblera, u kojemu ju izvješćuje, da je živ i radi u partizanskoj bolnici kao pošličar (*epidemiolog*), palo je u ruke Gestapoa, o čemu ju je pravodobno jedne večeri obaviestio u ordinaciji njezin bivši

bolestnik, koji je radio u zagrebačkome redarstvu. Mama je stigla rukom prepisati redarstveni zahtjev za utamničenje. Zatočena je kao njemački talac u zagrebačkoj tamnici na Savskoj cesti. Čamila je zajedno u izbici sa suprugom partizanskoga zapovjednika i poslije generala Ivana Šibla.

Njezina sestra, narodopisna slikarica prof. Zdenka Sertić s Kornelijinom djecom obilazi štoviše i njemačkog opunomoćenika u Zagrebu Siegfrieda Kaschea s molbom, da joj sestru oslobode iz tamnice. On odbija pružiti bilo kakvu pomoć. Kornelija je tek zbog osobnoga zauzimanja generala i ustaškoga pukovnika Tomislava Sertića puštena kući pa do kraja rata uzdržava obitelj kao liečnica članova *Hrvatske obrtničke komore*. U posebničkoj ordinaciji, Hatzova ul. 17, prima bolestnike i kao vješta kliničarka izvodi pneumotoraks bolestnicima sa sušičnim kavernama. Neke je liečila bezplatno. Zbog sigurnosti te da ne bude sama u stanu, iznajmljuje tatinu sobu njemačkim častnicima, od kojih se je prvi, ljubazan i pristojan gospodin, zvao Heinemann, a drugi je bio častnik protuzračne obrane i nosio odoru plave boje. Bila su to nemirna i nesigurna vremena. Na ormaru u našoj spavaćoj sobi stajalo je razpelo, pred kojim smo sestra i ja uvečer molili: "Dragi Bože, daj, da nam se tata živ i zdrav vrati iz rata doma ..."

Jedne kasne večeri 1943. iznenada su u maminu ordinaciju banula dva gestapovca u kožnim kaputima, u pratnji druge dvojice s čudnim kapama na glavi. Moja dvie godine starija sestra prepoznala je supruga naše sestrične Nade Novosel, a čitajući Đilasovu knjigu "Wartime" zaključujem, da je drugi vjerojatno bio Vladimir Velebit, koga su moji roditelji poznavali odprije rata.[4] Tek se 8. svibnja 1945. oko četiri sata poslije podne pojavila sestrična u našemu stanu i obaviestila nas, da je tata živ.

Daljnji rad

Nakon svršetka rata mama je radila kao ravnateljica *Doma zdravlja "Trešnjevka"* u Zagrebu, a nakon toga kao primarija i ravnateljica *Bolnice za plućne bolesti i sušicu* u Rockefellerovoj ulici u Zagrebu.

[4] Novosel, Đilas, Vladimir Velebit - gestapovci? Suradnja Gestapa i partizana? Je li to naznaka, da su partizani dojavili Gestapu prevratne pripreme Vokića i Lorkovića, koje je dopustio sam Pavelić pa prekinuo god. 1944.? (bilj. ured.).

Kao stipendistica udruge *L'Union internationale contre la tuberculose* bila je godine 1948. u Kopenhagenu proučavajući BCG-ciepljenje i suzbijanje sušice.

Bila je predsjednica tbc-odjela *Crvenoga križa Hrvatske* i za svoj stručni i družtveni rad primila više priznanja.

Objavila je sedam znanstvenih i stručnih radova, pet u domovini i dva u inozemstvu te više članaka u glasilu *Crvenoga križa Hrvatske* "Naš rad". Najvrjedniji su: *Liječenje pneumotoraxom sa socijalnog gledišta*, "Liječnički Vjesnik", 1933.; *Škola "en plein air"*, "Zdravstveni glasnik", 1930.; *Problem tuberkuloze na selu*, Ljubljana.

Godine 1965. imenovana je počastnom članicom *Jugoslavenskoga Crvenoga križa*, a godine 1966. savjetnicom Glavnog odbora *Crvenoga križa SR Hrvatske*.

Umirovljenje i odlazak

Prva liečnica promaknuta na *Medicinskom fakultetu u Zagrebu* Kornelija Sertić, odnosno primarija dr. Nela Ibler-Sertić, odlukom je od 26. listopada 1965. stekla pravo na zasluženu mirovinu od 31. ožujka 1966.

Doživjela je unučice Lucindu, Marijanu i Kristinu te unuka Kristiana Tomislava. Umrla je u Zagrebu 16. prosinca 1988. Njezin suprug prim. dr. Stanko Ibler, bivši ravnatelj *Bolnice za plućne bolesti Jordanovac*, umro je 12. listopada 1993.

Na jednom od maminih pisama iz obiteljske odmornice (vikendice) u Tuhlju – na kojemu je otac posebno naznačio, da ga čuvam, i pri tome podcrtao u njemu zadnju rečenicu – čitam:

Dragi moj Stanko, hvala Ti na izpraćaju, što si došao na prozor i mahao mi – jer smo, kako vidiš i znaš, blizu kraju našega, višeput težkog, ali uglavnom liepoga života.

Voli Te Tvoja Nela!

Stjepan RAZUM, zc

Svetojeronimski književnik Joso (Joja) Ricov

(*Kali, 25.III.1929. †Zagreb, 23.I.2017.)*

Sažetak

U Zagrebu je 23. siečnja 2017. umro pjesnik i član Hrvatskoga književnoga družtva Sv. Jeronima Joso (Joja) Ricov (*Kali, 25.III.1929. †Zagreb, 23.I.2017.). Roditelji su mu Ivo i Jakica, rođ. Rakvin. Zagrebačko mu je prebivalište bilo u Kopernikovoj ulici, u naselju Travno, u Novome Zagrebu. Bio je dokazani hrvatski domoljub pa je zbog toga stradavao od talijanskih fašista, njemačkih nacista i jugoslavenskih komunista. Gotovo je dvie godine proveo u logoru na otoku Grguru (1959.–1961.). Svojim domoljubljem i tom robijom bio je obilježen cieloga života. Težko se probijao do javnoga prostora. Zbog toga je više svojih knjiga objavio u vlastitoj nakladi. No, oazu prihvaćenosti i mogućnosti objavljivanja našao je u Hrvatskome književnome družtvu Sv. Ćirila i Metoda, odnosno danas Sv. Jeronima, kojega je članom bio preko petdeset godina (1966.–2017.). Surađivao je u svetojeronimskim zbornicima (1968., 1970.) i u časopisu "Marulić". Družtvo mu je objavilo osam samostalnih knjiga: *Marabunta. Pjesme (1955.–1959.)* (Zagreb, 1968.); *Slovoslovi. (o-gledanja), 1954.–1999.* (Zagreb, 2000.); *Talijanski futurizam, s predcima i potomstvom. Antologija* (Zagreb, 2004.); *Moj antifašizam. Autobiografija. Ogledi, putoslov, besjede* (Zagreb, 2006.); *Zadre moj domajo* (Zagreb, 2007.); *Jarboli novecenta. Antologija. Izbor, prepjevi i biobibliografske bilješke s oglednim orisima pjesnikâ* (Zagreb, 2008.); *Slov u samoboju. Ogledi i zôr (1957.–2007.)* (Zagreb, studeni 2008.); *(S)lovom u lik. Likovidi (1952.–2008.)* (Zagreb, 2009.). Posljednju godinu proživio je u domu Sv. Ane u Zagrebu, u Sopotu. Pokopan je 27. siečnja 2017. na groblju u rodnim Kalima, na otoku Ugljanu.

* Ovo je prošireno štivo predavanja, održanog u sklopu "Književne večeri četvrtkom", 23. ožujka 2017., u Hrvatskome književnome družtvu Sv. Jeronima, u Zagrebu.

Životopis

Nemajući pristup osobnoj pismohrani Joje Ricova, njegove životopisne podatke možemo crpsti iz njegovih knjiga i osobito iz njegove autobiografije.[1]

Joso (Joja) Ricov rođen je 25. ožujka 1929. u Kalima, kod Zadra. Roditelji su mu Ivo i Jakica, rođ. Rakvin. Osnovnu školu završio je u Kalima (1940.), te je započeo učiti soboslikarski obrt. Dvie godine pohađa klasičnu gimnaziju u Nadbiskupskome sjemeništu u Zadru (1941.–1943.). Početkom srpnja 1943. izključen je iz gimnazije zbog odpora potalijančivanju hrvatskog obalnoga područja te jasno izražena rodoljubiva, slobodoumnog i antitotalitarističkoga nazora. Uzprotivio se promjeni svojega prezimena Ricov u talijanski oblik Rizzo. Zbog svega su ga toga obtužili, da je "ateist i komunist", što je bio izličan razlog za izključenje iz škole, a pravi – navedeno rodoljublje i odpor potalijančivanju.

Zadnje dvie ratne godine (1943.–1945.) sudionik je hrvatskog odpora pa je bio štoviše i zatočenik u njemačkome logoru Musapstanu kod Zadra (1944.). Uhićen je sa skupinom otočana za Marijinih pobožnosti u svibnju 1944. u zvoniku Sv. Lovre u Kalima.

Po završetku rata nastavlja i završava realnu gimnaziju u Zadru (1945.–1950.). U tome srednjoškolskome razdoblju bavi se kiparstvom i glumom u Hrvatskome narodnome kazalištu u Zadru. S glumačkom je družinom gostovao u Šibeniku, Splitu, Dubrovniku i po otocima.

Dolazi u Zagreb te upisuje Filozofski fakultet Sveučilišta u Zagrebu, gdje i diplomira kao profesor slavistike (1959.). Kao student posvećuje se književnosti i prevoditeljskomu radu te likovnoj kritici. Na molbu prijatelja iz djetinjstva, Ante Bratulića, načinio je 1951. poprsje Josipa Broza za Prihvatilište za djecu i mladež[2] u Prilazu Đure Deželića. To je poprsje osvanulo i na naslovnici "Vjesnika", što mu je otvorilo put do nekih uredničtava.

[1] Glavni su izvori za ovo predavanje dvie knjige: RICOV, Joja. *Moj antifašizam. Autobiografija. Ogledi, putoslov, besjede.* Nakl. HKD Sv. Jeronima. Zagreb, 2006., 544 str. ♦ RICOV, Joja. *Slov u samoboju. Ogledi i zôr (1957.–2007.).* Nakl. HKD Sv. Jeronima. Zagreb, studeni 2008., 428 str. (osobito poglavlje "Pisac i djelo", str. 415–424).

[2] Jugokomunistički naziv: ... *omladinu*

Neposredno po završetku studija bio je sudionik *III. festivala jugoslavenske poezije na Autoputu "Bratstvo i jedinstvo"*, na dionici Beograd–Ohrid. Ondje je pobrao pljesak i potvrdu javnosti, što ga je stajalo slobode. Odmah nakon povratka, 17. srpnja 1959., uhićen je i zasužnjen u Zagrebu (Savska cesta 60). Prvostupanjskom odlukom[3] o prekršaju proglašen je krivim i kažnjen s 30 dana zatvora uz primjenu *zaštitne mjere upućivanja na boravak u određeno mjesto u trajanju* od dvie godine. Trideset je osuđenih dana već odrobijao u iztražnome zatvoru, a onda mu je tom uvrnutom presudom dosuđeno još dvie godine robije na određenome mjestu, t.j. na otoku Svetome Grguru.[4] Koje li nastranosti! Presudu je potvrdilo drugostupanjsko Vieće za prekršaje, u sastavu: Stjepan Potočki, Zvonko Ivanković (zvani Vonta) i Krunka Petrinović. A osuđen je, jer je, kako piše u presudi, izmišljao i širio uznemirujuće neistine o nacionalnim i družtvenim odnosima u tzv. FNRJ pa je tako sudjelovao u razpravi o stvaranju slobodne hrvatske države te govorio, da su članovi SKJ povlašteni i da kod nas nema dovoljno slobode, jer nema višepartijskoga sustava. A jedno od okrivljujućih djela bila je i njegova pjesma "Marabunta". Tako je on 26. studenoga 1959. odpremljen na dvogodišnje zatočeničtvo na otok Sveti Grgur. Ondje je trebao izgubiti glavu, ali je po Božjoj providnosti preživio. Na zauzimanje njegova prijatelja, talijanskoga pjesnika Salvatorea Quasimoda, inače nobelovca, kod predsjednika, inače množtvenog ubojice i silnika Josipa Broza, osobnim Brozovim nalogom pušten je iz logora 19. travnja 1961.

Premda je dvie pune ratne godine sudjelovao u odporu talijanskim fašistima, a to znači u tzv. NOB-u (doduše, bez oružja), ipak je, nakon puštanja na slobodu, morao odslužiti vojni rok. Poslali su ga u zatvorenički i bogoslovnu postrojbu kažnjeničkoga Sjevernoga logora u Leskovcu (južna Srbija). Zbog bolesti je, umjesto na redovito liečenje, poslan na neuro-psihiatriju Vojne bolnice u Nišu. Tamo ga je primio psihiatar prof. dr. Željko Lesić, pukovnik po činu, a Hrvat podrietlom s Lastova,

[3] U doba jugokomunizma nametnuo se pogrješan izraz *rješenje*, a takvu jezičnu nakazu nažalost i dalje primjenjuju oblasti (vlasti) Republike Hrvatske.

[4] U jugokomunizmu, naravno, *otok Grgur* (u sklopu logora Golog otoka).

koji ga je prepoznao kao voljena pjesnika i napisao mu diagnozu o trajnoj nesposobnosti za vojsku, pa je tako odpušten kući.

Nakon dvogodišnje robijaške i vojničke izočnosti vraća se Zagrebu. Dolazi u pojedina uredničtva, na primjer u uredničtvo "Zore", "Razloga" i "Radio Zagreba", ali umjesto očekivanih dobrodošlica, nailazi na hladan prijam. Piše: *Za svojim uredničkim (ili službeničkim, svejedno) stolovima sjedili su N.S., S.N., N.M., ali pred okuženim s "Gologa", prepoznavši mu glas na ulazu u sobu, nitko ni okom ne trepnu, ni glave ne dignu sa stola, da uzvrati na pozdrav, nekmoli da pruži ruku. Jedini koji to učini, danas nije ni među akademicima ni među živima: Krsto Špoljar. I mrtvom hvala mu!* Pod navedenim slovima kriju se, kako to sam Ricov u podnožnoj bilježci navodi: Novak Simić, Slobodan N. (vjerojatno Novak) i Nikola Milićević.[5]

Drugi znakovit susret dogodio se u uredničtvu "Razloga", kojemu je bio predao tri svoje pjesme za objavu. *Predaja se odvi u nazočnosti M.M. i A.S.* To su kako ponovo u bilježci tumači, Milan Mirić i Ante Stamać. Dalje piše: *Dežurni V.Z.*, a to je Vjeran Zuppa, *primivši tekstove reče: "Ja ću to predati našem glavnom uredniku, dođite za petnaestak dana". Kada navratih po odgovor, Vjeran će rutinski, ali i oficijelno odbojan: "Naš urednik (izušćeno ime ne ćemo opetovati – op. a.) pregledao je rukopis. To su deklarativni tekstovi, a mi smo časopis više filozofske orijentacije – to nâs ne zanima."* Unatoč svojoj opazci, u bilježki je naveo, da je taj urednik bio Vlado Gotovac.[6]

Kasniji hrvatski proljećar, Ivan Šibl, oduzeo mu je 1966. glavnu nagradu na natječaju za krugovalnu dramu na Radiju Zagrebu. Natječaj je, naime, bio bezimen, pa kada se počelo naslućivati, da je nagrađena radio-drama upravo Ricovljeva, Šibl ga je poništio.[7]

Zanimljivo je, dakle, vidjeti, kako su se ponašali pojedinci u onim olovnim vremenima, a za koje znamo, što su sve bili i što su sve značili 1990-ih godina.[8]

[5] RICOV, J. *Moj antifašizam*, (2006.), str. 23.

[6] RICOV, J. *Moj antifašizam*, (2006.), str. 24.

[7] RICOV, J. *Moj antifašizam*, (2006.), str. 24.

[8] Navodi on i druge pojedince, kojima njihovi postupci ne služe na čast. Među njima su Budimir Lončar, Zvonko Letica, Đuro Šnajder i drugi. Usp. RICOV, J. *Moj antifašizam*, (2006.), str. 6–7, 9.

U svakome slučaju, Joja Ricov postao je obilježenikom i unatoč svojoj pjesničkoj vrstnosti te izražajnim sposobnostima nije uspio zadobiti potreban javni prostor i mogućnost objavljivanja u glavnim priobćajnim kućama. No, on nije posustao. Svoj životni prostor traži najprije u inozemstvu.

Od rujna 1962. do lipnja 1963. bio je umjetnički savjetnik kazališne ustanove "Il Trebbo – centro di lavoro teatrale" Tonija Comella u Milanu.

Od 1. prosinca 1963. do 16. travnja 1967. bio je dopisni urednik milanskoga "D'Ars Agency", časopisa za suvremenu umjetnost, s odjeljkom "Lettera dalla Jugoslavia". Za taj će rad dobiti međunarodnu nagradu.

Godine 1966. i 1968. bio je stipendist Odbora pisaca i izdavača ("Comité d'Écrivains et d'Éditeurs pour une Entr'aide Européenne") Piera Emmanuela u Parizu.

Od 1. travnja 1968. do 12. studenoga 1970. bio je član uredničtva "Hrvatskoga književnoga lista", i to kao jedan od utemeljitelja Zajednice samostalnih pisaca TIN.

Od mjeseca siečnja 1973. do studenoga 1975. predaje hrvatski (i srbski) jezik i književnost na slavističkim stolicama Državnog (Università degli Studi) i Katoličkog (Università Cattolica del Sacro Cuore) sveučilišta u Milanu. Svojim predavanjima te znanstveno-teorijskim i praktičnim radom audio-rehabilitatora i odgojitelja uvodi verbotonalni postupak za oporavak slušnih oštećenika te AVGS postupak prof. dr. Petra Guberine na obje slavističke stolice milanskih sveučilišta. Istodobno, od 1974. do 1975. surađuje u talijanskome sveznadaru "Grande Enciclopedia" Geografskoga zavoda De Agostini iz Novare.

Od studenoga 1975. do 31. lipnja 1984. nastavlja sa svojim radom audio-rehabilitatora u Centru SUVAG u Zagrebu.

Međunarodni susreti i inozemna putovanja

Kako su mu hrvatske i tadašnje jugoslavenske državne priobćajnice zatvorile vrata, Ricov je, kao što smo vidjeli, potražio svoj radni prostor u inozemstvu, ponajprije u Milanu. No, to je ipak bilo samo privremeno.

Uz to, nastupao je na međunarodnim susretima i predavao diljem Europe.

Na sveslavenskome skupu "Vidovi i trenutci nabožne umjetnosti u slavenskim državama" ("Aspetti e momenti dell'arte sacra nei Paesi slavi"), održanome u milanskome kazalištu "Angelicum" od 7. do 14. ožujka 1967., Ricov je kao pozvani predstavnik Jugoslavije sudjelovao 10. ožujka 1967. cjelovečernjim predavanjem pod naslovom "Nabožna umjetnost u Jugoslaviji – svježe zidno slikarstvo i miniature" ("L'arte sacra in Jugoslavia – affreschi e miniatura").

Kao predstavnik Zajednice samostalnih pisaca TIN, na poziv Belgijske kraljevske akademije, sudjeluje na VIII. (1968.) i IX. (1970.) Međunarodnome dvogodištu pjesničtva u Knokkeu – Le Zouteu (Belgija). Ondje je 1970. održao zapažen govor na temu "Novi putovi prosudbe" ("Nouvelles voies de la Critique") i "Pjesničtvo 70. – evolucija ili revolucija" ("Poésie 70 – Évolution ou Révolution"). U istome razdoblju, kao izaslanik Zajednice samostalnih pisaca TIN, početkom svibnja 1969. ide u pohode moližkim Hrvatima u Italiji, među kojima oživljava i uzpostavlja njihove tješnje sveze s Pradomovinom, te održava niz predavanja o našoj narodnoj umjetnosti i kulturi.

Tiekom pet godina, od 1989. do 1994., obletio je Njemačku, Australiju, Švedsku, SAD i Kanadu pa održao pjesnička siela i predavanja o našoj političkoj i umjetničkoj baštini (*Zvonimir – dobri kralj Hrvatâ, Velike Hrvatice, Pape i Hrvati*) te iz područja mudroslovlja, književnosti i vjere.

Na Kolumbovskome skupu književnikâ u Genovi, travnja 1992., koji se zbivao u razpravi na temu "Budućnost Europe i pisci" ("Il futuro dell'Europa e gli scrittori"), sudjelovao je pohvaljenim izlaganjem, naslovljenime "Kasno učiniti – manje je nego ne učiniti!" ("Fare tardi è meno di non fare!").

Član različitih književnih družtava

Obilje duhovnih i umnih dobara nekoga pojedinca prenosi se na druge i daje na korist široj zajednici preko rada u pojedinim udrugama. Navedimo neke udruge, kojih je Ricov bio član:

– Družtvo književnih prevoditelja Hrvatske (član od 4. siečnja 1956. do 31. siečnja 1969.);

– Hrvatsko pagvaško družtvo (član od 1968.);

– Hrvatsko književno družtvo Sv. Ćirila i Metoda te kasnije Sv. Jeronima (član radnik, odnosno redoviti član od 1966. do smrti, 2017.);

– Zajednica samostalnih pisaca TIN (član utemeljitelj te urednik za poeziju i likovnu umjetnost od 1. travnja 1968. do 12. studenoga 1970.);

– Družtvo književnika Hrvatske, a kasnije Družtvo hrvatskih književnika (član od 28. veljače 1974.);

– Hrvatski centar PEN-a (član od 1988.);

– Talijanska književna ustanova u Rimu "Slobodni sindikat talijanskih pisaca" ("Sindacato Libero scrittori Italiani", član od 1988.);

– Predsjedničtvo Hrvatske paneuropske unije (član od 1991.).

Od svih tih družtava najviše nas zanima njegovo članstvo u našemu Svetojeronimskome družtvu.

Član Hrvatskoga književnoga družtva Sv. Ćirila i Metoda, odnosno Sv. Jeronima (1966.–2017.)

Joja Ricov bio je član radnik našega Hrvatskoga književnoga družtva Sv. Ćirila i Metoda, odnosno Sv. Jeronima, punih petdeset godina (1966.–2017.). U nedostatku vlastitog izvora o Ricovljevu članstvu doznajemo iz njegove knjige i iz posmrtnoga slova, objavljenoga u "Hrvatskome tjedniku".[9]

U posljednje vrieme, kada se članstvo našega Družtva obnavljalo, Ricov je izpunio pristupnicu 22. travnja 2010., te je prihvaćen za redovitoga člana 20. prosinca 2012.[10]

U tom obnovljenome Družtvu sudjelovao je na izbornoj Skupštini, održanoj 6. rujna 2012. Tada su donesena nova Pravila Družtva, koja su prihvaćena jednoglasno, pa je očito i on osobno prihvatio ta Pravila. Sudjelovao je i u biranju novoga vodstva Družtva, za koje je vjerojatno

[9] RICOV, J. *Slov u samoboju*, (2008.), str. 416. ♦ *Odlazak "posljednjega horvatskog mrava"*. Nn: *In memoriam. Joso – Joja Ricov (1929.–2017.)*. U: *Hrvatski tjednik*. Zadar, 2017., br. 645, od 2.II.2017., str. 40–42.

[10] HKD Sv. Jeronima, Članske pristupnice, Joja Ricov, PB 52.

dao svoj glas.[11] Sudjelovao je i na drugoj izvanrednoj Skupštini, održanoj 14. veljače 2013., koju smo održali na pisani zahtjev petnaestero članova potaknutih od bivšega zaposlenoga radnika našega Družtva. Izvješće o stanju Družtva, koje je tada podnio predsjednik, Joja Ricov nije podupro,[12] ali nakon što je dublje upoznao tadašnje stanje, osobno je predsjedniku izrazio podporu i potaknuo ga, da nastavi uvoditi red u Družtvu.

Naše je Družtvo nakladnik osam samostalnih knjiga Joje Ricova. To su sljedeće knjige:

– ***Marabunta***. *Pjesme (1955.–1959.)*. [Niz: *Pjesme*]. Izd. HKD Sv. Ćirila i Metoda. Zagreb, 1968., 112 stranica + 4 str. ovitka.

– ***Slovoslovi***. Podnaslov: *(o-gledanja), 1954.–1999*. Nakl. HKD Sv. Jeronima. Zagreb, 2000., 464 stranice.

– ***Talijanski futurizam***, *s predcima i potomstvom. Antologija*. Nakl. HKD Sv. Jeronima. Zagreb, 2004., 208 stranica.

– ***Moj antifašizam***. *Autobiografija. Ogledi, putoslov, besjede*. Nakl. HKD Sv. Jeronima. Zagreb, 2006., 544 stranice.

– ***Zadre moj domajo***. Nakl. HKD Sv. Jeronima. Zagreb, 2007., 334 stranice.

– ***Jarboli novecenta***. *Antologija. Izbor, prepjevi i biobibliografske bilješke s oglednim orisima pjesnikâ*. Nakl. HKD Sv. Jeronima. Zagreb, 2008., 268 stranica.

– ***Slov u samoboju***. *Ogledi i zôr (1957.–2007.)*. Nakl. HKD Sv. Jeronima. Zagreb, studeni 2008., 428 stranica.

– ***(S)lovom u lik***. *Likovidi (1952.–2008.)*. Nakl. HKD Sv. Jeronima. Zagreb, 2009., 232 stranice.

Osim toga surađivao je u još trima svetojeronimskim knjigama:

– *Srednjovjekovna sakralna umjetnost Hrvata, Makedonaca i Srba*. Pn: *Freske i minijatura* (str. 435–251); *Zapis na jednom grobu* (pjesma, str. 349); *Zaboravljena priča* (pjesma, str. 350–351). U zborniku: ***Marulić***. *Hrvatski književni zbornik*. Izd. HKD Sv. Ćirila i Metoda. Zagreb, 1968., 435 stranica, t.j. str. 235–251, 349 i 350–351.

[11] HKD Sv. Jeronima, zapisnik Skupštine od 6.IX.2012.

[12] HKD Sv. Jeronima, zapisnik Skupštine od 14.II.2013.

– Suradnja u zborniku: ***Za blagdanskim stolom***. Pn: *Pjesnički susreti*. Uredio Ante JAKŠIĆ. [Niz: *Pjesme*]. Izd. HKD Sv. Ćirila i Metoda. Zagreb, 1970., 120 stranica.

– *Proslov*, u knjizi: DOROTIĆ, Tomislav. ***Ponornica sanja***. Izd. HKD Sv. Jeronima (Sv. Ćirila i Metoda). Zagreb, 1994., 123 stranice, t.j. str. 7–8.

Njegovu suradnju u časopisu Marulić tek će trebati popisati.

Naše je Družtvo kao nakladnik Ricovljevih knjiga dobilo novčanu pomoć od Ministarstva kulture. Na kraju zajedničkoga poslovanja na izdavanju knjiga, neutrošena novčana sredstva neko su vrieme ostala na našemu bankovnome računu, odnosno nenamjenski potrošena, pa je naše Družtvo ta sredstva predalo Joji Ricovu tek u razdoblju od 4. srpnja 2014. do 5. siečnja 2015.[13]

Nagrade

Unatoč sustavnu zaobilaženju i prešućivanju pjesnika Joje Ricova i njegova književnoga djela od glavnih priobćajnica i nekadašnjih državnih ustanova, njegova književnost ipak nije mogla ne doći na vidjelo. Njezinu su vriednost prepoznali Talijani, ali i mi Hrvati (za razliku od hrvatskih Jugoslavena). Stoga je on ipak nositelj nekoliko međunarodnih i domaćih nagrada i odličja. Navedimo ih redom:

– Međunarodna nagrada "Europa umjetnosti" ("Europa Arte", Pariz, Zürich, Milano), "za široku i hvale vriednu umjetničku djelatnost" ("per ampia e meritoria attività artistica"), t.j. nizanku ogledâ "Pisma iz Jugoslavije" ("Lettera dalla Jugoslavia"), Milano, 1964.;

– "Povelja velezaslužja" Talijanskog instituta za kulturu u Zagrebu (1996.);

– Odličje "Red Stjepana Radića" Predsjednika Republike Hrvatske (1996.);

– Međunarodna nagrada "Zlatna Partenopa" ("Parthenope Aurea"), s imenovanjem izpisanime na koži "Vitez umjetnosti 1997." ("Cavaliere dell'Arte 1997") Univerzalne akademije "Neapolis" za liepe umjetnosti, znanosti i književnosti u Napulju (1997.);

– "Nagrada za životno djelo" Općine Kali (1999.);

– Književna nagrada "Josip Sever" Jutra poezije, Zagreb, 2000.;

– Zlatna plaketa "Mare nostrum Croaticum" (2001.);

– "Nagrada grada Zadra za životno djelo", Zadar, 2007.

[13] HKD Sv. Jeronima, skupina: osobnici – Joja Ricov.

Pisana djela

Veliki dio svojih stvaralačkih književnih i pjesničkih mogućnosti Joja Ricov posvetio je prevođenju talijanskih pjesnika. Prevoditi štivo sa stranoga jezika jest zahtjevan posao, a prevoditi pjesme, još zahtjevniji, jer nije samo rieč o prievodu, već o prepjevu, kako bi izvorna pjesma i u drugome jeziku imala svoju ljepotu i snagu izričaja. Već u prvoj njegovoj svetojeronimskoj zbirci "Marabunta" nalazimo prepjeve dvojice Talijana (Salvatore Quasimodo i Alfonso Gatto) i jednoga Španjolca (Juan Ramón Jiménez).

U knjizi "Jarboli Novecenta" (2008.) nalazimo izbor i prepjeve cieloga niza talijanskih pjesnika, zapravo svih vrjednijih talijanskih pjesnika 20. stoljeća (njih 15). To su: Sergio Corazzini, Aldo Palazzeschi, Gian Pietro Lucini, Filippo Tommaso Marinetti, Dino Campana, Giuseppe Ungaretti, Eugenio Montale, Salvatore Quasimodo, Alfonso Gatto, Mario Luzi, Cesare Pavese, Pier Paolo Pasolini, Edoardo Sanguineti, Andrea Zanzotto i Guido Ballo.

Zahvaljujući poduzetničtvu Ricovljeva nećaka, Nikole Ricova, u pripremi je i pred izlazkom sveobuhvatni cvjetnik (antologija) talijanskoga pjesničtva u prepjevu Joje Ricova.

U mladim je godinama Ricov objavljivao svoje pjesme i književne uradke u raznim časopisima, među kojima su: "Vjesnik", "Krugovi", "VUS", "Čovjek i prostor", "Globus", "Prisutnosti", "Literatura", "Republika", "Izraz", "Umjetnost", "Kolo", "Svesci", "D'Ars Agency", "Encyclopaedia moderna", "Delo".[14]

[14] Usp. RICOV, Joja. *Marabunta*. Pn: *Pjesme (1955.-1959.)*. [Niz: *Pjesme*]. Izd. HKD Sv. Ćirila i Metoda. Zagreb, 1968., str. 103 ("Bibliografska bilješka").

U zrelim godinama objavljuje u drugim časopisima, među kojima iztičem: "Kačić" i "Marulić".

Osim osam svetojeronimskih knjiga, Joja Ricov objavio je preko 30 knjiga kod drugih izdavača, kao što su "Lykos", "Zora", "Zajednica samostalnih pisaca TIN", "Logos", "Kačić", "Lumin", "Meditor", "Ravnokotarski Cvit", "Matica Hrvatska", "Ceres", a njih više u vlastitoj nakladi.

Njegovi su pjesnički radovi uvršteni u mnoga cvjetnička (antologijska) izdanja, počevši od zbornika "Četrdesetorica" iz 1955. pa do današnjih dana.

Pjesnički i književni rad Joje Ricova uistinu je sveobuhvatan i bogat, izazovan za buduće istraživače.

Kraj i odlazak

Posljednju godinu proživio je Joja Ricov u domu Sv. Ane u Zagrebu, u Sopotu. Umro je 23. siečnja 2017. u Zagrebu. Pokopan je 27. siečnja 2017. na groblju u rodnim Kalima.

Zamiećeno je, da su posmrtno slovo o njemu objavili sljedeći časopisi: "Hrvatske novine" iz Željeznoga, "Hrvatsko slovo" iz Zagreba, "Hrvatski tjednik" iz Zadra, a vjerojatno i neki drugi, koje ne pratim.[15]

Marijan Brajinović u posmrtnome slovu piše, kako su gradišćanski Hrvati smrću Joje Ricova izgubili velikoga prijatelja i iskrenoga poštovatelja, s kojim je u prijateljskim vezama bio hrvatski učitelj Franjo Handl iz Cindrofa, kao i drugi Gradišćanci, koji ljetuju na Ugljanu.[16]

Nepodpisani pisac iz "Hrvatskoga tjednika" piše: *O smrti Joje Ricova glavni su hrvatski mediji izvijestili kratko i šturo iako se radi o jednome od najproduktivnijih hrvatskih književnika, koji je na svojemu životnom putu prošao impresivnu kalvariju. Na žalost, široj je javnosti ostao relativno nepoznat, jer je zbog svojih opredjeljenja bio sustavno prešućivan te njegove knjige u javnosti gotovo nigdje nisu prikazivane ili predstavljane. Optuživali su ga kao klerikalca, klerofašista, nacionalista ... Njegov ga je krug mogao bolje upoznati tek u raznim publikacijama kršćanskoga nadahnuća. I osobno sam ga upoznao 1987. godine u redakciji 'Marulića', časopisa za književnost i kulturu, koji je uređivao samozatajni Radovan Grgec. U doba komunističkoga jednoumlja ovaj je časopis bio prozor u svijet i prostor slobode riječi za brojne zapostavljene, zabačene, zanemarene, bolje reći, obespravljene hrvatske intelektualce, za pisce, književnike, pjesnike i općenito ljude od pera. Ricov je bio jedan od najrevnijih suradnika i ni jedan broj ovoga tada čitanoga alternativnog časopisa nije prošao bez njegovih priloga.*[17]

Družtvo hrvatskih književnika sjetilo se svojega člana Joje Ricova na spomen-skupu 14. veljače 2017. Danas to činimo i mi, Hrvatsko književno družtvo Sv. Jeronima.

[15] BRAJINOVIĆ, Marijan. *Velikan hrvatskoga pjesničtva Kaljanin Joja Ricov †*. U: *Hrvatske novine. Tjednik Gradišćanskih Hrvatov*. Željezno, 108./2017., br. 7, od 17.II.2017., str. 13. ♦ DHK/HS. *Joja Ricov (Kali, 25. ožujka 1929. – Zagreb, 23. siječnja 2017.)*. Nn: U zodlazak. U: Hrvatsko slovo. Zagreb, 23./2017., br. 1137, od 3.II.2017., str. 9. ♦ *Odlazak "posljednjega horvatskog mrava"*. Nn: In memoriam. Joso – Joja Ricov (1929.–2017.). U: Hrvatski tjednik. Zadar, 2017., br. 645, od 2.II.2017., str. 40–42.

[16] BRAJINOVIĆ, M. *Velikan*, (2017.), str. 13.

[17] *Odlazak "posljednjega horvatskog mrava"*, (2017.), str. 40–42. Kao ni drugi, ovaj navod nije izpravljan prema korienskome pravopisu.

Marinko MARINOVIĆ

Karlovački domobranski generali

Generalski zbor HOS-a, Hrvatskih oružanih snaga u doba Nezavisne Države Hrvatske, 1941.–1945., sastojao se od 131 generala. Među tim generalima nalazila su se i sedmorica Karlovčana. Pravo na naslov viteza ostvarilo je 26 generala, a među njima je bio i Karlovčanin general Slavko Štancer. Prema vjeri 90 je generala bilo rimokatolika, iz Karlovca su to bili Slavko Štancer, Zdenko Begić i Pero Blažković; 28 je generala bilo hebrejske (židovske) vjere, među njima je bio Karlovčanin doadmiral Edgar Angeli; jedanaest je generala bilo pravoslavne vjere, iz Karlovca su to bili generali Lavoslav Milić, Milan Uzelac i Miroslav Opačić; a tri su generala bila islamske vjere. Gledajući generalski zbor u postotku po vjeri, tada uočavamo, da rimokatolici čine 69 posto, hebrejci 21 posto, pravoslavci 8 posto i pripadnici islama 2 posto od cjelokupnoga sastava.

General pješačtva **Slavko vitez Štancer**, sin karlovačkoga gradonačelnika u dva mandata Janka Štancera, rođen je u Karlovcu, 26. srpnja 1872., a umoren je u Beogradu (Glavnjača) 16. lipnja 1945. General Štancer završio je austrijsku vojnu akademiju. Sudjeluje u Prvome svjetskome ratu te na ratištu u Srbiji gubi ruku. U hrvatskome se memoarskome knjigopisju (M. Krleža i J. Horvat) spominje kao častnik, koji se izticao provedbom neumoljive stege u podređenim postrojbama. Miroslav Krleža navodi, da je Štancer od njega pokušavao stvoriti častnika, a Josipu Brozu Titu bio zapovjednik za Prvoga svjetskoga rata. Nije prihvatio vojnu službu u Kraljevini SHS pa Jugoslaviji. Kada je proglašena ND Hrvatska, stavlja se na razpolaganje vojskovođi Slavku Kvaterniku, te je 12. travnja 1941. imenovan zapovjednikom svih kopnenih snaga Hrvatske vojske. Početkom lipnja postaje vrhovni nadzornik cjelokupnih oružanih snaga ND Hrvatske, a od listopada i zapovjednik grada Zagreba. U rujnu 1942. postaje članom Višega ratnoga suda. Nakon sloma ND Hrvatske uzmiče prema Austriji, gdje se predaje, zavaran obećanjima oficira jugoslavenske partizanske vojske, da će mu se suditi po međunarodnome pravu. Od partizanskoga je Vojnoga suda 15. lipnja 1945. osuđen na smrt, ali presuda nije provedena, jer je umoren u zatvoru. Pokopan je na Dubovcu u Karlovcu. Čin generala dobio je 19. travnja 1941. Nositelj je odličja Reda krune kralja Zvonimira I. stupnja sa zviezdom i mačevima.

General pješačtva **Pero Blažković**, rođen je 25. lipnja 1883. u Karlovcu, a umro je 3. travnja 1945. u Zagrebu. General Blažković završio je austrijsku školu za gojence (kadete, pitomce) u Trstu. Tiekom Prvoga svjetskoga rata sudjeluje na srbijanskome, galicijskom i talijanskome ratištu. U borbama na rieci Piavi bio je zarobljen, što je opisao u knjizi sjećanja "S Bošnjacima u Svjetskome ratu" (1939.). Nakon Prvoga svjetskoga rata kraće je vrieme na službi u jugoslavenskoj vojsci, koju nezadovoljan "stanjem duha" napušta i radi u gospodarstvu kao tajnik predstavničtva jugoslavenskih tvornica cementa u Beogradu. Kada je proglašena ND Hrvatska, na nagovor generala Slavka Kvaternika preuzima zapovjedničtvo *Bosanske divizijske oblasti* u Sarajevu. U kolovozu godine 1941. uklonjen je s položaja i do umirovljenja u travnju 1944. obnaša u Ministarstvu domobranstva (MINDOM) dužnost nadzornika pješačtva. Uhićen je 31. kolovoza 1944. zbog obtužbe za sudjelovanje u prevratu Vokić-Lorković te zatvoren u Lepoglavi. U Lepoglavi se razbolio od tifusa pa pušten kući umire u Zagrebu, gdje je i pokopan. Čin generala dobio je 1. listopada 1942. Nositelj je odličja Reda krune kralja Zvonimira II. stupnja s mačevima.

General pješačtva **Zdenko Begić** rođen je 20. veljače 1898. u Karlovcu, a umoren je kod Škofje Loke (Slovenija) 17. svibnja 1945. General Begić bio je častnik austrijske vojske, a zatim i vojske Kraljevine SHS pa Jugoslavije. Nakon uzpostave Nezavisne Države Hrvatske pristupa njezinim oružanim snagama te obnaša dužnosti zapovjednika 8. pješačke pukovnije i 4. gorskoga zdruga. Od travnja godine 1943. zapovjednik je Središnje dočastničke škole oružanih snaga, a 4. hrvatske divizije od ožujka godine 1945. Nakon sloma ND Hrvatske uzmiče prema Austriji, gdje se predaje partizanskoj vojsci. Nakon je predaje ubijen. Čin generala dobio je 4. travnja 1945. Nositelj je odličja Vojničkoga reda Željeznoga trolista III. stupnja.

General obskrbni **Lavoslav Milić** rođen je 19. studenog 1890. u Karlovcu, a umro je 18. kolovoza 1964. u Zagrebu. Terezijansku vojnu akademiju završio je godine 1911. u Bečkome Novigradu. Nakon Prvoga svjetskoga rata, u kojemu je teže ranjen, pristupa vojsci Kraljevine SHS pa Jugoslavije, gdje obnaša obskrbničku (intendantsku) službu. U jugoslavenskoj vojsci doseže čin generala. Kada je proglašena ND Hrvatska, zatražio je primitak u Hrvatsku vojsku pa je imenovan članom Glavnoga stožera Ministarstva domobranstva, u kojem obnaša dužnost pročelnika Gospodarskog i upravnog odjela. Pri preustrojstvu Ministarstva domobranstva u Ministarstvo oružanih snaga (1943.) postavljen je za glavara Upravnog ureda i na toj dužnosti ostaje do konca rata. Početkom svibnja 1945. uzmiče prema Austriji, gdje ga zarobljuju Englezi, te 17. svibnja izručuju jugoslavenskim partizanskim vlastima. Partizanski vojni sud *Komande grada Zagreba* osudio ga je 6. lipnja 1945. na 20 godina robije. Robiju izdržava u Sriemskoj Mitrovici, odakle je nakon izdržanih pet godina pušten zbog bolesti. U Zagrebu živi do smrti. Generalski čin, iz kraljevsko-jugoslavenske vojske, potvrđen mu je 10. travnja 1941., a promaknut je u čin general-poručnika 19. veljače 1944. Nositelj je odličja Reda krune kralja Zvonimira I. stupnja s mačevima i Reda krune kralja Zvonimira II. stupnja s mačevima.

General zrakoplovstva **Milan Uzelac** rođen je 21. kolovoza 1867. u Komárnome (Slovačka, tadašnja Mađarska), gdje mu se otac zatekao kao trgovac, podrietlom je iz Vrhovina, na Švarči je odrastao i školovao se u Karlovcu, a umro je 7. siečnja 1954. u Zagrebu. General Uzelac završio je nakon gimnazije u Karlovcu vojnotehničku akademiju u Beču. Godine 1912. u činu dopukovnika imenovan je za zapovjednika austrijskoga ratnoga zrakoplovstva. Razvijao je letačtvo, nasuprot pobornicima balonstva. Za Prvoga svjetskoga rata kao general-bojnik često je na bojištima, gdje izviđa neprijateljske položaje. Po završetku Prvoga svjetskoga rata vraća se u domovinu, a tek je godine 1920. primljen u kraljevsku SHS-vojsku za zapovjednika Zrakoplovnog odjela Ministarstva vojske i mornarice. U proljeće je 1923. umirovljen. Nakon uzpostave ND Hrvatske vojskovođa je Slavko Kvaternik kao "zadovoljštinu hrvatskomu rodoljubu za progone bivših jugoslavenskih vlasti te da se izkaže priznanje

za velike zasluge neumornomu radniku oko izgradnje zrakoplovstva" pozvao Milana Uzelca u oružane snage ND Hrvatske, te mu generalski čin potvrdio 10. travnja 1941. General Uzelac u Hrvatskoj vojsci ostaje do 25. studenog 1941., kada je umirovljen.

General obkoparski **Miroslav (Fridrich) Opačić** rođen je u Perjasici kod Duge Rese 12. srpnja 1888., a umro je 30. travnja 1970. u Karlovcu. Završio je Tehničku vojnu akademiju u Mödlingu. Tiekom Prvoga svjetskoga rata bio je na crnogorskome ratištu. Po uzpostavi Kraljevine SHS nastavlja vojnu službu i doseže čin inženjerijskoga brigadnoga generala. Razpadom kraljevske Jugoslavije pristupa vojsci ND Hrvatske, gdje obnaša dužnost nadzornika tehničkih postrojba Stožera kopnene vojske. U kolovozu godine 1943. postaje pročelnik Odjela za javne radove i nadzornik u Državnoj radnoj službi. Umirovljen je 15. veljače 1944. Pisac je vojnoga priručnika za gradnju željeznice. Zanimao se za teozofiju i antropozofiju, biologiju i botaniku. Bavio se slikanjem i restauriranjem.

Doadmiral **Edgar Angeli** rođen je u Karlovcu 11. svibnja 1892., a godine 1945. umoren je u zatvoru. Doadmiral Angeli završio je austrougarsku pomorsku vojnu akademiju. Nakon razpada Austro-Ugarske monarhije pristupa mornarici Kraljevine SHS pa Jugoslavije te doseže čin kapetana bojnoga broda i zapovjednika riečnoga brodovlja. Nakon uzpostave Nezavisne Države Hrvatske zamjenik je zapovjednika od 23. travnja 1941., a od 14. travnja 1943. zapovjednik Hrvatske ratne mornarice. Pripisuju mu se zasluge za ustrojstvo riečnoga brodovlja, obalnoga lučkoga redarstva, kao i hrvatskih pomorskih ratnih snaga na Crnom i Azovskome moru. Umirovljen je 21. travnja 1944. u činu doadmirala (kontraadmirala). Uhićen je nakon sloma ND Hrvatske godine 1945., suđen i umoren od partizanskih vlasti. Čin doadmirala dobio je 17. rujna 1943. Nositelj je odličja Reda krune kralja Zvonimira III. stupnja s mačevima.

Fra Antun BADURINA

Žrtvovanje
– ogled

"Žrtvovanje" se zove zadnji film, slikopis (film) Andreja Tarkovskoga (1932.–1986.), velikoga ruskoga redatelja, i istoimeno oporučno štivo, koje je ostavio prije smrti. Znalci kažu, da su svi njegovi filmovi, njih desetak, *obilježeni kršćanskom duhovnosti i vrhućutbenim (metafizičkim) temama.* Za komunistički svjetonazorni prostor posve riedka pojava. Riedka u Rusa, Poljaka, Čeha ..., ali ipak nazočna. U Hrvata pak u tome pogledu ništa vriedno spomena. Nije, naime, dostatna obrtna vještina, domišljatost, duhovitost, okretno očijukanje s trendovima, tiekovima, pa ni hrabra prosudba režima. Treba biti nezavisan mislitelj, otajstvenik (*mistik*), motritelj duhovnih obzorja, plivač protiv struje, a ako Europljanin, onda još i kršćanin duhom. Takva obilježja zapazio sam u nas tek u redatelja Svena Medvešeka i redateljice Ljiljane Filipović.

Iz oporučnoga štiva Tarkovskog izbija snažna zabrinutost za sudbinu ljudskoga roda i suvremene, prije svega zapadne, uljudbe. Predlaže kao izlaz iz krize i razpadanja *kršćansku koncepciju, zamisao samožrtvovanja.* Vriedilo bi to štivo imati blizu i o njemu često promišljati (*meditirati*), jer krije u sebi, osim osnovne poruke, i niz drugih zapažanja. Tako na primjer o zapadnjačkoj histeriji: biti viđen, izraziti sebe po svaku cienu, glumiti znalca, mudraca, proroka ... *To je ludost. Svi žele slavu, kako bi se osjećali jačima.* Podsjeća me na davnu Kierkegaardovu diagnozu zapadnoga družtva i priedlog lječitbe (*terapije*): desetgodišnja zabrana govora toj brbljavoj uljudbi, ne bi li kako došla k sebi. Ta lječitba ne izuzima naravno ni ovaj ogled. Štivo Andreja Tarkovskoga spada, po mojemu mišljenju, u ona izredna (*klasična*), cvjetnička (*antologijska*) štiva, uz npr. Poruku indijanskoga poglavice Seattlea, koja ostaju u baštini čovječanstva, koja nam sude i traže promjenu. Tarkovski je zapravo stigao na tlo Evanđelja i odkrio, poput velikoga Dostojevskog, Isusa Krista i njegovu zamisao pravoga života.

Kriza uljudbe, razlozi propadanja, predviđanje budućnosti povremeno su udarne teme na tržištu zamislī i družtvenih razčlanba, ali zaprepašćuje tako brza promjena prosudaba: od vedroživotne (*optimistične*) *Mudrosti Zapada* nobelovca B. Russella pa do *Smrti Zapada* (Patrick J. Buchanan), *Posljednjih dana Europe* (Walter Laqueur) i *Samoubojstva Zapada* (R. Koch – C. Smith) nije prošlo mnogo godina. Naši ćudorednici, uglavnom iz crkvenih redova, uzrok propadanja nalaze, po navici, u nasladničtvu (*hedonizmu*) i dokazuju tvrdnju propašću prastarih uljudaba, koje su postale izrazito uživateljske. Najbliži primjer jest rimska uljudba i država. To jest točno, ali moguć je i drugčiji pogled. Tako bih rimski slučaj nazvao čudom i uzorkom družtvene preobrazbe, jer je kršćanstvo uspjelo očuvati i prenieti u budućnost najveći dio vriedne rimske baštine. Redovničtvo, posebice benediktinski pokret, odigralo je ulogu posrednika. Materialisti kažu, da su obstale i kročile napried uljudbe s naprednijom tehnologijom, a one sa zaostalijom, premda moćne i dugotrajne, kao Egipat, Hetiti, Azteki, Maje ... propale. Naravno, tu se otvaraju nova pitanja, primjerice: zbog čega su ova, a ne ona družtva stvorila novu tehnologiju? Moglo bi se odgovoriti: zbog drugčijih, razboritijih odnosa prema prirodi i stvaralačtvu. Ali odkuda taj novi odnos i pogled na stvarnost? Razprava može tako trajati u nedogled.

Meni se pak nametalo, već davno, jedno drugo poviestno opažanje: propale su one uljudbe (*civilizacije*), koje su prinosile ljudske žrtve, i to u bilo kojem obliku: doslovnom, političkom, vjerskom. Propale su s njima i one, koje su pobožavale (*divinizirale*) ljude i robovale im. Ljudi-bogovi početak su kraja svake uljudbe. Tako se pravilno gledište prema ljudskome pokazuje najmanjim mjerilom postojanja i perspektive. Na toj se crti probila biblijska bogočovječnost (*teandričnost*): čovjek je vrjedniji od svega, on je pod zaštitom, jer ima položaj Božjega djeteta, ali je i nemoćan stvor uronjen u Tajnu (*Misterij*) bitka i ovisan o njemu. Tanka granica ravnoteže među krajnostima, koju je Isus učinio jedinim i mogućim Putom. Tarkovski, u surječju takvih i sličnih razmišljanja, pogađa srž: obstaju družtva i kulture s većom sposobnošću samožrtvovanja. To je istoznačnica ljubavi, a ona je jedina rastuća (*progresivna*) i vodi napried. Naravno, ne ljubav pozorničke tumačbe, već ljubav spremna na žrtvo-

vanje, t.j. odricanje i nesebičnost. To je mjerilo razpoznavanja prave od krive ljubavi: moći položiti život za prijatelje, kako to određuje i primjerom pokazuje Isus. Žrtvovati se za uzor (*ideal*), za vrjednote, za izpravno načelo, za obće dobro, za čovjeka ... Moći prieći u svojemu razvoju onu granicu, koju čini jedino korist, vlastiti probitak, ugled u družtvu, užitak, udobnost, strast ... Mislim, da su naraštaji prije nas živjeli na svoj način takvo žrtvovanje, možda ne u punome sjaju spoznaje i sviesti, ali zbiljski, djelatno, uvjereno u jedini izpravan put. Hrvali su se s prirodom, da se prehrane, rađali djecu prema Božjoj volji, trošili svoj život za njihov rast i uspjeh. Zapravo je sve nevjerodostojno bez te krjepkosti (*energije*) žrtvovanja, bez pečata nesebične zauzetosti: politika postaje pozornica i izprazna svečanost, umjetnost osrednjost i prikrivanje nenadarenosti, književnost japajakajuće (*solipsističko*) dokazivanje vlastite izobrazbe i nepriznate nadarenosti ... Ono što vriedi, ne može se ostvariti smicalicama, ima svoju cienu. Kršćani i njihovi propovjednici govore, doduše, neprestance o križu, o patnji i boli, ali ne razlučujući, u nekoj pobožnoj omaglici, da je i križ po sebi jalovo prokletstvo, ako nije žrtvovanje i darivanje sebe iz svjestne ljubavi. Tà konačan je smisao križa – kako podsjeća papa Benedikt XVI. – "ne uzimati za sebe, nego život dati". Tarkovski razumije smisao samožrtvovnih primjera starca Ignacija Antiohijskog ili radostnu otmjenost Felicite i Perpetue u trenutku mučeničke smrti ili odricanje od kariere i života Tome Morusa ili Maksimiliana Kolbea te neizbrojivoga niza ljudi, koji se odriču sebe zbog "stvari". I ne mora biti posriedi samo "stvar Isusa Krista", kako bi samožrtvovanje izkazalo nadmoć i čudesnu životnost. I drugčije poticana žrtvovanja, ali iz iskrene uvjerenosti, imaju isti učinak i zaslužuju priznanje. Snagu staroj rimskoj republici davali su izvrstni i dosljedni muževi, koji su se žrtvovali za obću stvar. Kažu, da je poznati poziv (*apel*) Johna F. Kennedyja u njegovu prvome govoru – "Amerikanci, moji sugrađani, nemojte pitati, što vaša zemlja može učiniti za vas. Pitajte, što vi možete učiniti za svoju zemlju." – desetljećima poticao brojne Amerikance na požrtvovne i dobrovoljne podhvate u zemlji i svietu. Spomenik poticaju samožrtvovanja iz domoljublja jesu legendarne Termopile, Masada, Gvozdansko,

Siget.[1] Pa i u ranome komunizmu našlo se uzornika (*idealista*), spremnih žrtvovati sebe za više družtvene svrhe, te je zahvaljujući njihovu samopriegoru pokret iskrio i nadom. Propast je počela nestankom uzornikā, koji su žrtvovali sebe i početkom partijskoga žrtvovanja drugih, i to ne samo pojedinaca, nego čitavih družtvenih skupina i naroda, napokon i vlastitih članova. I ne samo u ratu, nego i u miru. Ta izopačena uljudba – temeljena i održavana na proizvodnji neprijatelja, na moru krvi, sredstvima mržnje, laži i nasilja – morala je propasti. Živi sudionici i nasljednici toga bezumnoga, kainskoga, nauma kod nas nisu u stanju uvidjeti razloge svoje propasti niti shvatiti, zašto ih prezreni Alojzije Stepinac u svojoj *ludoj* žrtvi života nadvisuje, zašto im smeta. Plodovi žrtvovanja na Kristovoj crti ostaju i traju, oni su nenadmašni, jer su smješteni, bilo svjestno bilo uključno, u jedino pravo žarište života – u ljubav: za ljude, za Boga, za dobro, za vlastito dostojanstvo ... Drugi poticaji mogu izgledati na trenutak privlačniji, ali s nešto strpljivosti pokaže se na kraju razlika između dubokih i plitkih temelja nekoga podhvata. Uostalom, po plodovima ćete ih prepoznati, rekao je Isus.

Gledište žrtvovanja ključ je razumievanja i našega stanja. Naše hrvatsko družtvo umire pred našim očima, još i prije negoli se oblikovalo, jer nema dostatan broj žrtvovatelja iz ljubavi. Golem pad broja brakova i poroda, bježanje iz domovine, nemar za baštinjeno, zapuštanje zemlje i staraca, izbivanje stida zbog kažnjiva bogaćenja, nedostatak građanske hrabrosti i zauzetosti (tu smo se tek malo pomakli), prepuštanje odnarođivanju (*asimilaciji*), odnosno nepoznavanje vlastite samobitnosti i posebnosti, trka za lagodnijim životom, sigurnim namještenjem, ulaganja u brzo bogaćenje ... sve to svjedoči o gubitku smisla za žrtvovanje i odgovornost.

Rast Isusova nauma pokazuje se kao zadnja crta obrane od propadanja. Jednom me majka, kao dječaka, pitala, bih li bio spreman biti mučenik. Čudilo me tako ozbiljno pitanje djetetu, ali nekada su se mogli voditi razgovori, koji ozbiljnošću nadilaze dob. Danas ima mladih ljudi, kojima kao da nije rečena puna istina o patnji, boli, lišavanjima, neuspjehu kao neizostavnome dielu života, pa kada to stigne, oni se začude.

---

[1] Ovdje bismo dodali: Odžak, Vukovar ... (bilj. ured.)

Misle, da je rieč o nekoj zabuni i prievari. Priobćivala odgajaju u shvaćanju, da je život bezkrajna zabava i izpuna želja. A jedino smisao istinskoga žrtvovanja za nekoga ili nešto može život ozbiljiti, izpuniti, odkupiti. Svi griesi nasuprot tako uzvišenu i nesebičnu činu čine se sitnicama.

Dirnuo me ganutljiv opis žrtvovanja iz "Slobodne Dalmacije" od 10. listopada 1987.

Piše o starinoslovnom (*arheološkoj*) velepozoru (*senzaciji*) s Cipra u iztraživanju antičkoga grada Kuriona, blizu Limasola, koji je stradao u snažnu potresu godine 365. nakon Krista. Posebnu je pozornost izazvala obitelj iz *sobe 20 zatečena* na spavanju u vrieme propasti. *Majka na osnovi zaključaka arheologa, u trenutku smrti u dobi od 19 godina, držala je u naručju čedo od 18 mjeseci, koje je rukama pokušala zaštiti od kamenja. Mladu ženu i diete štitio je svojim tielom dvadesetpetgodišnji mužkarac. Na njegovu su kosturu pronađene gromade kamenja teže od 200 kilograma. U istoj prostoriji pronađeno je i prstenje s likom Krista i grčkim slovima. Mlada obitelj već je prihvatila kršćanstvo* (Nada Dugonjić). Prvi je primjer ljubavi žrtvovanje i zaštitničtvo.

S koje god strane prišli temi žrtvovanja, stići ćemo do Krista i njegova viđenja i izkustva ljubavi. Podpuna je razlika između žrtve bez ljubavi, koja može čovjeka ogorčiti, izopačiti, izpuniti mržnjom i osvetoljubivošću, i žrtve s ljubavlju, o kojoj nas poučava Rieč Božja. Takva žrtva preobrazuje, spašava i trpljenika i one, zbog kojih ili za koje trpi. Sposobna je odkupiti i družtvo i doba. Nobelovac Solženjicin završio je svoje romaneskno vrhunsko djelo *Arhipelag Gulag* ovim riečima: *Neka je blagoslovljena patnja, koja je odgojila moju dušu.* Blago onima, koji dopru do toga blagoslova!

Trpimir MACAN

Kaj 2016.

Prikaz triju dvobroja: *Kaj. Časopis za književnost, umjetnost, kulturu.* Zagreb, 49./2016., br. 1–2, 3–4 i 5–6.

Prozna su štiva Marije Drobnjak-Posavec, Ivana Pahernika i Ivice Jembriha Cobovičkoga (br. 1–2, str. 3–14) te Borisa Becka, Denisa Peričića i I. Jembriha Cobovičkoga (br. 5–6, str. 12–22), a putopisi Vladimira Gagliardija, M. Drobnjak-Posavec, Radovana Brlečića, Marije Družete (br. 1–2, str. 37–59), Božice Jelušić, Judite Kovač, Daniela Načinovića, Igora Šipića i Zdenke Maltar (br. 5–6, str. 106–135). U povodu obljetnica Božice Jelušić tiskan je izbor kajkavskih pjesama i prepjeva s popratnim štivima o njoj iz prve knjige njezinih *Izabranih djela* te njezinim knjigopisjem (br. 3–4, str. 3–24). Tu su još, iz objavljenih zbirka, pjesme Magdalene Kolar-Đudajek, Mirjane Mikulec, Tomislava Milohanića Slavića (br. 1–2, str. 15–28 i 121–128), Željke Cvetković, Z. Maltar, Emilije Kovač i Željka Bajze (br. 3–4, str. 25–28) te Tomislava Ribića (br. 5–6, str. 3–11).

Uz 450. obljetnicu sigetske bitke *Ivan Zvonar*, "Sigetska tragedija u očima jednog komornika i jednog vojnika", piše o komorniku Nikole Zrinskoga, Ukrajincu Ferencu Črnku, i njegovu dnevniku o događajima prije i za sigetske obsade 1566. te o epskoj pjesmi anonimnoga pisca, Hrvata iz Nikoline posade (br. 5–6, str. 57–81), a *Vanja Budišćak*, "Treće Vitezovićevo izdanje 'Odiljenja sigetskog' (1695.)", o izdanju toga djela, što ga je u Zagrebu tiskao sam pisac Pavao Ritter Vitezović (br. 5–6, str. 82–104).

Boris Kuzmić i *Ivana Klinčić*, "Kongruentna (sročna) dvojina u kajkavskom književnom jeziku 16., 17. i 18. stoljeća", pitaju se, gubi li se ona kao slovnička (gramatička) kategorija broja u sintagmatskim izrazima u

XVI. i XVII. stoljeću te kakva joj je sudbina u XVIII. stoljeću (br. 1–2, str. 29–36). *Anita Celinić*, "Govor Moravča", piše o govoru mjesta u sesvetskome Prigorju (danas dio Zagreba), što pokazuje neke osnovne naglasne značajke, koje ga umnogom obilježavaju, a razčlanjuje ga poglavito s gledišta fonologije (br. 3–4, str. 45–69).

Danijel Vojak, "Djelovanje Hrvatske seljačke zaštite na samoborskom području za vrijeme Savske banovine, 1936.–1939.", štivo je o samoborskom ogranku te poluvojne ustrojbe Hrvatske seljačke stranke, osnovane u proljeće 1936. s promjenjivim brojem pripadnika (između 1000 i nešto više od 2000), koji su ponajviše djelovali prigodom javnih događaja, a sam se ogranak, unatoč pritisku državnih oblasti, održao do 1939., kada je u Banovini Hrvatskoj postao službenom ustrojbom, proširivši svoje djelovanje (br. 3–4, str. 71–86).

Franjo Pajur, "Rakovec (Rokonuk) kao centralni posjed okolice", prati prošlost te srednjovjekovne utvrde, što se spominje od XIII. st., utemeljene u sustavu utvrda, negdje na pola puta između Križevaca i Zagreba, radi zaštite Vojničke ceste, što je spajala Panoniju s Jadranom. Utvrda je potom s bližom okolicom postala župom sa županom na čelu, u XIV. st. u njezinu se podgrađu razvilo trgovište, pa je posjed s gradom pripao medvedgradskomu vlastelinstvu i okupljao okolne posjede (među njima i Vrbovec). Polovicom XVI. st. Turci su razorili trgovište, a prestankom pogibelji od njih i odvojbom od Medvedgrada rakovečka je cesta izgubila značenje (3–4, str. 87–116).

Ivan Srša, "Stari grad Čakovec (1791.–1948.)" – nastavljajući svoj niz o graditeljskoj prošlosti Staroga grada u Čakovcu u posjedu plemićkih obitelji Ernušta, Zrinskih i Althana (*Kaj*, 2008, br. 4–5 i 6; *Zbornik u čast Vladimiru Markoviću*, Zagreb, 2009.) – piše o razdoblju, kada ga je posjedovala obitelj Festetić, s kojom je počelo propadanje grada, a i zbog kasnijih graditeljskih zahvata i ratnoga razaranja sve do prve obnove palače 1945.–1948. (br. 1–2, str. 61–79). Isti pisac u članku "Spomenik banu Josipu Jelačiću u Zagrebu" daje pregled iztraživanja o spomeniku, od prvotne zamisli do završne izvedbe u ljevaonici Antuna Dominika Fernkorna. Kaže, da je glavni plod podatak, kako se prvotna zamisao bitno razlikuje od kasnijih nacrta i uzoraka te napose od one ostvarene, a o autorstvu zaključuje, da ono uglavnom pripada skupini njegovih suradnika, među kojima su kipari Franz Pönninger, Theodor Friedl, Franz Braig i Joseph Weissman, dok je Fernkorn radove nadzirao, koliko mu je to dopuštalo narušeno zdravlje (br. 3–4, str. 117–137).

Mario Beusan, "Zgrada Matice hrvatske u Zagrebu", piše o svojoj zamisli, preuređenju i uređenju prizemlja i podruma za klub i galeriju te o dogradnji zgrade u dvorištu s velikom dvoranom (br. 1–2, str. 81–94).

Jadran Jeić, "Alphonse M. Gutschy i Jeronim Lukić – tamburaški reformatori", članak je o preinaci sustava ugađanja tamburice i životima njezinih utemeljitelja (br. 1–2, str. 95–120).

Denis Peričić, "Glavni junak Balada Petrice Kerempuha Miroslava Krleže odnedavno se zove – Boris Perić", osvrće se na Perićev prepjev *Balada* na njemački jezik s dvama izabranim primjerima (br. 5–6, str. 35–51).

Jože Skok, "Originalna i vrstna Zvonarova književnoznanstvena biografija Vinka Žganca", piše o drugoj knjizi Zvonareva *Pregleda povijesti kajkavske usmene književnosti* (Zabok, 2016.), posvećene tomu glasovitom etnomuzikologu (br. 5–6, str. 53–56).

U cjelini "Hommage akademiku Miroslavu Šicelu" (1926.–2011.) štiva su Krešimira Nemeca i J. Skoka prenesena iz *Spomenice preminulim akademicima HAZU* (2015.) te članak B. Pažur u budućoj *Enciklopediji Hrvatskoga zagorja* Leksikografskoga zavoda (br. 5–6, str. 23–34).

U članku "In memoriam – Doris Baričević" (1923.–2016.) Nela Tarbuk prilagodila je svoj rad iz *Radova Instituta za povijest umjetnosti* (2004.) o toj proučavateljici barokne kiparske i drvorezbarske baštine kopnene Hrvatske (br. 5–6, str. 145–149), a urednici i Marija Roščić-Paro dodali su popis pokojničinih radova u časopisu *Kaj* i knjižnici Kajkavskoga spravišča (str. 149–150).

Đuro VIDMAROVIĆ

Novo ime u hrvatskome pjesničtvu

Prikaz stihozbirke: MELVAN, Paško. *Čovjek od Sunca*. Split – Zagreb, 2016., 171 stranica.

Na hrvatskoj pjesničkoj pozornici pojavio se prvijenac autora Paške Melvana, pod snažnim poetskim naslovom *Čovjek od Sunca*. Pisac ove zbirke rođen je u Gornjim Utorima godine 1952. Nakon završetka srednje škole u Splitu 1973. s obitelji dolazi u Zagreb. Kako se navodi u bilježci o piscu, nakon završetka studija najveći dio svoga radnoga vieka proveo je u INA-i, radeći kao strojarski inženjer. Pored ovoga stručnoga zanimanja, uz koje se ne veže poezija, Paško Melvan u sebi je nosio i književnu crtu. Rado je pisao, kako kaže "uglavnom poeziju". Prve pjesme objavljivao je u kulturnim rubrikama tadašnjih časopisa. Za svoj književni amaterski rad dobio je i nekoliko nagrada.

Zbirku *Čovjek od Sunca* vrlo dobrim predgovorom popratila je urednica Katica Šarlija. Ona u svome tekstu naglašuje sljedeće: "Ovaj stihovani sonetni vijenac ispleten sa stotinjak pjesama ostvarenih u toj zahtjevnoj pjesničkoj formi, izbor je pjesnikovih najboljih stihova koji su nastali posljednjih petnaestak godina". U nastavku urednica uočava osnovne, u pjesničkom smislu, "manjkavosti" nekih stihova ove zbirke: "Premda su mnogi od njih nastali, moglo bi se čak reći, prigodničarski, kao pozdravno pismo prijatelju, zahvala dragoj osobi za toplinu susreta, kao zapis s hodočašća ili ljetovanja, to im ne umanjuje vrijednost i ljepotu. Naprotiv, možda je baš u tome njihova jedinstvenost jer u ovom vremenu društvenih mreža i brze komunikacije koja donosi inflaciju riječi bez sadržaja i dodira srca, primiti na dar neobičnu Paškovu poetsku razglednicu postaje prava svetkovina riječi."

Slažemo se samo djelomično s navedenim objašnjenjem. Prigodnice su poznate u našoj književnoj tradiciji, ali su u svojoj izvornoj formi pomalo zaboravljene. Da sam mogao pjesnika savjetovati, predložio bih mu, da pjesme takvoga sadržaja objavi u posebnoj knjizi.

Melvanova je zbirka podieljena u sljedeće tematske cjeline: *Čovjek od Sunca, Prijatelju, gdje si?, Zasanjah te noćas, Kako sam ubav spram zemlje ove, Vrijeme naše, Bolji dio tebe, Pozvana pjesma, Od izvora do uvira* i *Taborske*. Sve u svemu, 123 pjesme što ovu zbirku čini primjerenom.

Osobno bih na prvo mjesto po estetskoj važnosti stavio prvi ciklus "Čovjek od Sunca". Slažem se s autoricom predgovora, kada tvrdi, kako je ova zbirka "psaltir u kojem je uzdignut Čovjek, Život, Zemlja, Obitelj, Prijateljstvo, Ljudski rad ...".

U prvoj i naslovnoj pjesmi *Čovjek od Sunca*, pisanoj u obliku soneta kao i sve osim jedne, prva kitica slovi:

Čovjek od Sunca na suncu sija,
Čovjek od Sunca bez sunca traje,
No on i takav još mnogo daje,
Po Suncu u njem misao klija.

U pjesmi *Pozivač Sunca* pjesnik na pomalo arhaičan način, ili možda u duhu Sv. Franje Asižkoga, piše sljedeće stihove:

Zovi Sunce jer si dio Njega,
I zamisli da si Njemu zraka,
I da sjajiš sred najgušćeg mraka ...

Drugi ciklus, koji bih u ovoj knjizi izdvojio, nosi naslov *Od Izvora do Uvira*. Pisanjem nekih rieči velikim početnim slovom autor iztiče njihovu teološku razinu. Pjesme u ovome ciklusu pisane su kao molitve, oslonjene na vriednu, ali izkušanu književnu tradiciju. Među njima pohvalio bih pjesmu *Izabrat ću Psalam*:

Izabrat ću Psalam i moliti,
Svaki dan, i katkad mnogo puta,
Molit ću se da srce ne luta,
Da se preda svoj Njegovoj Biti!

Ovaj Psalam za Život je novi,
U vjeri, iz Ljubavi u Krista,
Da Srce ko Zvijezda blista,
Da bude Svjetlo, da lađa plovi!

Da puni mrežu i luku nađe,
Da bude dobro i da se daje,
Da dobro raste i da traje,

Da posada gradi nove Lađe.
Sad biram Psalam za Novu želju,
Za pjevat i molit u Veselju.

Ako bih smio preporučiti Paški Melvanu, čemu u budućnosti posvetiti veću pažnju, onda bi to svakako bila poezija kršćanskoga nadahnuća. Isto tako, preporučio bih mu, da se okuša u tzv. bielom stihu, kako bi se oslobodio stege, koju sadržaju pjesničkoga djela nameću soneti. To ne znači, da ovaj književni oblik ne treba njegovati. Štoviše, pisca se ovih redaka dojmila činjenica, što u rukama drži knjigu cielu izpisanu sonetima, koju autorica predgovora u cjelini osjeća kao sonetni vienac. To je velik napor, koji je pjesnik uložio.

U pjesmama kršćanskoga nadahnuća osjeća se i autorova teološka izobrazba. To je još jedan prilog mojoj dobronamjernoj preporuci.

Paško Melvan u svojim stihovima izkazuje i visoku razinu domoljublja, ali i ljubavi prema rodnomu zavičaju. Autorica predgovora naglašuje ovu činjenicu, navodeći ulomak iz pjesnikova životopisa: "Odrastavši u neljubaznom i škrtom kamenu Dalmatinske zagore, u pjesnikovom je genetskom kodu upisana žilavost i upornost, upravo prkos da se nadiđu vlastita ograničenja." Ovoj tvrdnji nemamo što dodati.

Na kraju, preporučio bih čitateljima zbirku *Čovjek od Sunca* Paške Melvana, jer će u njoj pronaći obilje ufanja, vjere i ljubavi.

U Zagrebu, 15. veljače 2017.

Ivo Mijo ANDRIĆ

Pjesma će nas održati

Prikaz knjige: STANIĆ, Anto. *Pjesme od A do Z.* Izd. Štamparija Fojnica. Kreševo, 2015.

Kada neki pisac objavi trideset i više knjiga, on bi se, po svim pisanim i nepisanim pravilima, trebao svrstati u red zaslužnih majstora književnoga stvaralačtva. U uređenim i razvijenim društvima takvim se autorima otvaraju sva vrata mjestnih i državnih kulturno-umjetničkih ustanova, od književnih udruga do akademija znanosti i umjetnosti. Stoga im se dodjeljuju i odgovarajuća društvena priznanja kao znak zahvale za prinos razvitku kulture ili pojedinih njezinih sastavnica.

U manje razvijenim društvima, kakva su u balkanskim i mnogim drugim prostorima, ta logična pravila ne postoje ili se primjenjuju po dobro nam poznatu načelu 'ja tebi – ti meni'. Po tome se načelu vrlo često dodjeljuju nagrade za književne i druge ostvaraje ili se autori primaju u strukovne umjetničke udruge, odnosno biraju u izvršna tiela i na položaje, koji donose odgovarajuće društvene i pojedinačne povlastice.

Pisci i drugi stvaratelji, koji, po ocjeni mjerodavnih činbenika, ne dosegnu uzpostavljenu nasumičnu razinu kakvoće ili ne pronađu pravi put odnosno voditelja i promičbenjaka svojega lika i djela, kod nas obično ostaju na rubu društvenih zbivanja i kulturnih događaja, ma koliko njihovo djelo vriedilo i ma kako ga prihvate njegovi štovatelji. Zato u primjeni imamo mnoge primjere dodjela nagrada i priznanja po *klanovskoj* pripadnosti ili guranja 'svojih' ljudi i njihovih umotvorina. Sve dok ne izgradimo i ne počnemo dosljedno primjenjivati nepristrana vriednostna mjerila stvaralačkih postignuća, mnoga će iznadprosječna djela i njihovi stvaratelji ostati izpod prosječnih i kultura će nam biti zadnja rupa na svirali društvenoga napredka.

Ovu tužaljku, ograničena dometa djelovanja, zapisujem kao uvod prikazu knjige izabrane poezije svestranoga pisca Ante Stanića, objavljene pod naslovom *PJESME od A do Z.* Ne znam, jesu li autor pjesama i

urednik Milo Jukić namjerno stavili **Z** kao zadnje slovo abecede ili je posriedi pogrješka tehničke naravi. U svakome slučaju zadnje abecedno slovo **Ž** pojavljuje se u naslovima i sadržaju mnogih pjesama, uvrštenih u taj obsežan izbor od gotovo 600 stranica.

Pjesnika i književnika Antu Stanića poznajem od početka ovoga stoljeća, i često smo se družili do moje selitbe iz Sarajeva u Zagreb godine 2004. Skupa smo radili i na nekim njegovim i zajedničkim književnim projektima. Uglavnom, to druženje i zajednički rad ostali su mi u iznimno liepu sjećanju. Posebno pamtim uspjela predstavljanja i književne nastupe u njegovu rodnome Kreševu, zatim u Sarajevu, Fojnici, Vitezu i nekim drugim gradovima i mjestima u Bosni i Hercegovini. Bila su to druženja, koja se ne zaboravljaju lako. Zbog svega toga imam ljudsku potrebu i spisateljsku obavezu kazati i zapisati o knjizi izabrane lirike dobra čovjeka i književnika Ante Stanića ono, što o njoj mislim i osjećam, te svoje dojmove prenieti drugim zaljubljenicima u liepu književnost, ostavljajući im mogućnost da i sami knjigu pročitaju i o njoj daju svoj čitateljski sud.

O Stanićevoj sam poeziji i književnome stvaralačtvu pisao posljednji put prije gotovo deset godina. Bilo je to u vrieme objave njegove zbirke epskih pjesama i prozne knjige *Mudrost življenja*. Od tada je Anto objavio petnaest novih poetskih i proznih naslova i postao članom mjestne i državne književne udruge. Među njima je i nekoliko naslova prevedenih na englezki jezik. Ne znam, koliko se te knjige čitaju, ali vjerujem, da su došle u ruke mnogih, koji su ih trebali pročitati. Znam, da je o nekima od tih knjiga pisano u bosanskohercegovačkim listovima i časopisima i da su ocjene, uglavnom, bile potvrdne. S razlogom, jer je u pisanje svake knjige uložen golem trud i ponuđeno čitateljstvu puno zanimljiva i korisnta štiva.

Anto Stanić nije pisac, koji teži visokim umjetničkim književnim dosezima. Njegovo se književno poslanje temelji na želji i potrebi, da čitateljima, a osobito pripadnicima mladoga naraštaja, prenese neka svoja životna izkustva i poruke, koje će ovaj sviet učiniti ljepšim i podnošljivijim. On pomno bira teme iz našega svakodnevlja, oblikujući ih jednostavnim i svima razumljivim jezikom u poetske i prozne tvorevine za-

nimljiva i lako pamtljiva sadržaja. Zato njegova djela rado čitaju ljudi prosječne pismenosti, ali i oni više naobrazbe, koji se, zbog drugih obveza, rjeđe druže s knjigom. To je i dobra strana Antina književnoga stvaralačtva, jer je ono namienjeno množtvima, a ne odabranim čitateljskim elitama, koje biraju visokonakladne književne sadržaje, najčešće poznatih inozemnih autora. Takvi se i ne trude upoznati ili pročitati knjige domaćih pisaca, jer im se ono, što oni pišu, čini dostatno poznatim i nedostatno bitnim, dobrim i priznatim. Šteta je, što domaća djela s takvom lakoćom odbacuje, a inozemna oduševljeno prihvaća i na sva usta hvali navođena i potrgovljena književna prosudba, kritika. No, što je, tu je. Podcjenjivati svoje i veličati tuđe uviek je bila odlika podaničkoga duhovnog ustrojstva malih naroda, i tako će biti, dok je svieta i vieka.

Urednik Milo Jukić, u dogovoru s autorom, uvrstio je u knjigu pjesme izabrane iz 11 do sada objavljenih zbirka. Riječ je o zbirkama tiskanima pod naslovima: "Biseri ispod Inča", "Poetske kovanice iz Kreševa", "Zlatni stihovi", "Pečat moje duše", "Život je poezija", "Anticiklona", "Kreševski kod", "Jesen života", "Hodočašće", "Epske pjesme" i "Nove pjesme". Tako je ta knjiga zapravo presjek cjelokupna lirskoga stvaralačtva Ante Stanića, koje obujmom, a u određenoj mjeri i kakvoćom, ne zaostaje puno za djelima nekih naših književnih akademika i velecienjenih pisaca. Jasno je, da Stanić, zbog napried rečenoga, za života ne će dosegnuti tu slavu ni družtveno priznanje svojega stvaralačtva i da će ostati na rubu književnih zbivanja. Ali, to ga ne će pokolebati ni spriečiti, da i dalje piše i objavljuje svoje nove knjige, jer on već od rane mladosti spada u krug iskrenih i istinskih zaljubljenika u liepu književnu rieč.

Prva Stanićeva zbirka poezije *Biseri ispod Inča*, koja u izboru čini početni ciklus, sadržava pjesme, koje je autor pisao pohađajući Učiteljsku školu u Sarajevu te služeći vojni rok u Bileći. Tu svoju književnu ostavštinu iz mladosti, spremljenu u već požutjele bilježnice, Anto je izvukao na svjetlost dana podkraj devetdesetih godina prošloga stoljeća i uz pomoć nekdašnjega školskoga kolege, književnika Momira Jolovića, doradio i ukoričio pod naslovom, koji priziva ljepote prirode pod kreševskom planinom Inač. Stranice te knjige obiluju pjesmama posvećenima zavičaju i rodnomu Crnićkomu Kameniku, gdje je proveo najljepše go-

dine djetinjstva i kamo se uviek rado vraća. Oko toga maloga sela i u cielome kreševsko-fojničkome kraju nekada su se kopale razne rude i razvijali kovački obrti, a i danas se pravi vrstan drveni ugljen. U više sam navrata posjećivao s Antom taj preliepi krajolik i divio se predjelima bogatima raznolikim drvećem, ljekovitim biljem i velikim zaboravljenim stećcima iz nekih davnih vremena, u kojima su naši predci živjeli u zemlji Bosni i u njoj ostavljali kosti pod lako prepoznatljivim kamenima. Kreševske čudesne bisere prirode Stanić je ovjekovječio u brojnim pjesmama, a za prikaz njegova odnosa prema zavičaju navodim samo jednu kiticu iz pjesme *U posjeti svom selu*, gdje sa sjetom i ponosom priznaje:

Iz djetinjstva ranog misli mi se roje;
Najljepše na svijetu – to je selo moje.

Drugi je ciklus sastavljen od pjesama iz zbirke *Poetske kovanice iz Kreševa*. U tu zbirku uvrštene su pjesme osobnog i odgojnoga sadržaja, u kojima autor na osnovi vlastitog izkustva svjedoči čitateljima, kako se upornim radom i odricanjem može ostvariti pojedinačni, obiteljski i družtveni napredak. Za to se, povrh znanja i zauzimanja svih članova obitelji, moraju imati jasni ciljevi i donositi prave odluke, koje će voditi k ostvaraju tih ciljeva. Nakon Scila i Haribda, bolje reći nakon životnih težkoća, koje su mnogi prošli ili će proći, uviek postoji novi početak, pa ga treba izkoristiti na pravi način. Anto Stanić taj životni preokret zorno slika u pjesmi s naslovom *Nikad nije kasno*, u kojoj kaže:

Danas odbacujem kožu ispucalu od neuspjeha;
Danas se rađam u voćnjaku
U kojem ima voća za sve.
Danas ću gutati sjeme uspjeha;
Neka novi život proklija u meni.

Ta jednostavna mudrost življenja, nakon početnog učiteljevanja u kreševskim selima i rada u njemačkim tvornicama zajedno sa suprugom Lucom, omogućila mu je ulazak u vlastiti posao, iz kojega je izraslo razgranato obiteljsko gospodarstveno stablo Stanića, koje širi grane u dvie današnje države te izvan njih. Staza uspjeha vodi kroz trnje, koje treba proći sa što manje uboda i rana, kako bi se došlo do ruža, koje valja znalački i na vrieme ubrati. Stanići su to znali i zato danas beru plodove

sjemena, koje su davno zasijali na plodnim i rodnim kreševskim njivama.

Nakon trnovita puta i olovnih razdoblja dolaze dani, u kojima će pjesnik napisati knjigu *Zlatni stihovi*. U tome su ciklusu pripovjednoga pjesničtva zahvalne pjesme svima, koji su pjesnikov život učinili liepim i uspješnim. To su, u prvome redu, majka i otac, koji su u kratku razmaku, podkraj prošloga stoljeća, napustili ovaj sviet. Njihov odlazak u vječnost, uza sve doživljeno i preživljeno, probudili su Anti Staniću davnu želju i ovodobnu potrebu za pisanjem kao duhovnom krunom svih tvarnih postignuća. Od toga trenutka on otvara širom vrata književnosti, kroz koja je skrivečki ušao već u srednjoškolskim danima. Sve što je sliedilo, utkano je u desetke poetskih i proznih knjiga, koje su danas u državnim, mjestnim i kućnim knjižnicama, pa su dostupne svakomu, tko voli knjigu i poštuje pisca.

Zlatni stihovi započinju dirljivom pjesmom zahvalnicom *Majko, hvala ti*, po kojoj je nazvana i antologija poezije posvećene majci, objavljena tih godina pod istim naslovom. U toj se pjesmi zrcali neugasiva ljubav sina prema majci kao stvoriteljici života i graditeljici svieta. Ona najdublje zrači u stihovima:

Hvala ti za sve živote,
Za sve ljepote
Za heroje,
Za umove svijeta,
Za život što cvjeta,
Za sav ljudski rod
Što tvoj je plod.

Ciklus zlatnih stihova protkan je pjesmama tugaljiva i ljubavnoga sadržaja, kakve su one s naslovima: *Nebo plače, Prokoško jezero, Pokidaj lance, Kad si zaljubljen, Posveta tebi* i *Voljeh te*. U njima Stanić slavi nadmoć ljubavi nad mržnjom, liepa vremena nad nevremenom, snagu prirode nad silom neprirodnoga, svjetlost dana nad mrakom noći.

Po istome pjesničkome ključu satkana je i zbirka *Pečat moje duše*. Već u naslovnoj pjesmi Stanić izričito određuje svoj životni i pjesnički *kredo*

riečima: *Protiv sam laži i svađa, rata i mržnje, egoizma i lažnog patriotizma, nasilja i tuče i svega drugoga što u ambis vuče.*

Prisjećajući se netom završena pogubna rata među narodima na području bivše SFRJ i progona ljudi s njihovih ognjišta, on podsjeća svoje sudobnike i šalje snažnu poruku budućim naraštajima u nadahnutoj pjesmi *Treba ostati* sljedećim riečima:

Svu gorčinu iz srca treba suzom isprati,
Neka oko progleda snagom čistog pogleda.
Treba svoje voljeti i na svome ostati,
Lako je preboljeti onog tko se ne vrati.

U pjesmi posvećenoj sinovima Zvjezdanu, Svjetlanu i Goranu, kojima su zlatni stihovi posvećeni, otac-pjesnik u zadnjoj se kitici obraća Svevišnjemu molbom obćeljudskom: *Bože, daj im sreće, blagoslova, nek pozlate ova moja slova.*

Život je poezija! Ovu je kratku i po svemu višeznačnu misao Anto Stanić ponovio u više napisanih pjesama, a izgovara ju od rane mladosti. Iz te se misli mnogo godina poslije rodila ciela zbirka lirike istoga naslova.

Život je poezija, svjetlost u očima,
Nada snivana u dugim noćima...
Pjesma je molitva koju molimo
Kada nas vole i kada volimo.

Šta još dodati tim toplim i duboko proživljenim riečima povrh ovoga: Volimo se ljudi bez bola i bludi, neka poezija u životu sija!

Uz rieku bistrih stihova, koji teku ovom zbirkom, posebno su dojmljivi oni iz pjesme *Čuvajte mi Krčevinu*, u kojima poet, čistom dušom i blistavim pogledom, izpisuje poviest obitelji Stanića od dolazka svojih predaka u srednjobosanske brdodolinske krajeve do današnjih vremena. U završnoj kitici te antologijske pjesme ostavlja osjećajnu poruku potomstvu, koja slovi:

Svojoj djeci poručujem
I njihovoj kad odrastu,
Čuvajte mi Krčevinu
Da sjećanja ne zarastu!

Može li čovjek za života ostaviti bolju i snažniju poruku svojim genskim i imovinskim nasljednicima? Moj je odgovor: Ne može!

Nakon preživljenih bura i oluja došlo je razdoblje smiraja vremena, a s njime i ljudi, u kojemu je napisana zbirka pjesama *Anticiklona.* U toj zbirci prevladavaju jadranski motivi, bosanski miomirisi, proljetna vedrina i ljetna toplina. Pjesnik je građanin svieta u izvornome smislu i njega ne određuju ni prostor ni vrieme. On sve svoje patnje, radosti i tuge, nade i dvojbe razrješuje pjesmom. U vezanom i nevezanome stihu. Dubokim rezom i površnim vezom. Zato je pjesma filigran, koji priliči svakomu zidu i svakomu papiru. Od nje je sazidana kuća kao dom i kuća, koja se zove – knjiga.

Kreševski kod sljedeća je zbirka, koja portretira pjesnika izvana i otkriva njegov unutarnji *ego* i prepoznatljiv glas. Kroz nju se on smješta u vremenu i prostoru, određujući prolaznost pojedinačnoga života i planetarnu mogućnost življenja. Sve nastaje i sve će jednoga dana nestati, da bi se porodilo i izraslo novo, u pravilu jače i umnije od predhodnoga. Upravo kako to pjesnik prorokuje u pjesmi *Daljine*:

Vjetar je odlepršao moja proljeća i s njima daleke vidike...
Jesen se kao krpelj zakačila na moja leđa...
Zakoni života čine svoje;
Ja ću polagano u daljine gdje me kraj strpljivo čeka.
Moje stope ostat će na mom putu,
A ja ću sa svojim snovima i dušom punom nade
Preko gora i zvijezda u daleku vječnost.

Ta pjesma naslućuje i predkazuje sadržaj svih pjesama, koje sliede u ciklusima i zbirkama "Jesen života", "Hodočašće" i "Nove pjesme". Čitateljima ostavljam, da sami pročitaju te pjesme i kažu ili očuvaju svoje mišljenje o njima.

Meni kao prikazivaču još preostaje zapisati poneku misao o knjizi i ciklusu *Epske pjesme* Ante Stanića, koja zatvara i zaokružuje taj planetarij tankoćutna pjevanja. Epska poezija, izuzev guslarskih novosastavljenih pjesama, odavno je izčeznula iz naših prostora. Suvremenu pjesničtvu i njegovim sljedbenicima ona je gotovo nepoznata i davno nadvladana lirskom vrstom stvaralačtva.

No, za Antu Stanića epska je poezija bila i ostala izvor, na kojemu je, nekada kao diete, a danas kao vremešan poet, napajao svoju osjećajnu i dobrotom oplemenjenu dušu. Zato se na početku dvadesetprvoga stoljeća, unatoč svemu i nasuprot svakomu, dajbudi na pjesnički trenutak vratio svojim izvorima i korienima franjevca Grge Martića i drugih znanih i neznanih epskih pjesnika te izpjevao u desetercu 17 pjesama. Kroz te je pjesme približio čitateljima poviest Kreševa i njegove okolice te likove, koji su obilježili staro i novo doba, kojega smo i mi sudionici. U završnim je pjesmama sažeo život svoje obitelji, ostavljajući tako pisani trag o svojoj prošlosti, koja je bila liepa, nezaboravna i ponovljiva u svakome vremenu. Zbog toga ga potomci mogu vječno slaviti. A svi mi ostali trebamo mu biti zahvalni na knjigama, koje nam je podario i na dobrim djelima, koja je cieloga života činio.

Živ i zdrav bio, pjesniče i književniče Anto Staniću! Neka te prati dobra sreća, i neka što duže tvoje pero piše!

Ivo Mijo ANDRIĆ

Zlatne niti vječnosti

Prikaz stihozbirke: ORLIĆ, Valerio. *Poetski manifest, a poetic manifest*. Izd. Hrvatsko književno družtvo. Rieka, 2015.

Kada pjesnik objavi svoj poetski proglas (manifest), kako je to učinio Valerio Orlić, onda je to znak, da se očituje kao autor, čije djelo zavrjeđuje javno proglašivanje u korist čitatelja i probitka kulture družtva, kojemu pripada.

Ova mi se uvodna tvrdnja nametnula kao završna misao nakon čitanja zbirke izabranih pjesama, koju je Orlić objavio pod revolucionarnim lirskim naslovom *Poetski manifest*. Zato ju stavljam kao *moto* na početku osvrta o toj zanimljivoj knjizi, za koju je predgovor napisao ugledni poznavatelj hrvatske književnosti Vasil Tocinovski.

Zbirka je objavljena u dvojezičnom izdanju, što autoru omogućuje, da svoje stvaralačtvo predstavi svima, koji se služe englezkim kao najzastupljenijim svjetskim jezikom. To joj daje dodanu vriednost, a širemu čitateljstvu mogućnost upoznavanja hrvatske književnosti, koja je tek simbolično zastupljena u svjetskoj. Zasluge za to pripadaju autoru, kao i prevoditelju Slobodanu Drenovcu, i za to im u ime ljubiteljā knjige upućujem iskrene čestitke.

Pjesnik Valerio Orlić istinski je zaljubljenik u liepu pisanu rieč i odan štovatelj poetskoga stvaralačtva u punome književnome smislu. Povrh toga što je do sada objavio 17 knjiga pjesama, od kojih je većina prevedena na 14 stranih jezika, on je idejni začetnik i osnivač Hrvatskoga književnoga družtva, koje djeluje u Rieci, a okuplja članstvo iz svih dielova Hrvatske. Uz to, pokretač je časopisa *Književno pero*, međunarodne smotre književnosti "Dani prijatelja knjige", književnoga nastupa na Pagu u spomen književniku Anti Zemljaru te književne nagrade "Josip Eugen Šeta". Ovo je tek manji dio Orlićeva prinosa očuvanju književne predaje i promaknuću kulturnoga života u okolini njegova života, rada i djelat-

nosti. Malo je kod nas pisaca, koji svoje književno stvaralačtvo nadopunjuju i oplemenjuju takvom književnom zauzetošću.

Knjiga izabranih pjesama *Poetski manifest* sastoji se od četiri ciklusa pod naslovima: *Iza zavjese prošlosti, Dvogled, Probudi se i osluškuj more* i *Nit prostranstva*. U svaki ciklus uvršteno je 10–20 dvojezičnih pjesama, koje daju cjelovit pregled Orlićeva pjesničkoga stvaralačtva od prvih napisanih stihova do današnjih dana. Premda to nije *summa summarum* njegova pjesničtva, prikazan izbor pjesama predstavlja autora u svim bojama i tonovima, koji osvjetljuju njegov književni put posut ružama i trnjem, što su knjižnim koricama vezane u rukovet cvieća opojna mirisa. U tome rukovetu svatko može pronaći i izdvojiti svoj cviet u obliku jedne pjesme i zasaditi ga u vrt sjećanja, gdje čuvamo ono liepo i vriedno naših uspomena.

Ciklus *Iza zavjese prošlosti* satkan je od pjesama različite tematike. Ima tu blizkih dodira s prirodom kao u pjesmi *Odraz moga sjenila* (*Odraz moga sjenila, spava tu u jezeru, svjetlost se moja održala u krilu mlada mjeseca.*). Ima i izkazā pobune zbog nepravdā i družtvenoga nereda, koji je nametnut mimo razborite ljudske volje, kao u pjesmi *Iz daha u duh*, gdje pjesnik priziva majku kao spasiteljicu i izbaviteljicu iz svekolika ljudskoga meteža i zla. Položaj pjesnika u današnjemu družtvu nije nimalo izgledan i sretan, jer su sve vriednosti okrenute novcu i podređene osobnomu probitku moćnih pojedinaca. U tom i takvu okružju lirika je postala nužno duhovno "zlo", kojime se bavi uzki krug zanesenjaka opijenih potrebom za jezičnom uresbom sivoga lika zbilje. Tu častnu zadaću pjesnici obavljaju dušom i razumom radnika, koji unapried znade, da mu taj trud ne će biti plaćen ni priznat u radno doba, osim ako kojim čudom ne postigne položaj državnog akademika. A taj se položaj stječe manje pjesmom, a više poznanstvom i zagovorima ljudi iz te struke.

Valerio Orlić putnik je, koji tomu cilju ne teži, jer iz izkustva vlastita i drugih lirskih supatnika i suputnika znade, koliko je dalek i nedohvatan običnim smrtnicima. No, to ga ne sprječava, da putuje svietom i širi poruke mira i dobrote, kako ih stoljećima šire franjevci – misionari Božjega poslanja i drugi čestiti borci protiv gladi i biede dobra diela čovječanstva. Svoje pjesničko putovanje on slikovito opisuje u pjesmi *Putniče – pjesniče* riečima vjerna čitača, koji mu se obraća nestrpljivim riečima:

Gdje si pjesniče – putniče,
Opet kasniš?
Ovo je tvoj vlak.
Vozni red je ostao isti
A ti zapeo u pothodniku.

Dobro je znano, da Hrvatske željeznice nisu podzemne. A zna se, i da su podhodnici ondje, gdje su zastali pjesnici.

Da bi bolje vidio i razumio stvari oko sebe, pjesnik se u drugome ciklusu poslužio dvogledom, koji u narodu zovemo dalekozorom.[1] Po njemu je nazvao splet pjesama sadržajno vezanih uz prostor, kojime se misaono i tjelesno svakodnevno kreće. U tome prostoru čovjek bi se morao osjećati bezbrižnije i sigurnije nego u nepoznatome. Ali, stvarnost nas uči, da to nije uviek tako i da je oprez nuždan kolut u lancu života. Kako bismo lakše prepoznali i razlučili dobro od zla, pjesnik nam preporučuje *Dvogled* kao sredstvo za bolje uočavanje različitosti u svietu oko sebe:

Kako prosuditi zlo u prigušenom mraku?
Pod nogama nam tlo, a lebdimo u zraku.
Ne vjeruj tuđim očima kad vjerno te slijede,
Znaj često noćima i lijepe slike blijede.
Zato, razdvoji dobro od zla
I ne prosuđuj na prvi pogled,
Osjeti čvrstoću tla,
Pogledaj život kroz dvogled.

Ne izgovara pjesnik ove stihove bez razloga. I ne piše pjesme zbog pjevanja. U svojemu polustoljetnome življenju nagledao se svega i svačega. Liepog u vrieme mira. Ružnog u ratnome vremenu. Osjetio je čari

[1] Upravo je suprotno u hrvatskome književnome jeziku, t.j. *dalekozor* je pravilna "narodna" rieč, a *dvogled* u hrvatskome književnome jeziku može značiti jedino *dvostruki, drugi* ili *provjerni pogled*, pa je povrh sroka *pogled–dvogled* smisao predmetnoga stiha jedino takav. (pripomena uredničtva)

uzpona i prebolio bolne padove. Volio i bio voljen. Patio zbog samoće, kada su najdraži odlazili. Kao i mnogi ljudi, uostalom. Iz svega tog izvlačio je pouke i pokušavao ih podieliti s drugima. S narodom svojim, najprije, koji je kroz dugu poviest prošao predvorja pakla i nakratko se zadržavao u raju. No, nije tu dugo ostajao, jer su ga pohlepni gospodari i moćni vlastodržci vraćali uviek dva koraka natrag. Nekad izravno u pakao (rata), a nekad u čistilište (predraća i poraća). Upravo onako kako je Dante Alighieri pisao u glasovitoj *Božanstvenoj komediji*. Ili, kako to Valerio Orlić opisuje u poučnoj pjesmi *Narod:*

Narod može mijenjat vlasteline
I zamijenit cara što ne valja,
Može dignut nekog u visine
I od lude napraviti kralja.

Sve to može uraditi narod. Ali, uz jedno veliko ALI! Narod je sklon zaboravu. Zapravo, uz genetiku pamćenja ružnih stvari iz svoje poviesti, naraštaji su skloni zaboravljati ono liepo u prošlosti svojih predaka. I umjesto da pamte dobro, a zaboravljaju loše, narodna množtva vazda miešaju lončiće i vraćaju se u razrede, u kojima životno gradivo nisu svladala za prolaznu ocjenu. Zato im se događaju Danteovi krugovi od pakla preko čistilišta do raja i ... natrag. Pjesnik ne bi bio pjesnikom, da ne nudi rješitbu za izlaz iz toga začaranoga kruga. A ona se svodi na sljedeću stihovanu tvrdnju i poruku:

Kroz stoljeća ratovi se vode
I umiru nevini pijuni.
Dignimo se moj voljeni rode,
Nek nestanu svi ovi tajkuni.

U mladosti sam bio misaono revolucionaran, ali ni u jednoj revoluciji, pa ni u posljednjemu ratu iz devetdesetih, nisam sudjelovao ubojitim oružjem, već olovkom u ruci. Što bi rekao Njegoš: *Boj ne bije svijetlo oružje, već boj bije srce u junaka ...*

Pod stare dane grozim se i same pomisli na rat i revoluciju. Ali, ako je revolucija jedini put za ostvaraj spomenutoga cilja *Poetskoga manifesta*, onda ju ... sa sigurne udaljenosti *bidnog penžjunera* svojski podupirem. Iz solidarnosti prema revolucionarnomu kolegi Orliću i prema pučanstvu,

koje uzaludno traži posao i krov nad glavom, grozničavo skupljajući plastične boce i odbačene koristne predmete po smećarnicima (kontejnerima). Do takve će revolucije, kladim se, sto posto doći ... nakon mojega života. A kada će to biti, e to vam u povjerenju ... ne mogu reći, jerbo to po duši ni sam – ne znam.

Zato se vraćam sljedećemu ciklusu, kojega naslov *Probudi se i osluškuj more* opušta sav *Poetski manifest* i vraća nas lako razumljivim lirskim čarolijama. U tome je ciklusu ljubav središnja priobćajna rieč osobe s osobom i ljudi s prirodom. Probudi se, bivši ratniče i mirotvorče pjesniče, i osluškuj more. Možda će ti njegov glas vratiti mir u dušu i osmjeh na lice. Možda ćeš tako premostiti rieku podjela, zasijati neobrađena polja, zapjevati pjesmu radostnicu. Kažem možda, a mislim – da hoće. Tako će i od *tajkuna* biti više – *daj kuna*, a put evolucije ne će ići preko revolucije. Sve će tada biti kao u stihu iz naslovne pjesme ciklusa, koji završava uzklikom.

Život prolazi. Ženo!
Probudi se i osluškuj more.

Ima li ičega ljepšega od morskoga šapta i od jutra, koje klizi uz plavu obalu? Na ovo pitanje odgovaram kratko i jasno: Ma ... niti ga je bilo – niti će ga biti ...

Kažem to i odlazim niz četvrti ciklus *Nit prostranstva*, u kojemu vladaju stihovi smiraja i ovozemaljske ugode. *O, kako je lijepo prošetati noću, zaspati uz jedan usamljeni cvijet* ... kaže u zanosu opijeni poet i u završnoj pjesmi zapisuje oporučni stih:

Želim biti nit prostranstva,
Prikovan za vječnost.

Što reći na kraju, nego ... skrušeno priznati istinu, da su pjesme te zlatne niti života, kojima se pjesnici vezuju uz vječnost. I koje ostaju kao dar narodu.

Ivo Mijo ANDRIĆ

Stihovana *saga* o ljubavi

Prikaz stihozbirke: VUJNOVIĆ, Nikola Baćo. *Mila. Pjesme za djecu*. Izd. Sarajevo Publishing. Sarajevo, 2011.

Biti djeda, deda, dida ili dedece, kako mene zove moja trogodišnja unuka Sofia, velika je i neponovljiva stvar u životu svakoga vremešna čovjeka. To znamo svi mi, koji smo imali sreću, pa, prije ili poslije, dobili unuke kao nasljednike i prenositelje vlastitih gena. Ne vjerujem u ponovno utjelovljenje onih, koji su otišli s ovoga svieta, ali zato duboko vjerujem, da ljudi, zahvaljujući genima, nastavljaju život u životima svoje djece, unuka i drugih srodnika iz prvih te inih nasljednih redova .

Pjesnik Nikola Baćo Vujnović (1933.) svoju je prvu i jedinu unuku dobio na izteku osmoga desetljeća života, u vrieme kada mnogi starci i starice slave rođenja ili rođendane svojih praunuka ili prapraunuka. Upravo je zato njegov dobitak bio veći i vrjedniji kao jedinstven događaj i doživljaj, koji svi želimo i s nestrpljenjem očekujemo.

Nikolina je unuka Mila rođena u dalekoj Kanadi, u Torontu, gdje živi njegov mlađi sin Slaviša, koji je skupa sa starijim bratom Sinišom devetdesetih godina prošloga stoljeća izbjegao iz ratnoga Sarajeva i opustošene Bosne i Hercegovine. Stariji članovi obitelji Vujnović, otac Nikola i majka Rada, ostali su na Ilidži, skrivajući se od pogibelji u blizkome susjedstvu, nakon što im je kuća zapaljena. U takvu obezkrovljenu domu dočekali su kraj rata i poratnu obnovu. Ali, trajan povratak djece u taj dom i domovinu Bosnu i Hercegovinu do dana današnjega nisu dočekali. Niti će ga, sudeći po svemu, kao i mnogi drugi roditelji, ikada dočekati. Usud je to stotina tisuća ljudi iz Bosne i Hercegovine, s potresnoga Balkana i drugih dielova svieta, koje strahotan rat nasilno razdvoji pa razbaca diljem svieta kao zvjezdani prah u svemiru.

I kako to obično biva, novi se naraštaji rađaju i stasaju daleko od rodne zemlje majka i otčeva i ondje nastavljaju svoj životni put. Stari naraštaji baka i djedova ostaju tisućama milja daleko u prostorima, gdje

su pustili duboko korienje. Sretna je okolnost, da su pametni i dobri ljudi izmislili tehnička pomagala u obliku brodova, zrakoplova, brzoglasatelefona i omrežja-interneta, koja nas zbližavaju – nasuprot zlikovcima i ratnim zločincima, koji nas razdvajaju – pa se možemo čuti i vidjeti sa svakoga mjesta našega planeta.

Rođenje unuke potaknulo je djeda Nikolu, da – uz poeziju za odrasle, koju piše od srednjoškolskih dana – započne pisati i pjesme za djecu. U prvo su to doba bile pjesmice posvećene prirodi i svemu, što izpunja i okružuje dječji sviet mašte i razigranosti. No, s vremenom i rastom unuke, ona je postala glavni lik Vujnovićeve poetske obuzetosti, iz koje je nastala ciela knjiga čitkih i pitkih stihova, što povezuju dva svieta, koja se po mnogo čemu razlikuju i u svemu nadopunjuju. Djedov se sviet proteže u dva stoljeća i dva tisućljeća, u kojima je, uz težke godine *samoupravnoga socializma*, proživio i dva grozna rata, a unukin je tek stasao u zemlji mira, prirodne ljepote i ljudske dobrote. Zato su pjesme Nikole Vujnovića tematski i sadržajno okrenute tomu ljepšemu svietu i vremenu mira, u kojemu danas protječu naši životi.

Pisanje poezije ima smisla samo onda, kada se pjesme daju na uvid širemu čitateljstvu. Tek tada one dobivaju književni lik i ožive kao umjetničko djelo pred onima, koji ih čitaju i kojima su posvećene. Zbog toga je djed-pjesnik svoju nutarnju lirsku obćitbu s dragom si unukom pretočio u knjigu poezije pod naslovom *Mila* i pustio u književni sviet na dvama kontinentima; na europskom i američkom, koje dieli nepregledan Atlantik, a spajaju blizke ljudske duše.

U uvodnoj napomeni autor naglašuje, da je ... *Svrha ove knjige da djeca, u eri tehnizacije i kompjuterizacije ne postanu više tehnička, a manje društvena bića i da buđenjem njihove ljubavi prema prirodi, porodici i društvu u njima izrasta dostojanstven budući Čovjek*. Poruke koje pjesnik odašilje roditeljima i svim odgojiteljima djece koristne su i poučne u današnjemu vremenu, kada su droga i alkohol, a u nečemu i omrežje, uzeli toliko maha, da priete mladim naraštajima – uza sva zla, što ih proizvode njihovi otčevi – bezsmislenim ratovima i drugim protuuljudbenim nepodobštinama. Pjesma je liek za ljudski um i dušu pa bi se njome valjalo svakodnevno koristiti, a ne skupim liekovima, koje proizvodi farmaceu-

tska industrija i propisuju liečnici. Šteta je, što to mnogi ne razumiju i ne primjenjuju u svakodnevnu životu.

Pjesnik Nikola Vujnović preporučuje pjesme kao duhovnu hranu, otvarajući tako lirsku obćitbu s unukōm za njezino dobro i na korist djece cieloga svieta. Veličajući pjesme kao bitan dodatak životu, na početku knjige zapisuje sljedeće stihove:

One su vam kao hrana
Čitajte ih svakog dana
I bit će vam one tada
Slađe nego čokolada.

U nastavku lirskoga dopisivanja Bosne s Kanadom zbiva se telefonski dialog, brzoglasni razgovor, u kojem unuka često podsjeća djeda na njegov obećan dolazak u njezin rodni grad. Tu želju za susretom na najljepši način ona izgovara, a djed zapisuje u sljedećim stihovima iz pjesme pod naslovom *Milin prvi telefonski razgovor sa djedom*:

Obećo'o si pošto – poto
Doći meni u Toronto
Pa ti već sad širi Mila
Ruke kao ptica krila.

Ima li čega ljepšeg i svetčanijeg od dugočekana susreta unuke i djeda, i može li se ta razmjena ljubavi doživjeti toplije, nego što je opisana u toj pjesmi. U njoj je izkazana duboka prava razkoš dječjih osjećaja i nadā i bezgranična radost, koja grije dušu do ključanja. Ta radost djevojčice Mile doseže vrhunac u trenutku, kada joj kroz pjesmu dolazi stihovan *Djedov odgovor*, u kojem on kaže:

Unučice moja mala
Tebi hvala što si zvala
Da što brže dođem tamo
Da se skupa poigramo.

I kada je napokon izpunjen san i ostvarena nada male Mile i njezina djeda, on će u kasne večernje sate ovjekovječiti taj susret pjesmom *Milin doček djeda u Torontu* stihovima kitice, koja sliedi:

Taj se susret, dragi Bože,
Opisati teško može,

S kolikom je srećom Mila
Svoga djeda zagrlila.

Dani dječje radosti i sreće odraslih, koji su sliedili, bili su izpunjeni igrom i veseljem, kakvo se pamti do kraja života. U tome razdoblju djedova boravka u Kanadi Mila se prisjetila vedrih i nezaboravnih trenutaka, koje je prošloga ljeta provela na Ilidži i u Sarajevu, zavičaju svojih roditelja. S oduševljenjem je pričala o trešnjama, višnjama i jagodama iz vrta bake Rade, o pticama, koje su je pjesmom svako jutro budile, o cvieću, što je razkošno cvalo šireći opojne mirise svuda oko kuće. Njezinoj oduševljenosti nije bilo kraja, što je djeda nadahnulo za pisanje desetaka preliepih stihova, kojima je izpunio knjigu.

Među njima su posebno dojmljivi stihovani doživljaji djeda Nikole zabilježeni u šetnjama ulicama i parkovima krasnoga grada Toronta. U tieku tih ugodnih i nezaboravnih šetnja unuka je djedu dielila savjete o svemu i svačemu, što joj se činilo poznatim i bitnime. Tako ga je upozoravala na crvenu boju semafora, pružala mu ruku na pješačkome prielazu, brisala prašinu s klupa, na koje su sjedali, te išla uviek korak izpred njega, da slučajno ne zaluta u nepoznatim ulicama velika grada. Mnoge od tih pojedinosti djed je zapisao u pjesmi *Milina i djedova šetnja po Torontu*. Navodim samo jednu iz kitice zadnje, koja glasi:

Ti, moj djede, nisi skonto
Da je velik grad Toronto
U kome se možeš i ti
Vrlo lako izgubiti.

Za djeda Nikolu poseban je doživljaj bio posjet Niagarinim slapovima. To čudo prirode imao je prigodu prije gledati samo u (daljo)vidničkim odašiljkama (televizijskim emisijama) i na svjetlopisima (fotografijama). Susret s veličanstvenim slapovima uživo ostat će mu u sjećanju do kraja života. O njemu ponajbolje svjedoči pjesma *Milini utisci o slapovima Nijagare*, što je već u prvom brzoglasnom (telefonskom) razgovoru preniela baki, a djed ovako opjevao:

O, da vidiš bako čuda
Nijagara što je luda
Kad se strašna dolje ruši

Sav se kanjon od nje puši.

Ovo je tek malen dio lirskih dojmova, koje je zabilježio Nikola Vujnović u zbirci pjesama za djecu posvećenu svojoj jedinoj unuci. Na sedamdesetak stranica zbirke *Mila* nanizano je blizu pet stotina bisernih kitica, iz kojih izsijava obostrana ljubav unuke i djeda, oplemenjena čarima prirode i kristalnim ljudskim osjećajima. U toj ljubavi počastno mjesto pripada baki Radi, koje se lik i dobrota spominju u mnogim pjesmama. I u završnoj pod naslovom *Volim, volim,* koju je osmislila mala Mila, a oblikovao djed Nikola. A ta pjesma u dvie kitice odkriva sve tajne te bezgranične ljubavi:

Volim tatu i mamu
Kao čokoladu,
Volim djeda Nikolu
I moju baku Radu.

I mene voli baka
I djed Nikolino
I nigdje mi nije
Kao kod njih fino.

Bilo bi liepo, da djevojčica Mila Vujnović, i kada poraste, nastavi stihovima širiti ljubav, koju je opjevao njezin djed Nikola. Jer, ljubav životu daruje smisao i ljepotu. A to svako biće priželjkuje i tomu se bezkrajno nada i raduje.

Svetojeronimske viesti

Zakašnjela viest

2017., veljače, 13. – U Zagrebu je 13. veljače 2017. u 91. godini života umrla umirovljena profesorica i počastna članica našega Družtva Stanka Pavuna, rođ. Matasović (*Đakovo, 9.IX.1926. †Zagreb, 13.II.2017.). Rođena je i krštena u Đakovu. Otac joj je Antun Matasović. Nakon obvezatnoga školovanja, završila je Filozofski fakultet – iztočne i zapadne slavenske jezike i književnost, čime je stekla zvanje profesorice ruskoga jezika i književnosti. Zadnje godine života provodila je u Domu umirovljenika (Iblerov trg 8, Zagreb). U Domu je bila vrlo zauzeta za kulturni i vjerski život. Bila je dugi niz godina redovita članica Družtva (1972.–2014.) i njegova Upravnog odbora, do 2012. Posljednje je tri godine bila počastna članica Družtva (2014.–2017.). Umrla je 13. veljače 2017. Pokoj vječni daruj joj, Gospodine! — Oproštajni članak o njoj objavljuje Vesna Kukavica u časopisu *Matica* (67./2017., br. 3, ožujak 2017., str. 51).

Redovite viesti

2017., ožujka, 3. (1.) – Tjednik za kulturu "Hrvatsko slovo" (23./2017., br. 1141, od 3.III.2017., str. 7 i 29) objavljuje osvrt Marijana Horvata Milekovića "I korienski pravopis je legitiman", kojim se osvrće na predhodni članak dr. zn. Alojza Jembriha, dopredsjednika HKD-a Sv. Jeronima, koji se bio očitovao protiv primjene toga pravopisa. Horvat Milekoviće navodi više umnika, koji su pisali i pišu korienskim pravopisom: *Marijan Krmpotić, Drago Klarić, Mato Marčinko, Andrija Mažić, Nedjeljko Kujundžić, Milan Sremčević, Mirjana Majić, Mladen Schwartz, Andrija Željko Lovrić.* Dalje piše: *Dakle, Jembrih veli i buni se da zašto bi samo "Marulić" prvi izletio s korienskim pravopisom (!?). Je li ovaj gospodin prespavao zadnjih nekoliko desetljeća? – "Glas Koncila" već nekoliko godina rabi oblike 'sudca', 'svetčev',*

'otca', 'otče', 'ne ću', 'grješka'... Stjepan Babić poodavno se zauzimao za pisanje oblika "ie" ('liep', 'biel', 'tiek', 'sviet', 'rieč'), ali ga je isto tadanja "stručna i akademska" zajednica s podsmijehom odbila. Slično se je dogodilo i Tomislavu Ladanu, kao i Ivi Škariću. Osvrt zaključuje riečima: *Sve u svemu, tekst Alojza Jembriha, uz ino, pripada trajnom sindromu hrvatskih minimalista, koji mašu parolom "zajedništva" i ucjenjuju svaku zdravu pamet.*

***

2017., ožujka, 3. (2.) – Tjednik za kulturu "Hrvatsko slovo" (23./2017., br. 1141, od 3.III.2017., str. 8 i 20) objavljuje tjedni dnevnik Jelke Pavišić, s naslovom "Smijeha dovoljno, ali malo zagorčenoga". U podnaslovu je predstavljena: "Jelka Pavišić, dugogodišnja lektorica pri Vladi Republike Hrvatske i donedavna urednica časopisa Marulić". Dnevnik obuhvaća tjedan od 20. do 26. veljače 2017.

***

2017., ožujka, 5. – Katolički tjednik "Glas Koncila" (56./2017., br. 9 /2228/, od 5.III.2017., str. 28 i 30) donosi dva članka, koji se tiču Hrvatskoga književnoga družtva Sv. Jeronima. Prvi je članak zapravo obaviest o "Književnoj večeri četvrtkom", na kojoj će 9. ožujka 2017. dr. zn. Alojz Jembrih održati predavanje "Grgur Mekinić, otac gradišćanskohrvatske duhovne poezije" (str. 28). — Drugi je članak pak izvješće o održanoj "Književnoj večeri četvrtkom", 23. veljače 2017., na kojoj je Branimir Petener održao predavanje "Hrvatska pravoslavna crkva" (str. 30).

***

2017., ožujka, 8. – Iz tiska je izišao prvi broj smotre "Marulić" za godinu 2017. (50./2017., br. 1 /274/, siečanj–veljača 2017., 252 stranice). Objavljen je u nakladi od 500 primjeraka. Smotru su uredili Stjepan Razum i Ante Kraljević, a u prvom je odjeljku gost urednik Paško Melvan. Sve je članke jezično dotjerao Branimir Petener. Svoje su radove u njemu objavili: Ivo Mijo Andrić, Nedjeljka Andrić-Novinc, Josip Bačić-Savski, Damir Borovčak, Lojzo Buturac, Asaf Duraković, Ante Gradiška, Mladen Ibler, Esad Jogić, Josip Jurčić, Ivica Jurjević, Sonja Kačan, Ante Kraljević, Barbara Kranjec-Ilijač, Tatjana Kren, Vlade Lozić, Ivica Luetić, Mario Roko Marinov, Marinko Marinović, Ante Matić, Andrija Mažić, Paško Melvan, Ljerka Mikić, Branimir Petener, Stjepan Razum, Franko Stipković, Dražen Stojanović i Đuro Vidmarović. Svi su prilozi objavljeni korienskim ili tvorbenim pravopisom, što je novost s obzirom na do sada primjenjivani fonetski, izgovorni ili zvučni pravopis. To je ujedno prvi broj u ovom obljetničkome, petdesetome godištu, pa je na prednjoj korici odtisnut obljetnički znak, koji prikazuje ravnu Zemlju sa svodom nebeskim, iznad kojega je kratica: S. N. V. S. B. (Sve na veću slavu Božju). Sadašnji urednici cjelokupni petdesetgodišnji niz smotre, t.j. sva 274 broja daruju Bogu Svemogućemu.

***

2017., ožujka, 9. – Na trinaestoj "Književnoj večeri četvrtkom", 9. ožujka 2017., dr. Alojz Jembrih održao je predavanje "Grgur Mekinić, otac gradišćanskohrvatske duhovne poezije (povodom 400. obljetnice smrti)". Rieč je o donedavno nepoznatom kulturnom i duhovnome radniku među gradišćanskim Hrvatima. Mjesto je i vrieme njegova rođenja nepoznato, a umro je 4. ožujka 1617. u Svetome Križu (Keresztur, danas Deutschkreutz u Gradišću u Austriji). Vjerojatno po tadašnjemu vriedećemu načelu "Vjera prema području" (Cuius regio, illius religio), Mekinić je bio protestantski svećenik i župnik u Svetome Križu. Značajan je po tome, što je 1609. i 1611. tiskao na hrvatskome jeziku dvie pjesmarice duhovnih (crkvenih) pjesama: "Duševne pesne, psalmi ter hvale vzdanja diačke" (1609.) i "Druga knjiga Duševnih pesan, pslamov, himnušev ter hvale vzdanja diačak" (1611.). To su najstarije ikada tiskane hrvatske pjesmarice. One doduše nisu notirane, ali kod svake je pjesme navedeno, po kojoj se melodiji pjeva. Posvećene su grofu Nikoli VI. Zrinskomu, gospodaru Međimurja. Jedini poznati primjerci tih pjesmarica čuvaju se u Sjemeništnoj knjižnici u Ljubljani, a godine 1990. nastojanjem samoga predavača njihov je pretisak učinila "Kršćanska sadašnjost", pa su danas dostupne hrvatskim jezikoslovcima, bogoslovima (teolozima) i glasbeslovima (muzikolozima) za proučavanje. U razpravi su nakon predavanja sudjelovali voditelj Stjepan Razum, Zlatko Lukež, Josip Jurčić, Paško Melvan i Branimir Petener.

***

2017., ožujka, 12. – Vladimir Lončarević u svojoj poznatoj nizanki "Katolički oblikovatelji kulture" u katoličkome tjedniku "Glas Koncila"

(56./2017., br. 10 /2229/, od 12.III.2017., str. 21) predstavlja književnika i franjevca Jakova Bubala (*Turčinovići, 22.VIII.1933. †Zagreb, 12.VIII. 1996.). *Književni mu je rad raznolik. Objavio je više književnih kritika i prikaza, reportaža, crtica i studija u periodici – "Glasu Koncila", "Dobrom pastiru", "Kršnom zavičaju", "Miru i dobru", "Kani", "Maruliću", "Crkvi u svijetu", "Kačiću" – te predgovora i pogovora u knjigama.*

***

2017., ožujka, 15. – Tjedni bilten Informativne katoličke agencije (24./2017., br. 11, od 15.III.2017., str. 28) donosi izvješće o održanoj "Književnoj večeri četvrtkom", na kojoj je 9. ožujka 2017. dr. zn. Alojz Jembrih održao predavanje "Grgur Mekinić, otac gradišćanskohrvatske duhovne poezije (povodom 400. obljetnice smrti)".

***

2017., ožujka, 16. – U dobi od 95 godina umro je 16. ožujka 2017. u Ljubljani književnik i prevoditelj Martin Silvester, predplatnik naše smotre "Marulić" od početka njezina izlaženja, dakle gotovo punih 50 godina. O njegovoj nam smrti javlja sestra mu Stanislava Silvester-Kukar, iz Ljubljane, koja piše, kako je čak i posljednjih godina, kada mu je oslabio vid, još uviek sa zanimanjem čitao različne povjestničke i književne priloge, a najviše pjesme. "Bio je oduševljen ovodobnim hrvatskim pjesničtvom i prevodio je pjesme raznih pjesnika, na primjer Tomislava Dorotića, Živka Prodanovića, Ive Čuvalo, s. Anke Petričević, Josipa Stanka Rabara, Stanislave Adamić, Ante Jakšića, a posljednjih godina također Mire Šubašić, Slavice Sarkotić i brojnih drugih. Uviek se radovao novom broju vaše smotre." Pokoj vječni neka mu podari Gospodin!

***

2017., ožujka, 19. – Katolički tjednik "Glas Koncila" (56./2017., br. 11 /2230/, od 19.III.2017., str. 28 i 29) donosi dva članka, koji se tiču Hrvatskoga književnoga družtva Sv. Jeronima. Prvi članak je zapravo obaviest o "Književnoj večeri četvrtkom", na kojoj će 23. ožujka 2017. dr. zn. Stjepan Razum održati predavanje "Svetojeronimski književnik Joso (Joja) Ricov" (str. 28). Drugi je članak pak izvješće o održanoj "Književnoj večeri četvrtkom", 9. ožujka 2017., na kojoj je dr. zn. Alojz Jembrih održao

predavanje "Grgur Mekinić, otac gradišćanskohrvatske duhovne poezije (povodom 400. obljetnice smrti)" (str. 29).

***

2017., ožujka, 23. – Na četrnaestoj "Književnoj večeri četvrtkom", 23. ožujka 2017., dr. Stjepan Razum održao je spomen-predavanje "Svetojeronimski književnik Joso (Joja) Ricov". Jedan od znamenitijih hrvatskih književnika druge polovice 20. stoljeća i početka ovoga stoljeća Joja Ricov rođen je u 25. ožujka 1929. u Kalima. Bio je dokazani hrvatski domoljub pa je zbog toga stradao od talijanskih fašista, njemačkih nacista i jugoslavenskih komunista. Gotovo je dvie godine proveo u logoru na otoku Svetom Grguru (1959.–1961.). Svojim domoljubljem i tom robijom bio je obilježen cieloga života. Težko se probijao do javnoga prostora. Zbog toga je više svojih knjiga objavio kao vlastito izdanje. No, oazu prihvaćenosti i mogućnost objavljivanja našao je u Hrvatskome književnome družtvu Sv. Ćirila i Metoda, odnosno danas Sv. Jeronima, kojega je članom bio preko petdeset godina (1966.–2017.). Brojni su njegovi prilozi objavljeni u smotri "Marulić", a u svetojeronimskome nizu objavljeno mu je osam samostalnih knjiga. Umro je 23. siečnja 2017. u Zagrebu i pokopan u rodnim Kalima na otoku Ugljanu. — Nakon predavanja u razpravi su sudjelovali dr. Ive Livljanić, Stjepan Vladimir Letinić, Šime Ricov i drugi. Dragocjeno je i potresno svjedočenje dr. Livljanića, koga su zajedno s Ricovom godine 1959. osudili (bez suda!) na dvogodišnji boravak "na određenome mjestu", t.j. u logoru na otoku Svetome Grguru. O tome je napisao svoja sjećanja, koja čekaju objavu. Izvješće o večeri objavila je Informativna katolička agencija: http://www.ika.hr/index.php?prikaz=vijest&ID=188452 [objavljeno 23.III.2017., u 19,51 sat, odnosno 24.III.2017., u 9,51 sat].

***

2017., ožujka, 24. (1.) – Hrvoje Lončarević prikazuje u "Izlogu knjiga" u "Hrvatskome slovu" (23./2017., br. 1144, od 24.III.2017., str. 11) smotru "Marulić", br. 1/2017. Uza svjetlopis prednje korice smotre njegov kratki prikaz slovi: *U novom broju 'Marulića' prisutni su sljedeći autori: Đuro Vidmarović, koji piše o pravnom položaju hrvatskih starosjedilačkih nacionalnih manjina. U rubrici 'Književni tekstovi' zastupljeni su: Mario Roko Marinov,*

Nedjeljka Andrić-Novinc, Paško Melvan, Josip Jurčić, Vlade Lozić, Dražen Stojanović i dr. Jezikoslovne članke o etimološkom (korijenskom) pisanju pišu Branimir Petener, Ante Kraljević i Stjepan Razum. U rubrici 'Različiti članci' zastupljeni su Tatjana Kren, Ante Gradiška, Andrija Mažić, Marinko Marinović, Mladen Ibler i Ivica Jurčević.

***

2017., ožujka, 24. (2.) – Iz tiska je izišla knjiga dr. zn. Alojza Jembriha "Tragom identiteta južnomoravskih Hrvata", u suizdanju Pučkog otvorenog učilišta Sveti Ivan Zelina i našega Hrvatskoga književnoga družtva Sv. Jeronima. POU ju je objavilo u nizu "Mala biblioteka 'Dragutin Domjanić'", knjiga 85, a naše Družtvo u nizu "Svetojeronimska knjižnica". Obsega je od 312 stranica. Jezična je štilnica dr. zn. Ivana Klinčić, sažetak je na njemački jezik prevela Silvija Sladić, kazalo imena izradili su Lucija Petrović i Petar Ušković Croata, izbor slikovnih priloga, preslika i svjetlopisa učinio je Alojz Jembrih, knjiga je grafički oblikovana u POU-u Sveti Ivan Zelina, a tiskana je u nakladi od 400 primjeraka i uvezana u Tiskari Zelina d.d. Svakomu suizdavaču pripada po 200 primjeraka. Taj dio naklade dovezao je u sjedište Družtva 24. ožujka 2017. radnik tiskare. Osim vlastitoga štiva pisca dr. zn. Jembriha, u knjizi su ponovo objavljeni članci o moravskim Hrvatima, koje su bili napisali: Đuro Kuten, Ivan Milčetić, Janko Barlè, Ivan Esih, Ignac Horvat i Alojz Malec. Sadržaj je razvrstan u tri poglavlja: "I. Kratki pregled o doseljenju Hrvata u južnu Moravsku" (str. 9–32), "II. O južnomoravskim Hrvatima u svjetlu putopisa i reminiscencija" (str. 33–160) i "III. Jačke i prodike" (str. 161–252), kojima su pridodani "Dodatci" (str. 253–289), njih sveukupno četiri. Urednik knjige nije naveden, jer je urednički posao obavio sam pisac, dr. zn. Alojz Jembrih.

***

2017., ožujka, 31. – Tjednik za kulturu "Hrvatsko slovo" (23./2017., br. 1145, od 31.III.2017., str. 29) objavljuje osvrt ili odgovor dr. zn. Alojza Jembriha na osvrt Marijana Horvata Milekovića od 3. ožujka 2017. Odgovor dr. zn. Jembriha, naslovljen "Još jednom legitimno", obiluje izrazima, koji više dotiču osobu, a manje predmet razprave. Uočljivo je, da

nije odgovorio na prigovore Horvata Milekovića. Cieli članak sadržajno izlazi iz okvira dokazujuće (argumentirane) razprave.

***

2017., travnja, 2. – Katolički tjednik "Glas Koncila" (56./2017., br. 13 /2232/, od 2.IV.2017., str. 28 i 29) donosi dva članka, koji se tiču Hrvatskoga književnoga družtva Sv. Jeronima. Prvi je članak zapravo obaviest o "Književnoj večeri četvrtkom", na kojoj će 6. travnja 2017. dr. zn. Agneza Szabo održati predavanje "Korizma u hrvatskoj poviesti i kulturi" (str. 28). Drugi je pak članak izvješće o predavanju dr. zn. Stjepana Razuma "Svetojeronimski književnik Joso (Joja) Ricov" (str. 29) na "Književnoj večeri četvrtkom" od 23. ožujka 2017.

***

2017., travnja, 6. – Na petnaestoj "Književnoj večeri četvrtkom", 6. travnja 2017., dr. zn. Agneza Szabo održala je predavanje "Korizma u hrvatskoj poviesti i kulturi". Polazeći od sedam tjelesnih i sedam duhovnih djela milosrđa predavačica je dala brojne primjere, kako su hrvatski vjernici u poviesti proživljavali i kako danas proživljavaju korizmu ostvarujući ta djela milosrđa. Ključnu ulogu kod toga imale su različne bratovštine, osobito u priobalju, od Kotora do Istre, ali i u unutrašnjosti Hrvatske, kojih su članovi bili prema vlastitim statutima obvezani na kršćanska djela milosrđa. Značajan korizmeni sadržaj hrvatskih vjernika bila je pobožnost Križnoga puta, koja se posljednjih desetljeća još više proširila i izkazuje se ne samo u crkvenim prostorima, već i na javnim putovima i trgovima. Glasbeni izričaj korizme vrlo je bogat izvedbama i proživljajima Gospina plača, kao i Muke Isusove (Pasionske igre), što je u razpravi nakon predavanja dodatno iztaknula dr. zn. Rozina Palić-Jelavić, navodeći hrvatske skladatelje, koji su tomu prinieli vlastita djela. U razpravi su još sudjelovali Josip Jurčić, dr. Marija Buzov i Branimir Petener. Izvješće o večeri objavila je Informativna katolička agencija: http://www.ika.hr/index.php?prikaz=vijest&ID=188990 [objavljeno 7.IV.2017., u 9,59 sati].

***

2017., travnja, 16. (1.) – Sretan Uzkrs Hrvatskomu književnomu družtvu Sv. Jeronima, odnosno uredničtvu "Danice" i "Marulića", česti-

tali su pisanim putom: pjesnikinja Nedjeljka Andrić iz Slavonskoga Broda; pjesnik Josip Bačić iz Slovenije; pjesnikinja Angelina Barun iz Zagreba; franjevac zajednice dr. Josip Blažević, glavni urednik časopisa "Veritas"; s. Miroslava Bradica, vrhovna poglavarica Družbe sestara milosrdnica Sv. Vinka Paulskoga; dr. Stjepan Brebrić, direktor i glavni urednik Kršćanske sadašnjosti; s. Bernardina Crnogorac iz Makarske; pjesnikinja Malkica Dugeč; mons. dr. Vjekoslav Huzjak, bjelovarsko-križevački biskup; Antun Ivelja iz Australije (Viktorija, Hamlyn Heignts); pjesnik Josip Jurčić iz Zagreba; sestra Marija Petra Marjanović, poglavarica zagrebačke pokrajine Presvetoga Srdca Isusova i Marijina Družbe sestara Služavkā Malog Isusa; književnica Ljerka Mikić iz Kostrča, župa Tolisa; književnik Mato Nedić iz Tolise; književnica s. Marija od Presvetoga Srdca, Anka Petričević, klarisa iz Splita; književnica Vera Primorac iz Viškova; sestra Marija Radoslava Radek, vrhovna glavarica Družbe sestara Služavkā Malog Isusa.

***

2017., travnja, 16. (2.) – Katolički tjednik "Glas Koncila" (56./2017., br. 15 /2234/, Uzkrs [16.IV.] 2017., str. 16) objavljuje izvješće o "Književnoj večeri četvrtkom" od 6. travnja 2017., na kojoj je dr. zn. Agneza Szabo održala predavanje "Korizma u hrvatskoj poviesti i kulturi".

***

2017., travnja, 21. – Tjednik za kulturu "Hrvatsko slovo" (23./2017., br. 1148, od 21.IV.2017., str. 29) objavljuje ponovo izvrstan odgovor Marijana Horvata Milekovića, "Korienski je izvorni", na predhodni članak dr. zn. Alojza Jembriha od 31. ožujka 2017.

***

2017., travnja, 23. – Katolički tjednik "Glas Koncila" (56./2017., br. 16 /2235/, od 23.IV.217., str. 28) objavljuje obaviest o "Književnoj večeri četvrtkom", na kojoj će 27. travnja 2017. pisac Elvis Duspara održati predavanje "Je li demokracija najbolje društveno uređenje?".

***

2017., travnja 27. – Na šestnaestoj "Književnoj večeri četvrtkom", 27. travnja 2017., kršćanski pisac Elvis Duspara održao je predavanje "Je li demokracija najbolje družtveno uređenje?". Duspara je poznat u hrvatskoj javnosti po svojoj korjenitoj određenosti za Isusa Krista i dosljednoj primjeni evanđeoskoga – biblijskoga nauka u svakdanjemu životu. Stoga polazeći od objavljene istine, po kojoj svaka vlast dolazi od Boga, izveo je logičan zaključak, da demokracija ne može biti dobar družtveni poredak, jer u njoj vlast dolazi od naroda, t.j. od čovjeka. U tome smislu znakovite su sudske presude, koje se donose "u ime naroda", a protiv toga naroda. Vrhovno mjerilo u demokraciji nije Bog, nego je čovjek. Umjesto Božjega zakona u demokraciji vriede ljudski zakoni. Stoga je dobar poredak onaj, koji poštuje Božje zakone pa se obično zove teokracijom, t.j. poredkom, u kojemu Bog vlada. Kako za čovjeka i za narod može biti dobro, postavlja Duspara javno pitanje, kada se ukidaju Božji zakoni zbog nekakve sekularnosti, svjetovnosti, pa na njihovo mjesto postavljaju ljudski zakoni, koji nisu drugo nego smišljeno sredstvo Božjeg i ljudskoga neprijatelja – sotone?! U dvojbi, valja li birati na izborima, koji su prepoznatljivi znak demokracije, Duspara je sasvim odlučno za neizlazak na izbore. U stanju, naime, kada sve stranke i vodeći političari zagovaraju ili barem dopuštaju pobačaj, t.j. ubojstvo djeteta u majčinu tielu, davanje bi glasa ikomu od njih bilo protivno Božjemu zakonu, koji zabranjuje ubojstvo. Uz to nas vlastito izkustvo uči, da izborni pobjednici, koje god političke usmjerenosti, ne poštuju volju naroda, premda se na nju pozivaju, pa donose zakone, kao što je primjerice zakon o porezu na nekretnine, po kojemu će mnogi Hrvati vrlo lako izgubiti vlastiti dom (političari su možda i zbog toga protiv pozdrava "Za dom spremni!"), što je očit primjer, kako je demokracija samo krabulja ili krinka za izvlastbu i porobljivanje vlastitoga naroda. Neizlazkom na izbore narod bi poručio svojim političkim vođama, da nije zadovoljan njihovom politikom, te bi tada i sami političari morali promisliti, kakve vriednosti promiču i koje zakone provode – Božje ili svoje ljudske. Od biblijskih vremena do danas Božji su izabranici na kušnji, ali Bog ih ne napušta. Predavač vjeruje, da će malo stado Božjih izabranika na ovome svietu izmoliti proroka, koji će ljude i u današnje vrieme učvrstiti za život po Božjim zakonima. — Predavanje je izazvalo veliko zanimanje slušatelja, pa se nakon njega razvila razprava, koja je pokazala početnu zbunjenost, a onda i potvrdu i prihvat predavačevih iznesenih postavaka i osvjedo-

čenosti. U razpravi su sudjelovali Josip Jurčić, Ivica Jurjević, Dean Bizjak, Damir Grgić, Branimir Petener, Vjekoslav Grbeša, Paško Melvan, Marija Buzov, Ljerka Smolčec, Smiljan Strihić, Zlatko Lukež, voditelj i drugi.

***

2017., travnja, 30. – Katolički tjednik "Glas Koncila" (56./2017., br. 17 /2236/, od 30.IV.217., str. 24) objavljuje viest, da je Odjel za poviest Hrvatskoga katoličkoga sveučilišta izabrao Sv. Jeronima za svoga zaštitnika.

SRZC

Novija izdanja HKD-a Sv. Jeronima

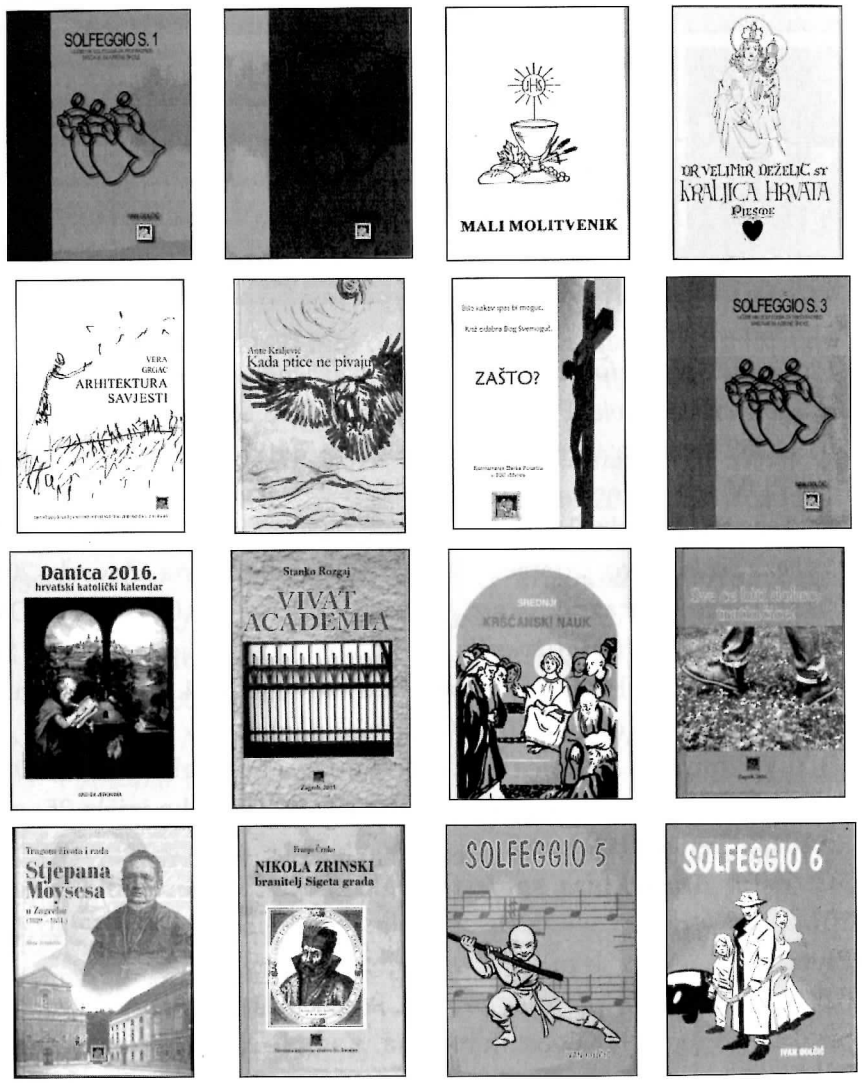

GOLČIĆ, Ivan. ***Solfeggio S.1***. Podnaslov: *Udžbenik solfeggia za prvi razred srednje glazbene škole*. Prvo izdanje. Nakl. HKD Sv. Jeronima. Zagreb, 2013., 183 stranice + 1 str. prazna + 4 str. ovitka. — Ciena: 100,00 kuna + PDV.

GOLČIĆ, Ivan. ***Solfeggio S.2***. Pn: *Udžbenik solfeggia za drugi razred srednje glazbene škole*. Prvo izdanje. Nakl. HKD Sv. Jeronima. Zagreb, 2013., 169 stranica + 3 prazne + 4 str. ovitka. — Ciena: 100,00 kuna + PDV.

ĐURAK, Gabrijel. ***Mali molitvenik***. 28. izdanje, popravljeno. Uredio Stjepan Razum. Izd. HKD Sv. Jeronima. Zagreb, [28]2014., 102 stranice. — Iz tiska izišao 11. ožujka 2014. Ciena: 20,00 kuna.

DEŽELIĆ, Velimir, st. ***Kraljica Hrvata. Pjesme***. Pretisak. Izd. HKD Sv. Jeronima. Zagreb, [2]2014., VIII+88 stranica. — Iz tiska izišla 25. ožujka 2014. Ciena: 40,00 kuna.

GRGAC, Vera. ***Arhitektura savjesti***. Nakl. HKD Sv. Jeronima. Zagreb, 2014., 120 stranica. — Iz tiska izišla 1. kolovoza 2014. Ciena: 40,00 kuna.

KRALJEVIĆ, Ane. ***Kada ptice ne pivaju***. Izd. Ogranak Matice hrvatske u Širokom Briegu; HKD Sv. Jeronima, Zagreb. Široki Brieg – Zagreb, 2015., 253 stranice — Iz tiska izišla 19. ožujka 2015. Ciena: 120,00 kuna.

POSARIĆ, Darko. ***Bilo kakav spas bi moguć, Križ odabra Bog Svemoguć. Zašto?*** Izd. HKD Sv. Jeronima. Zagreb, 2015., 56 stranica — Iz tiska izišla 27. ožujka 2015. Ciena: 23,00 kune.

GOLČIĆ, Ivan. ***Solfeggio S.3***. Pn: *Udžbenik solfeggia za treći razred srednje glazbene škole*. Prvo izdanje. Nakl. HKD Sv. Jeronima. Zagreb, 2015., 188 stranica + 4 str. ovitka. — Ciena: 100,00 kuna + PDV.

Danica 2016. Hrvatski katolički kalendar. Godište 135. Urednik Stjepan RAZUM. Nakl. HKD Sv. Jeronima. Zagreb, 2015., 230 stranica + 2 str. prazne + 4 str. ovitka. — Godišnjak je iz tiska izišao 6. listopada 2015. Ciena: 40,00 kuna.

ROZGAJ, Stanko. ***Vivat Academia. Pripovijetke***. Niz: *Svetojeronimska knjižnica*. Izd. HKD Sv. Jeronima. Zagreb, 2015., 220 stranica. — Iz tiska je izišla 14. listopada 2015. Ciena: 120,00 kuna.

HEFFLER, Ferdo i KORNFEIND, Eugen. ***Srednji kršćanski nauk***. Priredio dr. Nikola KOLAREK. Novo, ponovljeno izdanje. Izd. HKD Sv. Jeronima. Zagreb, 2015., 136 stranica + 4 str. ovitka. — Iz tiska je izišla 28. listopada 2015. Ciena: 30,00 kuna.

PAVIŠIĆ, Jelka. ***Sve će biti dobro, tratinčice! Roman***. Niz: *Svetojeronimska knjižnica*. Izd. HKD Sv. Jeronima. Zagreb, 2016., 528 stranica. — Iz tiska je izišla 25. svibnja 2016. Ciena: 190,00 kuna.

JEMBRIH, Alojz. ***Tragom života i rada Stjepana Moysesa u Zagrebu (1829.-1851.)***. Niz: *Svetojeronimska knjižnica*. Izd. HKD Sv. Jeronima. Zagreb, 2016., VI+392 stranice. — Iz tiska je izišla 18. srpnja 2016. Ciena: 190,00 kuna.

ČRNKO. Franjo. ***Nikola Zrinski, branitelj Sigeta grada***. Pn: *Pretisak izdanja Antuna Šimčika iz 1931. priredio i pogovor napisao Alojz Jembrih*. Niz: *Svetojeronimska knjižnica*. Izd. HKD Sv. Jeronima. Zagreb, 2016., VIII+144 stranice. — Iz tiska je izišla 1. rujna 2016. Ciena: 120,00 kuna.

GOLČIĆ, Ivan. ***Solfeggio 5***. Pn: *Udžbenik za 5. razred solfeggia za osnovne glazbene škole*. Drugo izdanje. Nakl. HKD Sv. Jeronima. Zagreb, [2]2016., 148 stranice + 4 str. ovitka. — Knjiga je iz tiska izišla u rujnu 2016. — Ciena: 65,00 kuna + PDV.

GOLČIĆ, Ivan. ***Solfeggio 6***. Pn: *Udžbenik za 6. razred solfeggia za osnovne glazbene škole*. Drugo izdanje. Nakl. HKD Sv. Jeronima. Zagreb, ²2016., 133 stranice + 3 str. prazne + 4 str. ovitka. — Knjiga je iz tiska izišla u rujnu 2016. — Ciena: 65,00 kuna + PDV.

Danica 2017. Hrvatski katolički kalendar. Godište 136. Urednik Stjepan RAZUM. Nakl. HKD Sv. Jeronima. Zagreb, 136./2016., 240 stranica + 4 str. ovitka. — Godišnjak je iz tiska izišao 29. rujna 2016. Ciena: 40,00 kuna.

MELVAN, Paško. ***Čovjek od Sunca***. Nakl. Kulturni sabor Zagore, Split; Udruga zagrebačkih Poljičana "Sveti Jure", Zagreb; Hrvatsko književno družtvo Sv. Jeronima, Zagreb. Niz: *Svetojeronimska knjižnica*. Split – Zagreb, 2016., 171 stranica + 1 str. prazna. — Knjiga je iz tiska izišla 21. studenoga 2016. Ciena: 100,00 kuna.

GOLČIĆ, Ivan. ***Solfeggio 1***. Pn: *Udžbenik za 1. razred solfeggia za osnovne glazbene škole*. Treće izdanje. Nakl. HKD Sv. Jeronima. Zagreb, ³[2016.], 136 stranica + 4 str. ovitka. — Tiskano u prosincu 2016. Ciena: 65,00 kuna + PDV.

GOLČIĆ, Ivan. ***Solfeggio 2***. Pn: *Udžbenik za 2. razred solfeggia za osnovne glazbene škole*. Treće izdanje. Nakl. HKD Sv. Jeronima. Zagreb, ³[2016.], 116 stranice + 4 str. ovitka. — Tiskano u prosincu 2016. Ciena: 65,00 kuna + PDV.

GOLČIĆ, Ivan. ***Solfeggio 3***. Pn: *Udžbenik za 3. razred solfeggia za osnovne glazbene škole*. Treće izdanje. Nakl. HKD Sv. Jeronima. Zagreb, ³[2016.], 144 stranice + 4 str. ovitka. — Tiskano u prosincu 2016. Ciena: 65,00 kuna + PDV.

GOLČIĆ, Ivan. ***Solfeggio 4***. Pn: *Udžbenik za 4. razred solfeggia za osnovne glazbene škole*. Drugo izdanje. Nakl. HKD Sv. Jeronima. Zagreb, ²[2016.], 144 stranice + 4 str. ovitka. — Tiskano u prosincu 2016. Ciena: 65,00 kuna + PDV.

HEFFLER, Ferdo i KONRNFEIND, Eugen. ***Mali kršćanski nauk***. Priredio dr. Nikola KOLAREK. Ponovljeno izdanje. Izd. HKD Sv. Jeronima. Zagreb, 2017., 128 stranica + 4 str. ovitka. — Katekizam je iz tiska izišao 28. veljače 2017. Ciena: 25 kuna.

JEMBRIH, Alojz. ***Tragom identiteta južnomoravskih Hrvata***. Nakl. Pučko otvoreno učilište Sveti Ivan Zelina, Sveti Ivan Zelina; Hrvatsko književno družtvo Sv. Jeronima, Zagreb. Nizovi: *Mala biblioteka "Dragutin Domjanić"*, knjiga 85; *Svetojeronimska knjižnica*. Zagreb, 2017., 312 stranica. — Iz tiska je izišla 24. ožujka 2017. Ciena: 180,00 kuna.

Knjige je moguće naručiti u sjedištu našega Družtva:
Hrvatsko književno družtvo Sv. Jeronima
Trg kralja Tomislava 21, 10000 Zagreb
Brz. 01/4829-375
E-adresa: hkd.marulic@zg.t-com.hr

Popis svih dosadašnjih brojeva smotre "Marulić"

Smotra "Marulić", koja ima dvostruki podnaslov "Hrvatska književna revija. Časopis za književnost i kulturu", izlazi u Zagrebu od godine 1968. Prve godine objavljena su samo dva broja, sljedećih pet godina (1969.–1973.) po četiri broja, a od godine 1974. godišnje izlazi šest brojeva. Godine 1998. objavljen je dodatni svezak, dakle sveukupno 7 brojeva. Jedinstveno obrojčenje pojedinih svezaka provodilo se prve dvie godine, da bi se obnovilo tek godine 2013. U međuvremenu (1970.-2013.) pojedini su svezci (brojevi) bili obilježeni samo godišnjim nizom brojeva, od 1 do 6. Naknadno su svi svezci (brojevi) pobrojani, te su im ovdje unutar uglatih zagrada pridodani jedinstveni brojevi, tako da je ovaj najnoviji svezak obilježen brojem 275.

Povodom 50. obljetnice izlaženja smotre "Marulić" donosimo ovaj pregledni popis.

MARULIĆ. Hrvatska književna revija. Časopis za književnost i kulturu. Izd. Hrvatsko književno družtvo Sv. Jeronima. Zagreb:

1./1968., br. 1, 2;
2./1969., br. 1 (3), 2 (4), 3 (5), 4 (6.);
3./1970., br. 1 [7], 2 [8], 3 [9], 4 [10];
4./1971., br. 1 [11], 2 [12], 3 [13], 4 [14];
5./1972., br. 1 [15], 2 [16], 3 [17], 4 [18];
6./1973., br. 1 [19], 2 [20], 3 [21], 4 [22];
7./1974., br. 1-2 [23], 3 [24], 4 [25], 5 [26], 6 [27];
8./1975., br. 1 [28], 2 [29], 3 [30], 4 [31], 5 [32], 6 [33];
9./1976., br. 1 [34], 2 [35], 3 [36], 4 [37], 5 [38], 6 [39];
10./1977., br. 1 [40], 2 [41], 3 [42], 4 [43], 5 [44], 6 [45];
11./1978., br. 1 [46], 2 [47], 3 [48], 4 [49], 5 [50], 6 [51];
12./1979., br. 1 [52], 2 [53], 3 [54], 4 [55], 5 [56], 6 [57];
13./1980., br. 1 [58], 2 [59], 3 [60], 4 [61], 5-6 [62];
14./1981., br. 1 [63], 2 [64], 3 [65], 4 [66], 5 [67], 6 [68];
15./1982., br. 1 [69], 2 [70], 3 [71], 4 [72], 5 [73], 6 [74];
16./1983., br. 1 [75], 2 [76], 3 [77], 4 [78], 5 [79], 6 [80];
17./1984., br. 1 [81], 2 [82], 3 [83], 4 [84], 5 [85], 6 [86];

18./1985., br. 1 [87], 2 [88], 3 [89], 4 [90], 5 [91], 6 [92];
19./1986., br. 1 [93], 2 [94], 3 [95], 4 [96], 5 [97], 6 [98];
20./1987., br. 1 [99], 2 [100], 3 [101], 4 [102], 5 [103], 6 [104];
21./1988., br. 1 [105], 2 [106], 3 [107], 4 [108], 5 [109], 6 [110];
22./1989., br. 1 [111], 2 [112], 3 [113], 4 [114], 5 [115], 6 [116];
23./1990., br. 1 [117], 2 [118], 3 [119], 4 [120], 5 [121], 6 [122];
24./1991., br. 1 [123], 2 [124], 3 [125], 4 [126], 5 [127], 6 [128];
25./1992., br. 1 [129], 2 [130], 3 [131], 4 [132], 5 [133], 6 [134];
26./1993., br. 1 [135], 2 [136], 3 [137], 4 [138], 5 [139], 6 [140];
27./1994., br. 1 [141], 2 [142], 3 [143], 4 [144], 5 [145], 6 [146];
28./1995., br. 1 [147], 2 [148], 3 [149], 4 [150], 5 [151], 6 [152];
29./1996., br. 1 [153], 2 [154], 3 [155], 4 [156], 5 [157], 6 [158];
30./1997., br. 1 [159], 2 [160], 3 [161], 4 [162], 5 [163], 6 [164];
31./1998., Posebno izdanje [165], br. 1 [166], 2 [167], 3 [168], 4 [169], 5 [170], 6 [171];
32./1999., br. 1 [172], 2 [173], 3 [174], 4 [175], 5 [176], 6 [177];
33./2000., br. 1 [178], 2 [179], 3 [180], 4 [181], 5 [182], 6 [183];
34./2001., br. 1 [184], 2 [185], 3 [186], 4 [187], 5 [188], 6 [189];
35./2002., br. 1 [190], 2 [191], 3 [192], 4 [193], 5 [194], 6 [195];
36./2003., br. 1 [196], 2 [197], 3 [198], 4 [199], 5 [200], 6 [201];
37./2004., br. 1 [202], 2 [203], 3 [204], 4 [205], 5 [206], 6 [207];
38./2005., br. 1 [208], 2 [209], 3 [210], 4 [211], 5 [212], 6 [213];
39./2006., br. 1 [214], 2 [215], 3 [216], 4 [217], 5 [218], 6 [219];
40./2007., br. 1 [220], 2 [221], 3 [222], 4 [223], 5 [224], 6 [225];
41./2008., br. 1 [226], 2 [227], 3 [228], 4 [229], 5 [230], 6 [231];
42./2009., br. 1 [232], 2 [233], 3 [234], 4 [235], 5 [236], 6 [237];
43./2010., br. 1 [238], 2 [239], 3 [240], 4 [241], 5 [242], 6 [243];
44./2011., br. 1 [244], 2 [245], 3 [246], 4 [247], 5 [248], 6 [249];
45./2012., br. 1 [250], 2 [251], 3 [252], 4 [253], 5 [254], 6 [255];
46./2013., br. 1-2 [256], 3-4 (257), 5-6 (258);
47./2014., br. 1-2 (259), 3-4 (260), 5-6 (261);
48./2015., br. 1 (262), 2 (263), 3 (264), 4 (265), 5 (266), 6 (267);
49./2016., br. 1 (268), 2 (269), 3 (270), 4 (271), 5 (272), 6 (273);
50./2017., br. 1 (274), 2 (275), ...

Pregled sadržaja

Urednička rieč 3-4

Gost književnik – uređuje Paško Melvan

Nevenka Nekić: Poviest kao izvorište književnoga djela 5-11

Književna štiva

* **Paško Melvan**: Gospe naša draga – sonetni vienac 12-20
***Ariana Nefat**: Bit će kasno – pjesme 21-22
***Asaf Duraković**: Karinski samostan – pjesme 23-26
***Dušan Pavela**: Koji umiruješ mora – pjesme 27-29
***Dragan Vukelić**: Bleiburg 1945. – pjesme 30-32
***Josip Jurčić**: Izvor života – pjesme 33-34
***Radica Brkić**: Odkucaji života – pjesme 35-40
***Ljerka Mikić**: Umjetnost života – pjesme 41-45
***Nedjeljka Andrić-Novinc**: Snovi – pjesme 46-49
***Barbara Kranjec-Ilijač**: Životna škola - pjesme 50-52
Marinko Marinović: Dogodovštine iz Domovinskog rata, V. – književne crtice 53-60
Franko Stipković: Sutra letimo – kratka priča 61-63
Ante Matić: Molitva za kišu – kratka priča 64-67

Meditativna štiva

Ljerka Mikić: Uzkrsnuće Života – molitveni hvalospjev 68-70
Ljerka Mikić: Majka Života – meditativna molitva 71-72
Ante Matić: Pokojnomu otcu nespokojni sin 73-74

Različiti članci

Branimir Petener: Ivanova muka i poruka Hrvatskoj. Spomen-besjeda o 313. obljetnici mučeničke smrti Ivana Antuna Zrinskoga 75-94

Ante Gradiška: Bauk sekularnoga fundamentalizma kruži Europom (3) 95-112
Mladen Ibler: Moja majka Kornelija Sertić 113-117
Stjepan Razum: Svetojeronimski književnik Joso (Joja) Ricov (*Kali, 25.III.1929. †Zagreb, 23.I.2017.) 118-129
Marinko Marinović: Karlovački domobranski generali 130-133
Antun Badurina: Žrtvovanje – ogled 134-138

Prikazi knjiga

Trpimir Macan: *Kaj* 2016. Prikaz triju dvobroja: *Kaj. Časopis za književnost, umjetnost, kulturu*. Zagreb, 49./2016., br. 1-2, 3-4 i 5-6. 139-141
Đuro Vidmarović: Novo ime u hrvatskome pjesničtvu. Prikaz stihozbirke: MELVAN, Paško. *Čovjek od Sunca*. Split – Zagreb, 2016., 171 stranica 142-144
Ivan Mijo Andrić: Pjesma će nas održati. Prikaz knjige: STANIĆ, Anto. *Pjesme od A do Z*. Izd. Štamparija Fojnica. Kreševo, 2015. 145-152
Ivan Mijo Andrić: Zlatne niti vječnosti. Prikaz stihozbirke: ORLIĆ, Valerio. *Poetski manifest, a poetic manifest*. Izd. Hrvatsko književno družtvo. Rieka, 2015. 153-157
Ivan Mijo Andrić: Stihovana *saga* o ljubavi. Prikaz stihozbirke: VUJNOVIĆ, Nikola Baćo. *Mila. Pjesme za djecu*. Izd. Sarajevo Publishing. Sarajevo, 2011. 158-162

Viesti

Stjepan Razum: Svetojeronimske viesti 163-172

Oglasi

Stjepan Razum: Novija izdanja HKD-a Sv. Jeronima 173-177
Stjepan Razum: Popis svih dosadašnjih brojeva smotre "Marulić" 178-179

Pregled sadržaja 180-181

S. N. V. S. B.

MARULIĆ – Hrvatska književna revija. Časopis za književnost i kulturu, Zagreb, Trg kralja Tomislava 21.
Urednici: Ante Kraljević i Stjepan Razum

Pisci u ovom drugom broju obljetničkoga godišta:

Ivan Mijo Andrić
Nedjeljka Andrić-Novinc
Antun Badurina
Radica Brkić
Asaf Duraković
Ante Gradiška
Mladen Ibler
Josip Jurčić
Ante Kraljević
Barbara Kranjec-Ilijač
Trpimir Macan
Marinko Marinović
Ante Matić
Paško Melvan
Ljerka Mikić
Ariana Nefat
Nevenka Nekić
Dušan Pavela
Branimir Petener
Stjepan Razum
Franko Stipković
Đuro Vidmarović
Dragan Vukelić

ISSN 0350-4220

Ciena
35 kuna